

Norges miljø- og
biovitenskapelige
universitet

Masteroppgave 2021 30 stp

Fakultet for landskap og samfunn

Universelt utformede skolebygg - En kvalitativ studie om implementering av kartlegginger i kommunal praksis og som bidrag for barn og unges muligheter for aktivitet og deltakelse

Tanya Garnes

Master i folkehelsevitenskap

Innhold

Forord	III
Sammendrag.....	IV
Abstract.....	V
Innledning	1
Kapittel 1: Bakgrunn	4
1.1 Hvordan forstås universell utforming?.....	4
1.2 Syv prinsipper for universell utforming	5
1.3 Universell utforming som en del av teknisk oppfølging	6
1.4 Verktøy for kartlegging og registrering av universell utforming	7
1.5 Skolebyggkartlegginger – politiske føringer og forskning	10
1.5.1 Politiske føringer og handlingsplaner	10
1.5.2 Forskning og studier knyttet til kartlegginger av universell utforming	11
Kapittel 2: Teoretisk tilnærming	14
2.1 Aktivitetsvitenskap og sammenhengen mellom aktivitet og helse	14
2.1.1 Betydningen av deltakelse i meningsfulle aktiviteter	15
2.1.3 Et par aktivitetsvitenskapelige begreper – Occupational justice og Occupational deprivation .	16
2.2 Implementeringsteori	17
2.3 Kontekstuelle faktorer som virker inn på implementering – Betydningen av kontekst i rammeverket CICI (Context and Implementation of Complex Interventions).....	18
2.2.2 Betydningen av tverrfaglig samarbeid og kompetanse	20
Kapittel 3:.....	22
3.0 Presentasjon av mål og problemstilling	22
Kapittel 4: Metode	23
4.1 Valg av kvalitativt forskningsdesign	23
4.2 Bruk av forskningsintervju og betydningen av forforståelse.....	23
4.3 Valg av informanter og rekrutteringsprosess	24
4.4 Utforming av intervjuguide og gjennomføring av intervjuer	25
4.5 Transkribering av intervjuer.....	26
4.6 Valg av analytisk tilnærming.....	27
4.7 Analyse av datamaterialet.....	28
4.8 Forskningsetiske aspekter ved studien.....	29
Kapittel 5: Resultater.....	31
5.1 Oversikt over resultater fra studien	31
5.2 Kategori 1: Universelt utformede skolebygg – Gir mulighet for aktivitet og deltakelse for barn	32
5.3 Kategori 2: Valg av kartleggingsverktøy og gjennomføring av kartlegging.....	35

5.3.1 Underkategorier: Betydningen av politisk initiativ	37
5.3.2 Underkategori: Betydningen av regelverk	39
5.3.3 Underkategori 2: Tilgang på ressurser og økonomiske midler	41
5.4 Kategori 3: Oppfølging av avviksregistreringene fra UU-kartleggingene.....	42
5.4.1 Underkategori av kategori 3: Oppfølging av UU kartlegging som en del av vedlikehold	44
5.5 Kategori 4: Klar målsetning og plan for utførelse og oppfølging av UU-avvik.....	45
5.5.1 Underkategori: Kompetanse og kompetanseutvikling er av betydning.....	46
5.5.2 Underkategori: Tverrfaglig/Tverrsektorielt samarbeid i kommunen	48
Kapittel 6: Diskusjon	51
6.1 Gjennomføring og oppfølging av UU-kartlegginger av skolebygg	51
6.2 Betydningen av rett til aktivitet og deltakelse for skolebarn	54
6.3 Betydningen av kontekst for implementering av UU-kartlegginger med utgangspunkt i CICI rammeverket (Context Implementation of Complex Interventions)	56
6.3.1 Geografisk kontekst	57
6.3.2 Epidemiologisk kontekst	57
6.3.3 Sosiokulturell kontekst.....	57
6.3.4 Politisk kontekst	60
6.3.5 Sosioøkonomisk kontekst.....	61
6.3.6 Lovgivende kontekst.....	63
6.3.7 Betydningen av å undersøke kontekstuelle faktorer	64
6.4 Betydningen av gjennomføring og oppfølging av UU-kartlegging for ergoterapeuter og ansatte med teknisk bakgrunn.....	65
6.5 Metodediskusjon	66
6.5.1 Studiens pålitelighet	66
6.5.2 Studiens gyldighet.....	67
6.5.3 Studiens generaliserbarhet	68
Kapittel 7: Oppsummering.....	70
7.1 Oppsummering fra studien	70
7.2 Implikasjoner for videre forskning	71
Referanser.....	72
Vedlegg.....	I
Vedlegg II) Informasjonsskriv til informantene	III
Vedlegg III) NSD godkjenning	VI

Forord

Nå er tiden kommet for å levere masteroppgaven i Folkehelsevitenskap ved Norges Biovitenskapelige Universitet (NMBU). De to siste årene som masterstudent har bidratt til både faglig og personlig utvikling. Som ergoterapeut har jeg alltid vært opptatt av å se muligheter, som igjen bidro til at jeg ønsket å ta en master i folkehelsevitenskap. Derfor var med stor nysgjerrighet og interesse jeg valgte å undersøke hvordan enkelte kommuner arbeider med gjennomføring og kartlegging av universell utforming av skolebygg.

Å skrive ferdig masteroppgaven har vært både spennende og utfordrende på samme tid. Selve prosessen innebærer at man er forberedt på endringer, selvstendig arbeid og omveltninger i prosjektet. Det å undersøke et felt som jeg hadde begrenset kjennskap til på forhånd har også vært utfordrende, men bidratt til at jeg har fått økt innsikt og forståelse for arbeidet med universell utforming.

Jeg vil gjerne benytte anledningen for å takke for konstruktiv og god veiledning fra min interne veileder Førsteamanuensis Grete Grindal Patil og eksterne veileder Førsteamanuensis Mona Asbjørnsett. Takk for at dere har vist interesse og motivert på meg på veien. Ekstra stor takk til min kommunale kontaktperson som har bidratt ved å kontakte informanter og til informantene som ønsket å la seg intervju. Deres refleksjon om muligheter og begrensninger for kartleggingsarbeidet i praksis har vært inspirerende. I en krevende koronatid uten mulighet for å sitte på lesesal eller bibliotek tror jeg ikke prosjektet ville blitt fullført uten deres forståelse og evne til å veilede. Jeg vil også takke mine medstudenter for mulighet til gode diskusjoner og forslag til endringer.

Sist, men ikke minst vil jeg takke venner, familie og min samboer for stor forståelse og tålmodighet i en krevende tid. I en krevende koronatid uten mulighet for å sitte på lesesal eller bibliotek tror jeg ikke prosjektet ville blitt fullført uten deres forståelse og evne til å veilede.

Jeg vil også takke mine medstudenter for mulighet til gode diskusjoner og forslag til endringer.

Helt til slutt vil jeg takke min kloke og engasjerte bestefar som har bidratt med gode råd og bruk av tid på korrekturlesing.

Norges miljø- og biovitenskapelige Universitet

Ås, 1. Juni, 2021

Tanya Garnes

Sammendrag

Bakgrunn: Universell utforming (UU) av skolebygg er viktig for barn og unges deltakelse i skolehverdagen. Likevel er mange skolebygg ikke godt nok universelt utformet. Bakgrunnen for denne studien var manglende kunnskap om ansattes erfaringer knyttet UU-kartlegginger. Manglende universell utforming av skolebygg kan medføre at noen elever mister muligheten til å delta på lik linje med andre barn. Dette kan være diskriminerende ettersom alle barn har rett å delta på sin nærscole.

Hensikt: Hensikten med studien er å undersøke hvordan ergoterapeuter og ansatte med teknisk bakgrunn erfarer at slike kartlegginger bidrar til universelt utformede skolebygg. Videre er det ønskelig å dokumentere erfaringer med hvordan oppfølging av UU-kartleggingene bidrar til aktivitet og deltakelse for barn og unge, samt hvilke kontekstuelle faktorer som har innvirkning for god praksis i dette arbeidet.

Metode: Studien er en kvalitativ tilnærming ved bruk av semistrukturerte forskningsintervjuer. Intervjuene ble gjennomføres digitalt. Siden studien er inspirert av Grounded Theory (GT) og har en induktiv tilnærming er både valg av teori, problemstilling og analyse av datamaterialet utført med utgangspunkt i teorien. I analysen er det brukt elementer fra GT som «linje for linje» koding, åpen og kategorisk koding. Kategoriene er strukturert ut fra datamaterialet og presenteres i form av en skisse. Skissen er kun basert på fem informanters erfaringer og perspektiver og kan dermed ikke regnes som en fullstendig Grounded Theory.

Funn: Denne studien viser at det er variasjon i hvordan de ansatte arbeider med UU-kartlegginger i kommunene. Det kommer frem at informantene ser på UU-kartleggingene som et nyttig virkemiddel for å fremme universell utformede skolebygg. Informantene gir også uttrykk for at kartleggingsarbeidet kan være av stor betydning for barns muligheter til aktivitet og deltakelse. Studien viser flere kontekstuelle faktorer som er av betydning for god praksis i arbeidet. Dette kan være økonomiske ressurser, kompetanse, politisk innflytelse og tverrfaglig/tverrsektorielt arbeid.

Oppsummering: Funn fra studien kan bidra til bedre forståelse av hvordan ansatte arbeider med UU-kartlegginger på kommunalt nivå. Studien kan være relevant for ergoterapeuter og tekniske ansatte på feltet og for kommuner som ønsker å sette i gang kartleggingsarbeidet. Det er behov for mer forskning på dette feltet.

Abstract

Background: Universally designed (UD) school buildings are important for children and adolescents regardless of their functional ability to participate in everyday school life. Nevertheless, many school buildings are not universally designed. The background for this study is a lack of knowledge about employees' experiences related to UD-mappings of school buildings. A lack of universal design of school buildings may result in pupils losing the opportunity to participate in the same way as other children. This can be discriminatory since all children have the right to attend their local school.

Purpose: The purpose of the study is to investigate how occupational therapists and employees with technical backgrounds experience that UD-mappings contribute to universally designed school buildings. Experience with follow-up of the UD-mappings contributes to activity and participation, as well as contextual factors influence good practice in the work on the UD-mappings.

Method: A qualitative approach was chosen using semi-structured research interviews. The interviews were conducted digitally. Since the study was inspired by Grounded Theory (GT) and has an inductive approach, both the choice of theory, research question and analysis of the data material were carried out on the basis of GT. In the analysis, elements from GT are used as "line by line" coding, open and categorical coding. The categories were formed from the data material and presented in the form of a «sketched model». It is based on only five informants' experiences and perspectives and thus cannot be considered a complete Grounded Theory.

Findings: The study indicates that employees work with UD-mappings in the municipalities in different ways. It is evident that the informants see the UD-mappings as a useful tool that contributes to universally designed school buildings. The mapping work can be of great importance for children's opportunities for activity and participation. The informants expresses that several contextual factors are of importance for good practice in example economic resources, competence, political influence and interdisciplinary/cross-sectoral work.

Summary: This study may contribute to a better understanding of employees work with UD-mappings at the municipality level. This study may be relevant for occupational therapists and technical staff in municipalities mapping of universal design.

Innledning

Universelt utformede skolebygg er nødvendig for at barn uavhengig av funksjonsevne skal få mulighet til å delta i skolehverdagen. I Norge er det ca. 635 497 elever fordelt på 2776 grunnskoler (Utdanningsdirektoratet, 2020). Alle disse elevene er avhengig av tilgjengelige skolebygg. En norsk kartlegging fra 2013 viste likevel at 80% av skolene ikke er universelt utformet (Kvistum, 2013). I henhold til opplæringslova har alle barn i Norge har rett å gå på sin nærscole (Opplæringslova, 1998, §8-1). Skolen har også ansvar for å legge til rette for at barna får et «trygt og godt skolemiljø som fremjar helse, trivsel og læring» (Opplæringslova, 1998, §9A-2). Universell utforming innebærer å utforme produkter, tjenester og bygg slik at alle kan oppleve likeverdig deltakelse og tilgjengelighet til for eksempel bygg eller nettsider (Aslaksen et al., 1997, s. 10). Til tross for at nye skoler er pålagt å følge Plan- og bygningslovens tekniske forskrift (TEK17) fra 2017, er det utfordrende og dyrt å sikre universell utforming i eksisterende bygg (Vista Utredning AS, 2008, s. 9). Det stilles likevel krav om universell utforming i likestillings- og diskrimineringsloven på bygg som er ment for allmennheten, og kun dersom det ikke innebærer «uforholdsmessig byrde» på eksisterende bygg (Likestillings- og diskrimineringsloven, 2017, § 17).

Skolebygg eies og drives i regi av staten, fylkeskommuner eller kommuner (Barne- og likestillingsdepartementet, 2009, s. 14). Også private virksomheter plikter å ha universell utforming (Likestillings- og diskrimineringsloven, 2017, §17). Det er kommunen med rådmann/kommunedirektør som er ansvarlig for å følge opp bygg og kan delegere dette arbeidet videre. Disse virksomhetene med sine tilhørende plan- og bygningsenheter er ansvarlig for å følge opp byggene (Plan- og bygningsloven, 2008). Universell utforming kan også inkluderes som en del av folkehelsearbeidet ved å skape gode sosiale og miljømessige forhold samt minske sosial ulikhet (Folkehelseloven, 2012, §1). I et overordnet folkehelseperspektiv handler universell utforming om å arbeide aktivt for å inkludere og gi muligheter for likeverdig deltakelse som kan bidra til bedre livskvalitet og helse. I henhold til Folkehelseloven fra 2012 er kommunene lovpålagt å:

fremme befolkningens helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold og bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse, bidra til utjevning av sosiale helseforskjeller og bidra til å beskytte befolkningen mot faktorer som kan ha negativ innvirkning på helsen (Folkehelseloven, 2012, §4).

For å få oversikt over i hvilken grad skolebygg er universelt utformet bør avvik i byggene registreres. Et virkemiddel kommunene kan ta i bruk for å sikre universell utforming er kartlegging. Kartlegging av universell utforming kan ifølge en av ekspertene på feltet Inger Marie Lid gi et «konkret og detaljert grunnlag for framtidige tiltak og prioriteringer» og gjennomføres ofte i form av registreringer av avvik ut fra lov eller forskrift (Lid, 2013, s. 75). Et grunnlag for kartleggingene er de syv prinsippene for universell utforming utarbeidet av arkitekten Ron Mace. Eksempler på disse er like muligheter for bruk, fleksibel i bruk eller forståelig kommunikasjon (Lid, 2013; Mace, 1885).

Det er lite informasjon å finne om hvordan slike kartlegginger gjennomføres og følges opp. Kartleggingene gjennomføres ofte med ulike verktøy og derfor er det utfordrende å sammenligne data opp mot hverandre. Noen typer kartleggingsverktøy som brukes er Bygg for alle, IK-bygg eller Kartverkets app (Barne-ungdoms-og familiedirektoratet, 2020, s. 11). Et eksempel som belyser utfordringene, er at registreringer i IK-bygg viste at 80% av skolene er tilgjengelige mens undersøkelsen gjennomført av Norges Handikapforbund viste at kun 20% av skolene er tilgjengelige. Den siste undersøkelsen er basert på selvrapporing (Barne-ungdoms-og familiedirektoratet, 2020, s. 48). Kommunene har stor valgfrihet i forbindelse med ønske om og valg av kartleggingsverktøy. Dette betyr i praksis at kommunene bestemmer selv hvordan, hvem og hva de kartlegger. Å legge til rette for tverrfaglig samarbeid mellom fagpersoner med ulike bakgrunner kan bidra til å belyse flere problemstillinger og utvikling på feltet (Lid, 2020, s. 103). Direktoratet for bygg utvikling har utgitt en kompetanseplan som viser til at tverrfaglig samarbeid er nødvendig for å utarbeide gode løsninger (Direktorat for byggkvalitet. et al., u.å, s. 8) Kommunene har mulighet til å søke om midler gjennom Barne- ungdoms -og familie direktoratet (Bufdir). Det blir også oppfordret på Bufdir sine nettsider at kommunene gjennomfører UU-kartlegginger av skolebygg (Barne-ungdoms-og familiedirektoratet, 2015).

Tradisjonelt har universell utforming handlet om å fjerne barrierer for mennesker med funksjonsnedsettelse slik at de kan delta på en likeverdig måte (Lid, 2020). Nedsatt funksjonsevne kan omfatte ulike funksjoner som syn, hørsel, bevegelse, balanse og forståelse (Lid & Nordh, 2018, s. 220). Ifølge barnekonvensjonen har alle barn rett til utdanning og barn med nedsatt funksjonsevne skal sikres undervisning og opplæring som et bidrag mot et fullverdig liv for å bidra til aktiv deltakelse i samfunnet (Barne og familiedepartementet, 1991). Dette betyr at mange barn og unge med funksjonsnedsettelse er avhengig av universelt utformede skolebygg og utearealer for å kunne delta. I konvensjon for mennesker

med nedsatt funksjonsevne vektlegges det at skoler skal være tilgjengelige for de med nedsatt funksjonsevne (Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2007, s. 13) En studie viser at barn med funksjonsnedsettelse deltar i mindre grad på sosiale aktiviteter i samvær med barn enn andre funksjonsfriske barn (Wendelborg & Paulsen, 2014). Andre studier har også vist at barn med nedsatt funksjon i mindre grad inkluderes skole og fritidsaktiviteter (Finnvold, 2013; Kermit et al., 2014) (Finnvold, 2013; Tøssebro; Kermit et al., 2014; Tøssebro & Wendelborg, 2014).

Dersom barn og unge ikke får mulighet til å delta på sin nærscole grunnet manglende universell utforming er dette diskriminering. Diskriminering kan forstås som «forskjellsbehandling som mangler saklig og objektiv grunn» (NOU 2011:18, 2011, s. 30). Dette kan være på bakgrunn av elementer som kjønn, etnisitet, funksjonsnedsettelse og lignende. Diskriminering medfører at noen får dårligere forutsetninger enn andre. Mangel på likeverdig tilgjengelighet kan anses som diskriminering i praksis (Tøssebro, 2010, s. 123-124). FNs bærekrafts mål vedtatt i 2015 inkluderer også at «ingen skal utelates» som er i tråd med lovverk om diskriminering (FN, 2021).

I denne oppgaven vil jeg undersøke hvilke erfaringer og perspektiver tekniske ansatte og ergoterapeuter i ulike kommuner på Østlandet har om gjennomføring og oppfølging av avviksregistreringer fra kartlegginger av Universell utforming (UU) av skolebygg. Hensikten er å bidra til å belyse feltet opp mot barns muligheter for aktivitet og deltakelse, samt undersøke hvilke faktorer som har betydning for å implementere slike kartlegginger i praksis. Funnene vil bli diskutert opp mot aktivitetsvitenskapelig teori, samt implementeringsrammeverket CICI (Context in Complex Interventions). Målet er å undersøke hvordan kartleggingene kan bidra til universell utforming av skolebygg slik at alle barn og unge skal kunne delta i skolehverdagen på lik linje som andre, samt hvilke faktorer som har innvirkning på god praksis. Informantene består av ansatte i ulike kommuner med bakgrunn som ergoterapeut eller teknisk bakgrunn. De med teknisk bakgrunn har i stor grad kjennskap til oppfølging av kartleggingene, mens ergoterapeutene har gjennomført kartlegginger i praksis. Oppgaven forsetter med å gi relevant bakgrunnsinformasjon for studien, teoretisk tilnærming og en kort begrepsavklaring, målsetting og problemstillinger. Videre vil det bli gitt en utdypning rundt valg av metodisk tilnærming og datainnsamling, rekruttering av informanter og etiske vurderinger knyttet til studien. Hoveddelen av oppgaven omhandler en diskusjon av resultater og funn knyttet til informantene før det avslutningsvis gis en konklusjon med implikasjoner for videre forskning

Kapittel 1: Bakgrunn

1.1 Hvordan forstås universell utforming?

Universell utforming defineres og forstås på ulike måter. En kjent avklaring på begrepet utviklet av arkitekten Mace viser til universell utforming som «The design of products and environments to be usable by all people, to the greatest extent possible, without the need for adaptation or specialized design» (Mace, 1885). Han utviklet betegnelsen *universal design* på 1980 tallet på bakgrunn av design og arkitektur som i hovedsak vektlegger tilgjengelighet. Det brukes ulike betegnelser på konseptet rundt om i verden. Storbritannia bruker betegnelsen *inclusive design*, mens *design for all* benyttes ellers i Europa. I Norge brukes betegnelsen universell utforming, men også begrepene tilgjengelighet og brukbarhet (Lid, 2020, s. 14). Alle begrepene har tilfelles at de tradisjonelt i størst grad har vektlagt tilgjengelighet for forflytningshemmede som for eksempel rullestolbrukere (Asmervik, 2014, s. 17)

En ny definisjon på universell utforming ble utviklet av Goldsmith i 2001, universell utforming skulle forstås ut fra “that we are designing for everyone and that design can be broadened and adapted to meet the needs of people with disabilities” (Goldsmith, 2001). Dette preger dagens forståelse av universell utforming. Et forslag til en ny definisjon som knytter universell utforming opp mot helse- og deltakelse er «Universal design is a process that enables and empowers a diverse population by improving human performance, health and wellness, and social participation (Steinfeld & Maisel, 2012, s. 29).

Det er blitt kritisert at tidligere praksis i stor grad vektla at behovet for universell utforming kun omfattet små grupper av mennesker med funksjonsnedsettelse og ikke store deler av samfunnet. På bakgrunn av denne kritikken har forståelsen av universell utforming blitt utvidet til et folkehelseperspektiv. En ny forståelse legger vekt på at universell utforming må tas i bruk for å gjøre samfunnet mer tilgjengelig, lettere å bruke og helsefremmende for alle, og ikke kun de med nedsatt funksjonsevne (Steinfeld & Maisel, 2012, s. 68). En slik forståelse er i tråd med en helsefremmende tankegang der det vektlegges at man kan fremme god helse ved å oppnå balanse mellom ulike fysiske, psykiske og sosiale komponenter som påvirker den totale helsetilstanden (O'Donnell, 1989). Lid (2013) viser til at universell utforming også kan forstås analytisk i form av makro, meso og mikro nivå. Hun viser til at på makronivå kan begrepet være overordnet i form av prinsipper, verdier og strategier. På mesonivå uttrykkes universell utforming som for eksempel lovverk, reguleringer og retningslinjer, mens

mikronivået er rettet mot brukeropplevelser. Derfor blir ofte betegnelsen tilgjengelighet brukt istedenfor universell utforming på mikronivå (Lid, 2020, s. 21).

1.2 Syv prinsipper for universell utforming

Den amerikanske arkitekten Ron Mace formulerte på 1980 tallet syv prinsipper for universell utforming. Hensikten ved disse var å ta i bruk universell utforming som et tverrfaglig felt i praksis (Skjerdal, 2005). Prinsippene skulle vise hvordan det var mulig å oppnå universelt utforming på alle typer design. De syv prinsippene ble til gjennom det amerikanske forskningsprosjektet «Studies to further the development of Universal Design». Hvert av prinsippene beskrev nøkkelkvalifikasjoner som skulle være tilstede ved designene (Story, 2011, s. 4.4). En kortversjon av prinsippene er gjengitt i Inger Marie Lids bok *Universell utforming – Verdigrunnlag, kunnskap og praksis* nedenfor;

1) Like muligheter for bruk	Utformingen skal være brukbar og tilgjengelig for personer med ulike ferdigheter
2) Fleksibel i bruk	Utformingen skal tjene et vidt spekter av individuelle preferanser og ferdigheter
3) Enkel og intuitiv i bruk	Utformingen skal være lett å forstå uten hensyn til brukerens erfaring, kunnskap, språkferdigheter eller konsentrasjonsnivå
4) Forståelig informasjon	Utformingen skal kommunisere nødvendig informasjon til brukeren på en effektiv måte uavhengig av forhold knyttet til omgivelsene eller brukerens sensoriske ferdigheter
5) Toleranse for feil	Utformingen skal minimalisere farer og skader som kan gi ugunstige konsekvenser eller minimalisere utilsiktede handlinger
6) Lav fysisk anstrengelse	Utformingen skal kunne brukes effektivt og bekvemt med et minimum av besvær.
7) Størrelse og plass for bruk	Hensiktsmessig størrelse og plass skal muliggjøre tilgang, rekkevidde, betjening og bruk, uavhengig av brukerens kroppsstørrelse eller mobilitet

Tabell 1: Hentet fra Lid, 2014, s. 65

1.3 Universell utforming som en del av teknisk oppfølging

Begrepet universell utforming inkluderes i lovverk som omfatter offentlige og private virksomheter. Når det gjelder skolebygg er det satt krav til universell utforming i både eksisterende bygg, omfattende rehabiliteringer og nybygg. Når en skal gjennomføre større rehabiliteringer av bygg og ved nybygg vil det stilles strengere krav til universell utforming enn i eksisterende bygg (Byggteknisk forskrift, 2017). Mange av skolebyggene er ofte eldre og tilstanden på byggene varierer fra kommune til kommune.

Hvordan universell utforming defineres kan også ha betydning for den tekniske oppfølgingen. I en tilstandsanalyse av universell utforming deler brukerorganisasjonene at lovverket på universell utforming er under press i Norge. De viser til spesifikt for plan- og bygningsloven;

Kommunal- og moderniseringsdepartementet foreslo i 2019 å fjerne universell utforming fra formålet i Husbankens grunnlån. Departementet har også i høringsnotat foreslått å sidestille tilgjengelighet, forstått som spesielløsninger for funksjonshemmede, med universell utforming i formålsparagrafen til plan- og bygningsloven og åpne for økt bruk av dispensasjoner i kommunene for å fremme kommunal frihet. (Barne-ungdoms-og familiedirektoratet, 2020, s. 45-46)

Universell utforming som prinsipp blir i størst grad vektlagt som en del av planlegging av nybygg eller omfattende rehabiliteringer da som vist til i femte ledd der «Prinsippet om universell utforming skal ivaretas i planleggingen og kravene til det enkelte byggetiltak. Det samme gjelder hensynet til barn og unges oppvekstsvilkår og estetisk utforming av omgivelsene» (Plan-og bygningsloven, 2008, §1-2). Ifølge pbl §1-4 er det de kommunale plan- og bygningsmyndighetene som er ansvarlig for å følge opp at loven og gjeldende forskrifter overholdes.

For prinsippet om universell utforming er oppgaven å «e) legge til rette for god forming av bygde omgivelser, gode bomiljøer og gode oppvekst- og levekår i alle deler av landet» (Plan- og bygningsloven, 2008, §3-1) og «f) fremme befolkningens helse og motvirke sosiale helseforskjeller, samt bidra til å forebygge kriminalitet» (Plan- og bygningsloven, 2008, §3-1). I §29-3 førsteledd vektlegges universell utforming ved at «Tiltak etter kapittel 20 skal innenfor sin funksjon være universelt utformet i samsvar med forskrifter gitt av departementet. Tiltak etter kapittel 20 som omfatter arbeidsbygg skal være universelt utformet i samsvar med forskrift gitt av departementet». Dette betyr ulike typer bygg som publikumsbygg har krav til universell utforming, så lenge det ikke medfører betydelige

ulemper eller kostnader. Kommunene er også pålagt å følge opp sine bygg i henhold til internkontrollforskriften (Internkontrollforskriften, 1996, §4)

Annet teknisk regelverk som omhandler universell utforming er teknisk forskrift og lov om offentlige anskaffelser. De tekniske forskriftene, ofte referert til som Tek17 eller Tek10 som gjelder for tidligere eksisterende bygg, viser minimumskrav til bygg og i veiledningen vises det til en anbefaling om at det ofte er klokt å bygge bedre enn kravene som er satt (Direktorat for byggkvalitet, 2016). Den siste tekniske forskriften, Tek17, vektlegger universell utforming med henvisning til §12-4 ved for eksempel universell utforming av inngangsparti eller at ved §12-15 at planløsningen skal være utformet slik at det er enkelt å orientere seg (Byggteknisk forskrift, 2017). Lov om offentlige anskaffelser inkluderer også universell utforming ved at «Oppdragsgiveren skal stille krav til universell utforming i offentlige kontrakter i samsvar med regler som fastsettes i forskrift» (Anskaffelsesloven, 2016, §5). Loven omfatter ifølge §2 alle bygg og anleggskontrakter som har en verdi lik eller overstiger 100 000 kr. I en rapport som omfatter universell utforming i offentlige anskaffelser vises det til at;

Et problem er at løsninger med universell utforming kan virke mindre attraktive av frykt for at slike kvaliteter driver kostnaden oppover, noe som kan føre til en nedprioritering av universell utforming generelt, da man ikke umiddelbart ser gevinsten av en slik investering

(HR prosjekt AS, 2017, s. 7)

1.4 Verktøy for kartlegging og registrering av universell utforming

I hvilken grad ulike aktører registrerer kartleggingene av universell utforming varierer.

Avviksregistreringene fra kartleggingene av universell utforming kan registreres på to måter.

Den ene måten vektlegger objektive og tekniske beskrivelser som måles i form av for eksempel støynivå eller stigningsforhold. Den andre måten å registrere data på vektlegger subjektive erfaringer oftest i form av spørreundersøkelser hos brukere av byggene. Dette brukes i liten grad i Norge. De ulike måtene å registrere data på kan nødvendigvis ikke erstatte hverandre, men kan gi kunnskap om ulike forståelser av universell utforming.

Eksempler på typer subjektive erfaringer kan være mennesker med nedsatt bevegelsesevne eller syn som forteller om hvilke barrierer de opplever i hverdagen i forhold til tilgjengelighet, tilpassede omgivelser og lignende. (Medby et al., 2011, s. 14).

I Norge er det varierende hvilke verktøy kommunen benytter til kartlegging av universell utforming. Kartlegginger er ikke lovpålagt å gjennomføre, men mange kommuner kartlegger universell utforming på sine bygg likevel. Kommunene kan søke om midler fra Barne- og familiedirektoratet (Bufdir), dersom prosjektet er knyttet til kunnskapsutvikling og kompetanseheving. Det presiseres at prosjekter som omhandler kartlegginger av universell utforming av grunnskoler vil prioriteres (Barne- og familiedirektoratet, 2015). Det er ulike kartleggingsverktøy som kan tas i bruk for å vurdere universell utforming på skolebygg. Eksempler på to verktøy som er mye brukt i kommunene er *Bygg for alle* og *Internkontrollbygg* (IK-bygg).

Bygg for alle er et verktøy som er under kontinuerlig utvikling av Vista Utredning i over 10 år, det brukes i dag av Statsbygg og flere fylkeskommuner samt kommuner til å registrere tilstand på bygg. Den objektive kartleggingen består av å registrere avvik i ulike rom på byggene og som en del av analysen vurderer man hvilke løsninger som er «godt nok» (Aslaksen, 2019). Det er også mulig å benytte seg av rådgivning før man bruker verktøyet og flere bygg har tilgjengelig tidligere tilstandsvurderinger slik at man kan undersøke disse på forhånd på byggforalle.no (Bygg for alle, u.å). Dette betyr at dataene fra tidligere kartlegginger er tilgjengelige og lagret på det spesifikke bygget.

I Norge bruker rundt 150 kommuner IK-bygg som internkontrollsystem. På nettsiden til IK-bygg beskrives verktøyet og det kommer tydelig frem at verktøyet er bredt støttet av både Arbeidstilsynet, Helsedirektoratet og NFK Bygg og Eiendom. Egenskapene til IK-bygg beskrives som følgende:

IK-bygg er et verktøy for eiere, driftsansvarlige og alle er med på å vedlikeholde bygget. Verktøyet viser vei gjennom jungelen av lover og regler om helse, miljø og sikkerhet. I tillegg består det av en enkel og praktisk sjekklister som besvares ved hjelp av trafikklys som kartlegger tilstanden på byggene dine. Sjekklister bidrar til å tydeliggjøre plassering av ansvar og stimulere til samarbeid mellom eiere, forvaltere og brukere (IK-bygg, u.å).

IK-bygg er et objektivt verktøy for eiere, driftsansvarlige og alle som er med på å vedlikeholde bygget. Verktøyet viser vei gjennom jungelen av lover og regler om helse, miljø og sikkerhet. I tillegg består det av en enkel og praktisk sjekklister som besvares ved hjelp av trafikklys som kartlegger tilstanden på byggene dine. Sjekklister bidrar til å tydeliggjøre

plassering av ansvar og stimulere til samarbeid mellom eiere, forvaltere og brukere. (IK-bygg, u.å). Det er også mulig å benytte IK-bygg på mobil og nettbrett.

IK-bygg har også publisert et tilstandsbarometer der man kan hente ut offentlig statistikk om tilstanden til ulike bygg som skoler, sykehjem og andre typer bygg. Spørsmålene som er besvart under temaet universell utforming omfatter hovedkategoriene byggets beliggenhet, adkomst og byggets tilgjengelighet. Under hver av disse besvares spørsmål som for eksempel «*Er trapper universelt utformet? (bredde, håndlist, merking, motlys)*» eller «*Er rom og annet oppholdsareal universelt utformet? (størrelse, utforming og belysning, manøvreringsareal)*» Selve tilstandsvurderingen er basert på en skala fra grønn til rød (0 til 3). Grønn omfatter avvik som er 0 og 1 og kan indikere at bygget enten er i orden eller ikke relevant, gul omfatter avvik som er 2 og tyder på at feil og mangler er til stede på bygget, mens rød er 3 og antyder at bygget har store og alvorlige feil eller mangler. Av skolebygg er det 3141 skoler som er kartlagt i IK-bygg. 80% (4853) av registrerte avviksvurderinger knyttet til 9 spørsmål om byggets tilgjengelighet er klassifisert som grønt, 15 % (891) gult og 6% (336) er rødt. Dette betyr at 80% av skolene har tilfredsstillende tilgjengelighet i henhold til lover og forskrifter (Norsk Kommunalteknisk Forening, u.å).

Internasjonalt er det ulike type verktøy som brukes i kartlegging. Det er også mangel på tilgjengelig informasjon på dette. USA har vært en viktig pågangsdriver i utviklingen av prinsipper på universell utforming og Institute of Human Centered Design har utviklet sjekklister til ulike eksisterende bygg. Eksempler på bygg og omgivelser som kan kartlegges er lekearenaer, svømmehaller, salgs- og service bygg. Sjekklisten er detaljert, inneholder illustrasjoner på det som skal kartlegges samt eksempler på tiltak som kan iverksettes. Sjekklisten er basert på Americans with Disabilities Act (ADA) som skiller seg fra norsk lovverk med strenge krav om selvevaluering for statlig og kommunal virksomhet i form av vurdering av barrierer og oppfølgingstiltak (Americans with Disabilities Act Title II Regulations, 2010, § 35.105). Loven bærer også preg av detaljkrav og dekker i større grad mange forskjellige typer nedsatte funksjoner. Det amerikanske justisdepartementet utga i 2010 «2010 ADA Standards for accessible design som er lovpålagt fra for alle nybygg eller bygg under rehabilitering fra 2012 (Department of Justice, 2010).

Av landene i Norden er Finland et land som har ESKEH-kartlegginger som metode for å kartlegge tilgjengelighet i eksisterende omgivelser. Selve metoden består av en veileder og kartleggingsskjemaer der et av skjemaene f.eks. er for møte og undervisningsrom eller lekeplasser. Skjemaene er i Excel format og beskrives som enkle og oversiktlige. Selve

veilederen gir informasjon om tilgjengelighet til de som skal gjennomføre kartleggingen, informasjon om selve gjennomføringen og informasjon til de som har bestilt kartleggingen. Det er også lagt til rette for at man kan kartlegge universell utforming i hjemmet via en app der hensikten er å bidra til økt oppmerksomhet på feltet (Hellman, 2019)

1.5 Skolebyggkartlegginger – politiske føringer og forskning

1.5.1 Politiske føringer og handlingsplaner

Den første rapporten på fagfeltet universell utforming ble publisert i 1997 (Aslaksen et al., 1997). Siden da har norske styresmaktene vist interesse rundt fenomenet universell utforming og utarbeidet flere handlingsplaner. Underveis har det vært flere utfordringer på feltet. For eksempel var det stort fokus på de nasjonale utfordringene, det var mangel på føringer på de ulike nivåene og en tydelig ansvarsfordeling som omhandlet hvilken sektor arbeidet med universell utforming skulle plasseres (Bringa et al., 2011, s. 10.3). En spørreundersøkelse gjort på 1990 tallet der 190 av 431 kommuner deltok viste at kun 17% av kommunene hadde satt mål for tilgjengelighet til sine innbyggere med nedsatt funksjonsevne i kommuneplanen (Hanssen & Stokke, 1999). Ingen av de tre utgitte handlingsplanene som omhandler universell utforming inkluderer oppvekst og utdanningssektoren, men en evalueringsrapport anbefaler at dette foreligger i neste plan som gis ut i 2021 (PROBA samfunnsanalyse, 2020, s. 151).

I 2018 fremmet Barne-ungdoms og familiedirektoratet (Bufdir) forslaget *Veikart: Universelt utformet nærscole innen 2030* som ble bifalt i Stortinget med 42 som stemte for og 45 imot få innføre veikartet (Stortinget, 2020, s. 3144-3145). Veikartet omhandlet en tverrfaglig satsing på universell utforming og satt som mål at alle grunnskoler i Norge skulle være kartlagt i 2022 (Barne-ungdoms-og familiedirektoratet, 2018, s. 24). En samfunnsøkonomisk analyse gjennomført av Oslo Economics konkluderte at det dette ville være av svært stor betydning for de ansatte i skolen, elever og besøkende. I rapporten ble det bekreftet at nytten ville være større enn kostnaden til et slikt prosjekt på 2,2 milliarder. Likevel ble det advart om manglende kompetanse og ressurser i kommunene til å kartlegge alle grunnskoler i Norge (Oslo Economics, 2018, s. 45).

Mange kommuner gjennomfører kartlegginger på universell utforming av skolebygg. En tilstandsanalyse på universell utforming i Norge viser til at det i liten grad gjennomføres systematiske registreringer innen bygg og anlegg. Utfordringer tidligere har vært knyttet til

forståelse, gjennomføring og kompetanse på kartleggingsverktøy og universell utforming. Kartleggingene som utføres er utfordrende å sammenligne og følge opp siden forståelse, utførelse, bakgrunn og kompetanse varierer hos de som utfører kartleggingene. Etter Bufdir sin vurdering er det et behov for et kompetanseløft hos kommunene slik at kan bistå i større grad med å inkludere universell utforming og tilgjengelighet som en del av kommunens planlegging og byggesaksbehandling (Barne-ungdoms-og familiedirektoratet, 2020, s. 6-7). Kommune sektorens organisasjon (KS) har også publisert en veileder som har ulike sjekkpunkter og illustrerer hva som kan kartlegges ved befaring av offentlige bygg (KS, u.å).

1.5.2 Forskning og studier knyttet til kartlegginger av universell utforming

Det er gjennomført få empiriske studier på universell utforming knyttet til skolebygg. Grunnet lite studier på feltet vil det bli vist til relevante rapporter fra konsulentfirmaer og grå litteratur. Et prosjekt (Hellman, 2019, s. 28-33) gjennomført i 2018 hadde som formål å undersøke kommunens metoder og verktøy i arbeidet med universell utforming. Det ble gjort sammenligninger opp mot kommuner i Finland. Som en del av prosjektet ble det også gjennomført studier i Danmark og Sverige. Et funn fra prosjektet viste at det er behov for kompetanseheving i form av utdanning, gjerne i form av tverrfaglige utdanningstilbud på masternivå. Det ble også konkludert i rapporten at det er behov for å utvikle flere gode kartleggingsverktøy som kan brukes av ansatte i kommunene.

En studie publisert av Norges kartverk (Bögelsack & Michaelis, 2016) utførte kartlegging av tilgjengelighet i 161 kommuner på ulike kommunale og fritidsbygg. Det ble konkludert med at tilgjengelighet til slike bygg i kommunene var lav. For brukere av manuell rullestol var kun 1% av alle handicap parkeringer og 29% av alle vanlige parkeringsplasser tilgjengelige. Samtidig viste undersøkelsen at kun 6 % av alle inngangspartier og 27% av alle gangbaner var tilgjengelige for rullestolbrukere.

I en samfunnsøkonomisk analyse fra 2008 utgitt av Vista Utredning AS (Vista Utredning AS, 2008) vises det til at det bør legges vekt på kravene til universell utforming i en tidlig fase ved nybygg slik at det ikke begås feil i denne fasen. Å ikke gjøre det resulterte i økte kostnader i form av vedlikehold av bygninger og større omveltningprosesser knyttet til tilrettelegging på skolen for elever med spesielle behov. Ifølge analysen er det ved å inkludere universell utforming i en tidlig fase at kostnadene kan reduseres (Vista Utredning AS, 2008, s. 9).

Miljøverndepartementet (2008) har publisert en rapport som omhandler arbeid med universell utforming et pilotprosjekt der 17 kommuner deltok. Et mål for prosjektet var å skape oppmerksomhet og resultater i kommunen. Dette målet bidro til at universell utforming i større grad ble forankret i kommunale planer som bidro til økt oppmerksomhet og potensial for ytterligere arbeid. Det ble også vektlagt at arbeidet i størst grad skulle være tverrfaglig organisert. Som en del av prosjektgruppa i pilotkommunen Porsgrunn ble det inkludert en representant fra Teknisk sektor og en prosjektmedarbeider fra helsetjenesten/ergoterapeut. Flere av kommunene arbeidet med universell utforming på tvers av kommunegrensene.

En undersøkelse (HR prosjekt AS, 2017) i form av kvalitative intervjuer av 20 informanter i kommunene som arbeidet med planlegging viste at aktørene hadde ulike fagbakgrunn og kompetanse innenfor universell utforming. Eksempler på sprikende fagbakgrunn hos informantene var siviløkonom, ergoterapeut, samfunnsplanlegger, jurist eller elektroingeniør. Det varierte også om kommunene hadde ansatte med spesialkompetanse innenfor universell utforming. Ofte ble ergoterapeuters kompetanse ansett som spesialkompetanse på feltet. Informanter som deltok i kommunenes pilotprosjekt som har gjennomført satsing på universell utforming, virket i større grad mer oppdaterte og hadde mer kunnskap på feltet.

I Danmark er det gjennomført en evalueringsstudie av Ryhl og Frandsen (Ryhl & Frandsen, 2016) av Handicaporganisasjonens hus hvor det ble brukt både kvantitative registreringer opp mot lovverket og gjennomført kvalitative intervjuer av ansatte og brukere. Funn fra studien viser at det er nødvendig å legge til rette for tverrsektorielt samarbeid i form av tidlig innsats og rolleavklaring i prosessen. Prosessen bør også være preget av målsetting og tilgjengelig avgrenset kompetanse på feltet. I startfasen var aktørene sin forståelse rundt tilgjengelig og brukerbehov preget av minimumskravene i regelverket og sjekklister. Som en del av prosjektet fikk de tilgang til rådgivning av tilgjengelighetsrådgivere og todagers minikurs om tilgjengelig og brukerbehov. Dette bidro til økt kompetanse og vektlegging av prinsippet om tilgjengelighet.

Ryhl (2014) gjennomførte en kvalitativ studie der syv norske og danske arkitekter intervjuet om sine erfaringer og arbeidspraksis om universell utforming. Resultatet viste at arkitektene har både kunnskap, erfaringer og vektlegger inkluderende utforming i sitt arbeid. Det var likevel en utfordring at universell utforming kun ble sett på som lovpålagte krav i reguleringer. Informantene ønsket å implementere universell utforming i praksis med fokus på verdigrunnlag og multisensoriske funksjoner.

Det er blitt gjennomført en masteroppgave i folkehelsevitenskap av Eva Kristin Krogh (2010) ved Norges miljø og biovitenskapelige universitet (NMBU) der det ble evaluert tre skolebygg, og intervjuet tre arkitekter om mulige årsaker til hvorfor resultatet ikke var optimal knyttet opp mot krav i plan og bygningsloven. I studien kommer det frem at det har vært utfordrende å kommunisere på tvers av etatene og at ikke alle aktører deltar til riktig tidspunkt i planprosessen. Andre mulige årsaker som kommer frem er mangel på kunnskap, holdninger til deltakelse i prosjekter med universell utforming og økonomi. En evalueringsrapport som undersøker nordisk litteratur på tiltak av universell utforming konkluderer også med at det er lite forskning av hvilken nytte tiltak har for mennesker med funksjonsnedsettelse og folk flest (PROBA samfunnsanalyse, 2020).

Selv om det foreligger få empiriske studier på universell utforming kan empirien som er nevnt ovenfor ha overføringsverdi til arbeidet med kartlegging av universell utforming på skolebygg. Spesielt relevante funn viser behov for kompetanse i form av mer utdanning og behov for utarbeidelse for flere typer kartleggingsverktøy (Hellman, 2019). Andre relevante funn indikerer at det er behov tverrfaglig samarbeid, tidlig innsats og tydelig rolleavklaring (Ryhl & Frandsen, 2016).

Kapittel 2: Teoretisk tilnærming

2.1 Aktivitetsvitenskap og sammenhengen mellom aktivitet og helse

Denne studien er inspirert av begreper fra aktivitetsvitenskap som ser på sammenhengen mellom aktivitet og helse. Det er ulike definisjoner av begrepet aktivitetsperspektiv. Wilcock definerer aktivitetsperspektivet ved å forklare at mennesket søker aktivitet og at dette har betydning for helse (Wilcock, 1998, s. 97). En annen definisjon fra Whiteford hevder at å se helse i et aktivitetsperspektiv innebærer å erkjenne at alle mennesker har ulike aktivitetsbehov både som individ og som del av et samfunn (Whiteford, 2000, s. 203).

Helse er et komplekst begrep som kan tolkes og forstås ulikt. Verdens helseorganisasjon definerte helse i 1948 som «a state of complete physical, mental, and social well-being, not merely the absence of disease or infirmity» (WHO, 2006, s. 1). Denne definisjon har blitt kritisert for å være for idealisert, bred og uopnåelig (Wilcock & Hocking, 2015, s. 5). Velvære begrepet omfatter ofte lykke, livskvalitet, trygghet og lignende tilstander (Wilcock & Hocking, 2015, s. 9).

Sosialt velvære består av ulike komponenter. Nutbeam hevdet i 1986 at begrepet sosialt velvære består av komponentene sosial kapital, sosiale nettverk og sosial støtte (Nutbeam, 1986). Forskning har vist at det er en sammenheng mellom sosialt velvære og andre mål på helse (Wilcock & Hocking, 2015). I et aktivitetsperspektiv vil sosialt velvære omhandle individets muligheter til deltakelse i aktivitet og ivaretagelse og stimulering av sosiale forhold mellom familien og i det samfunnet man lever i (Wilcock & Hocking, 2015, s. 21). Doyal og Gough hevdet at dersom man ble nektet fullverdig sosial deltakelse så var dette som å bli fratatt en grunnleggende menneskerett. Dermed kan det tolkes at sosialt velvære er et viktig komponent for å oppnå fullverdig helse og livskvalitet i hverdagen (Campbell, 1988).

På engelsk benyttes både begrepene «activity» og «occupation». Activity er i stor grad et mer avgrenset begrep knyttet til hva vi gjør og kan defineres som «The state of being active: the exertion of energy, action (Oxford University press, 1989, s. 118). Occupation kan defineres ulikt, en kjent forståelse av begrepet er «occupying or being occupied, what occupies one, means of filling up one's time, temporary or regular employment, business, calling, pursuit» (*Webster's Revised Unabridged Dictionary of the English Language* 1919, s. 121). En definisjon av samme begrep som har en litt annen tilnærming er «the action, state or periode

of occupying or being occupied: and a way of spending time» (*Compact Oxford English Dictionary of Current English* 2005, s. 121). WHO bruker begge begrepene aktivt. Oversatt betyr disse definisjonene at aktivitet er noe man bedriver eller okkuperer tiden sin med som fyller hverdagen. Disse aktivitetene deltar man i for å bruke tiden man har til rådighet. I denne oppgaven vil begrepet aktivitet forstås som sistnevnte definisjon, og handler om hvordan vi deltar og bruker tiden vår til å delta i for eksempel fysiske eller sosiale aktiviteter.

2.1.1 Betydningen av deltakelse i meningsfulle aktiviteter

En grunnleggende antakelse innenfor aktivitetsvitenskapen er at mennesker har behov for meningsfulle aktiviteter og at disse har en helsefremmende verdi. WHO definerer deltakelse som involvering i egen livssituasjon (World Health Organization, 2007). Begrepet meningsfulle aktiviteter er hentet fra aktivitetsvitenskapen, og kan forklares som at aktivitet er en meningsfull måte å okkupere tid som innebærer en uttrykkelse i form av en kontekst og aktivitetsform (Nelson, 1988, s. 636). Det antas at deltakelse i meningsfulle aktiviteter har innvirkning på helse og trivsel, samt at aktiviteter gir mening til livet (Townsend & Polatajko, 2010). Eksempler på slike aktiviteter kan være fritidsaktiviteter eller skole. Å gå på skole eller ta utdanning kan for noen oppleves som meningsfylt, mens for andre ikke. En forståelse av aktivitet er ved hjelp av virksomhetsteori der aktiviteten har to betydninger; en for individet og en for samfunnet (Arntzen et al., 2017, s. 177).

Det er nødvendig å påpeke at deltakelse i aktivitet ikke alltid vil medføre sunn livsstil og kan i tilfeller også ha en negativ innvirkning på helsen (Jacobsen & Winge, 2017, s. 67). Deltakelse i meningsfulle aktiviteter kan også innebære risiko og være medfølgende årsak til sykdom. De vil likevel vel oppleves meningsfulle for de som utfører aktiviteten (Wilcock, 2006). For barn og unge kan det oppleves meningsfullt å sitte inne og se på tv eller å delta i andre aktiviteter som innebærer i stor grad sittestillende aktivitet. Dette er ikke nødvendigvis sunt, men det er viktig å anerkjenne at dette kan oppleves meningsfylt for barn og unge.

For barn og unge innebærer skolehverdagen muligheter for deltakelse i ustrukturerte aktiviteter i form av for eksempel lek, organiserte aktiviteter i form av klubber eller valgfag, aktiviteter i klasserommet og deltakelse i sosiale roller (Simeonsson et al., 2001). Slike sosiale roller kan for eksempel være i form av å være elevrådsrepresentant. Aktiviteter som lek vil være viktig for de minste barna. Lek som aktivitet kjennetegnes av seks faktorer: frivillig deltakelse, spontant, unikt, engasjement, autonomi og gøy. Ved å delta i lek får barn mulighet

til blant annet å utvikle motoriske ferdigheter, ta avgjørelser og utvikle seg i et sosialt felleskap. For at alle barn skal oppleve mestring ved deltakelse i lek må omgivelsene være trygge og tilpasset de med ulike utfordringer (Goltsman, 2011). Forskning har vist at barn med nedsatt funksjonsevne deltar i mindre grad i aktiviteter på skolen sammenlignet med sine medelever (Eriksson et al., 2007; Nordström, 2002; Simeonsson et al., 2001).

2.1.3 Et par aktivitetsvitenskapelige begreper – Occupational justice og Occupational deprivation

Retten til aktivitet er basert på en aktivitetsvitenskapelig tolkning av menneskerettighetene (Morville & Larsen, 2017, s. 195). En av menneskers rettigheter er retten til aktivitet og deltakelse. Begrepet legger vekt på moralske, etiske og politiske former for rettferdighet opp mot deltakelse i aktiviteter (Stadnyk et al., 2010, s. 331). Alle mennesker skal ha rett til å utvikle seg gjennom å ta del i aktiviteter som bidrar til god helse og sosial inkludering (Morville & Larsen, 2017, s. 200). Eksempler på slike aktiviteter kan være utdanning, arbeid og fritidsaktiviteter. Selve begrepet «occupational justice» innebærer to ulike forståelser av fenomenet. Den første går ut på å anerkjenne at mennesket har et aktivitetsbehov som en del av utviklingen og dette kan innebære deltakelse i egen aktivitet eller sammen med andre. Dette er en del av de anatomiske og kroppslige funksjoner som har utviklet seg gjennom menneskelig evolusjon (Ellerin, 2015a, 2015b). Den andre forståelsen innebærer en forståelse av rettferdighet utviklet gjennom historien og i kulturelle hendelser (Wilcock & Hocking, 2015, s. 392).

En forståelse av helse ut fra et perspektiv som omhandler aktivitetsrettigheter har flere likheter med sosial rettferdighet. Rett til aktivitet baseres på retten til rettferdighet og tilgang til aktiviteter som omfatter både steder, ressurser og fordeler som deltakelse i aktivitet gir. Dette handler om å få muligheten til valg av deltakelse i aktiviteter som bidrar til mestring, glede og god helse (Wilcock & Hocking, 2015). Likevel skiller retten til aktivitet seg fra andre typer rettigheter (Nilsson & Townsend, 2010). Den omfatter menneskers behov for aktivitet, kapasitet, ferdigheter og erfaringer fra deltakelse (Wilcock & Hocking, 2015)

Urettferdighet knyttet til aktivitet oppstår når økonomiske føringer, sosiale og fysiske strukturer bidrar til at noen mennesker får for lite eller mye aktivitet. Dette bidrar til økte forskjeller og maktfordeling i samfunnet, der ulikhet medfører at noen ikke får muligheten til å delta eller mulig blir hindret deltakelse i aktivitet enten fysisk eller sosialt fra andre mennesker (Whiteford & Townsend, 2011). Eksempler på slike tilfeller som er relevant for

universell utforming er rullestolbrukere som ikke kommer inn i et bygg fordi terskelen er for høy eller synshemmede som har utfordringer med å orientere seg grunnet manglende kontraster.

Whiteford definerte begrepet aktivitetsdeprivasjon som «Occupation deprivation is, in essence a state in which a person or a group of people are unable to do what is necessary and meaningful in their lives due to external restrictions. It is a state in which the opportunity to perform those occupations that have social, cultural and personal relevance is rendered difficult if not impossible» (2010, s. 200). Dersom deltakelse i meningsfulle aktiviteter ikke er mulig eller tilgjengelige kan det utvikles aktivitetsdeprivasjon. Eksempler på barrierer som hindrer deltakelse er geografisk utilgjengelighet, ufrivillig arbeidsløshet eller funksjonsnedsettelse (Whiteford, 2010, s. 306-318). Eksempler på sykdom og lidelser som kan føre til aktivitetsfrarøvelse er nedsatt syn og hørsel, hjerneskade eller depresjon (Whiteford, 2010, s. 319).

Frarøvelse av aktivitet (eng: occupational deprivation) er nytt konsept som har fått stor internasjonal oppmerksomhet. Ann Wilcock hevder at alle mennesker ikke får mulighet til likeverdig deltakelse i aktiviteter de ønsker å være en del av. Disse kan være av individuell, familiær eller kulturell betydning. Det finnes ulike faktorer som kan bidra til en opplevelse av occupational deprivation, som f.eks. sosiale, økonomiske, miljømessige, historiske, kulturelle eller politiske (Whiteford, 2010, s. 305). Marginalisering av aktivitet og deltakelse handler om å frata mennesker muligheten til å ta valg og avgjørelser. Dette kan også ha betydning for barn og unge med ulike funksjonsnedsettelse dersom de ikke har tilrettelagte omgivelser for å delta aktiviteter de ønsker å engasjere seg i.

2.2 Implementeringsteori

Implementering har lenge vært ansett som et komplekst og utfordrende felt. Tidlig på 1970-tallet ble det økt interesse for suksessfull implementering. Da ble det lagt vekt på kartlegging av barrierer og utarbeidelse av retningslinjer for implementering. Interessen for feltet implementering økte betraktelig etter det ble koblet sammen med kunnskapsbasert praksis (Albert et al, 2020, s.1). Kunnskapsbasert praksis vil være både forskningsbasert, erfaringsbasert og basert på råd fra aktuelle organisasjoner (Lid, 2020).

Et eksempel på en definisjon av begrepet implementering er «specified set of activities designed to put into practice an activity or program of known dimensions» (Fixsen et al.,

2005, s. 5). En hensikt med implementering kan være å bidra til endringer i organisasjoner og ledelse. Det er ulike determinanter som fungerer som rammer for implementering.

Determinantene fungerer dermed som faktorer som har eller som hypotetisk kan ha betydning for utfallet av implementeringen. De er basert på ulike teoretiske rammeverk som for eksempel teorier på atferdsendring eller sosial kognitiv teori (Cane et al., 2012). Resultatet er 14 teoretiske «domener» som f.eks kunnskap, ferdigheter, sosial påvirkning, tro og evner (Michie et al., 2014).

Det er ulike måter å organisere slike determinanter på. En hirarkisk organisering av determinantene er ut fra hvordan de virker inn på mikro-makro, og meso nivå. Strukturelle determinanter som politiske normer, føringer og tilgang til ressurser kan være av betydning på et makro nivå for utfallet av implementeringer (Durlak & DuPre, 2008; Shortell, 2004). Med utgangspunkt i ulike metastudier og som ble sammenlignet opp mot hverandre ble det kommet frem til flere determinanter som var gjentakende; strukturelle, kontekstuelle, organisatoriske og tjenesteytende (Chaudoir et al., 2013, s. 2). Strukturelle determinanter er faktorer som virker inn på konteksten og kan være f.eks. fysiske, politiske, økonomiske faktorer og i form av nasjonale retningslinjer. Organisatoriske determinanter vil være innebære faktorer som er av betydning for implementeringen i organisasjonen. Eksempler på dette er lederskap, kultur og klima. Faktorer som er av betydning for mennesker som yter en tjeneste er for eksempel holdninger til kunnskapsbasert praksis. Faktorer som har betydning for innovasjon er kvalitet på støtte og at man er klar for å innføre og implementere intervensjonen. Faktorer som er rettet mot pasienten eller brukeren kan være motivasjon, personlige egenskaper og holdninger.

2.3 Kontekstuelle faktorer som virker inn på implementering – Betydningen av kontekst i rammeverket CICI (Context and Implementation of Complex Interventions)

Kontekst er et begrep som er av betydning når man undersøker hvilke rammer som kan påvirke implementeringen. Slike rammer kan forstås som determinanter som mulig eller empirisk kan virke inn på utfallet av implementeringen (Nilsen & Bernhardsson, 2019, s. 3). Selve begrepet kontekst kan forstås som omgivelsene rundt noe som eksisterer eller oppstår, og er i varierende grad vektlagt i rammeverk som vektlegger determinanter (Nilsen, 2015). Faktorene som virker inn på konteksten er dynamiske noe som betyr at de kan fungere som barrierer for implementering i et tilfelle og fremme implementeringen i et annet. Ved å

kartlegge kontekst kan man få en bedre oversikt over hvorfor implementeringen av noen intervensjoner blir mislykket når de skal utføres i praksis (May et al., 2016, s. 2).

Pfadenhauger definerer kontekst slik; «Context is conceptualised as a set of characteristics and circumstances that consist of active and unique factors that surround the implementation» (L.M. Pfadenhauer et al., 2016, s. 18).

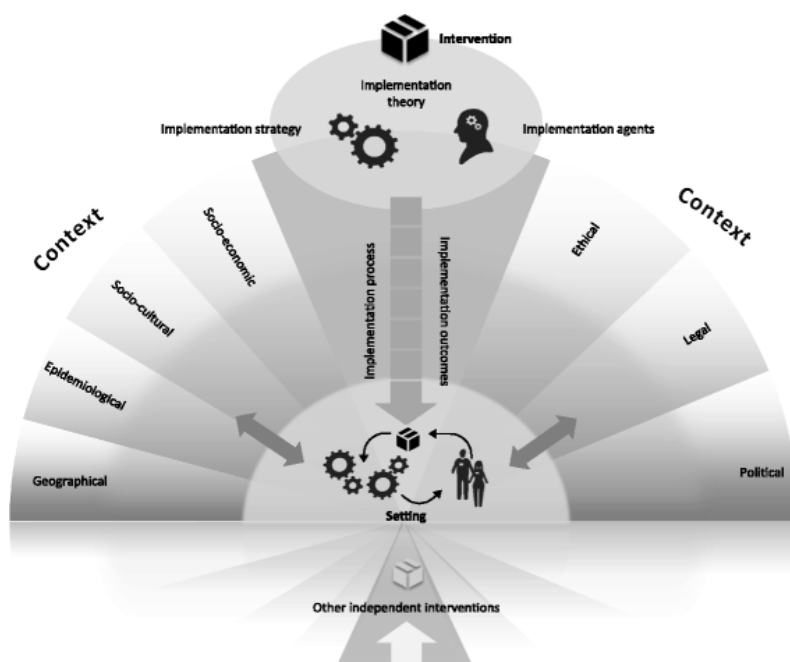
CICI er et rammeverk som i stor grad legger vekt på kontekst og omgivelser ved implementering av komplekse intervensjoner som omhandler folkehelse. Andre modeller som PARiHS (Promoting Action on Research Implementation in Health Services) og CFIR er blitt kritisert for å vektlegge betydningen av kontekst for lite ved implementering. De er også vanskelige å overføre til andre intervensjoner siden de er i stor grad forankret i klinisk helsearbeid (Pfadenhauer et al., 2017, s. 11). I denne delen av oppgaven vil modellen bli brukt som et rammeverk for å beskrive og vurdere hvilke faktorer som kan innvirke på implementeringen av intervensjonen. Vurdering av de ulike dimensjonene av kontekst kan bidra til en oversikt over hvilke faktorer som har betydning for implementeringen og vil i denne oppgaven bli beskrevet nedenfor. Siden oppgaven omhandler hvilke faktorer som er av betydning vil ikke selve implementering eller evalueringsprosessen bli omtalt videre.

Selve interaksjonen mellom kontekst og implementering kan defineres på mikro-makro eller meso nivå. Makronivå omhandler alt rundt samfunnet. Mesonivå viser til selve samfunnet eller organisasjonen, mens mikronivå omhandler den direkte handlingen i form av hvor intervensjonen implementeres og hvem som følger den opp (Pfadenhauer et al., 2017, s. 8). Eksempler på determinanter som kan virke inn på makronivå er politiske føringer eller reguleringer. På mesonivå kan det være implementering av nye sjekklister eller retningslinjer på sykehus eller samfunnet (Mendel et al., 2008). På mikronivå kan determinantene være for eksempel fremme atferdsendring eller holdningsendring hos enkeltpersoner som mottar intervensjonen.

Selve rammeverket består av tre dimensjoner; kontekst, implementering og omgivelser. Kontekst dimensjonen består igjen av syv domener som er geografisk, epidemiologisk sosio-kulturell, sosioøkonomisk, etisk, lovgivende og politisk. Geografisk kontekst omhandler det fysiske landskapet og ressurser som for eksempel infrastruktur. Den epidemiologiske konteksten består av hvilke behov samfunnet har (Rychetnik et al., 2002). Sosiokulturell kontekst omhandler atferdsmønstre, verdier og ideer som deles (Sabatier, 2007). Her blir også de ulike rollene mennesker har i form av for eksempel mor, arbeidstaker, datter inkludert og ferdigheter, vaner og kunnskap i disse rollene (Mozygemba et al., 2015). Sosioøkonomisk

status omhandler sosiale og økonomiske ressurser i samfunnet og tilgjengeligheten til disse (Victoria et al., 2005). Den etiske konteksten inkluderer moral og refleksjon rundt normer, regler og prinsipper rundt avgjørelser og deres etiske betydning for samfunnet ((EUnetHTA), 2011). Politisk kontekst vektlegger maktfordeling, initiativ og styring i organisasjonen og utenfor denne (Nash et al., 2006). Den siste av typene kontekst som har betydning for implementering er lovgivende kontekst. Konteksten omhandler reguleringer, lover og føringer som eksisterer med det formål å beskytte samfunnets rettigheter og sosiale interesser ((EUnetHTA), 2011).

CICI rammeverket kartlegger faktorer som innvirker på kontekst på ulike nivåer og kan brukes som et utgangspunkt for å vurdere betydningen av faktorer som har innvirkninger og hvor det er behov for å hente mer informasjon for en mer helhetligvurdering. Eksempel på intervensjoner er reduksjon av bly i produkter og drikkevann, samt reduksjon av luftforurensning (Burns et al., 2014; L. M. Pfadenhauer et al., 2016). Modellen nedenfor er hentet fra Pfadenhauger et al fra 2017 og illustrerer hvordan ulike deler av kontekst, implementering og setting virker inn på utfallet. Den er ikke brukt innenfor universell utforming, men kan ha betydning for implementeringsarbeid.

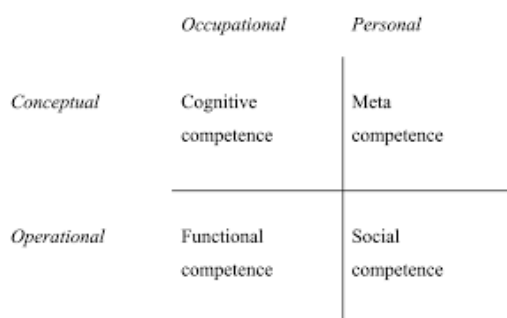
Figur 1 - CICI-rammeverk (Pfdenhauger et al., 2017, s.6)

2.2.2 Betydningen av tverrfaglig samarbeid og kompetanse

Ved implementering av ulike intervensjoner vektlegges ofte betydningen av en kompetent leder. For at implementeringen av intervensjonene skal bli vellykket så innebærer dette oftest

arbeid i form av samarbeid. Ved å engasjere andre samfunns- og arbeidsgrupper er det mulig å utvikle fellesforståelse for problemstillinger, utarbeide mulige løsninger og strategier for å nå målene. Ved å etablere team som arbeider med implementeringen istedenfor å la alt arbeidet ligge hos en leder vil man legge til rette for mer effektivt og tidsbesparende arbeid (Metz & Bartley, 2020, s. 199). Det er ulike former for organisering av tverrfaglig arbeid. Tverrfaglige nettverk gir mulighet for å diskutere problemstillinger og holder kontakten selv om man ikke fysisk er plassert samme sted (Reeves et al., 2018). Tverrfaglig samarbeid kan også være av betydning ved implementering av prosesser. En litteraturstudie som undersøkte 26 forskningsartikler viste at samarbeid mellom profesjoner i helsetjenesten og deling av kunnskap ved slike samarbeid kan bidra til mer effektiv og koordinert behandling (Cunningham et al., 2011).

Begrepet kompetanse blir oftest brukt om kunnskapsbasert praksis og blir forstått på ulike måter. Ut fra en holistisk forståelse vil det være flere former for kompetanser som vil stilles som krav i jobbsammenheng og deles inn i konseptuell som innebærer kognitiv forståelse og kunnskap og operasjonell som innebærer ferdigheter i form av funksjonelle og psykomotoriske. Det vil også være kompetanseelementer som er av større betydning for personlig utøvelser som også er delt inn i konseptuell og operasjonell. Innenfor konseptuell vil meta-kompetanse og evnen til å lære bære av være av betydning, mens innenfor operasjonell vil sosial kompetanse som atferd og holdninger komme til uttrykk gjennom praksis (Le deist & Winterton, 2007, s. 39). Forholdet mellom disse fire dimensjonene er illustrert i figuren nedenfor;

Figur 2 - ulike former for kompetanse (Le Deist & Winterton, 2007)

Kapittel 3:

3.0 Presentasjon av mål og problemstilling

Målet med oppgaven er å undersøke hvilke erfaringer ergoterapeuter og ansatte med teknisk bakgrunn har av kartleggingsarbeidet og om det bidrar til universelt utformede skolebygg. Det er ønskelig å få bedre innsikt i hvordan informantene arbeider med slike kartlegginger i Østlandsregionen. Jeg vil også undersøke hvilke faktorer som har betydningen for at kartleggingene gjennomføres og følges opp i praksis i kommunene. Denne oppgaven har en aktivitetvitenskapelig tilnærming der betydningen av universell utforming for skolebarn står i sentrum. Det er tidligere ikke blitt gjennomført tilsvarende studier her i landet, og det må derfor antas at kunnskapsbasert praksis kan bli bedre på dette området. Hensikten med oppgaven er å bidra til en bedre forståelse av kartleggingsarbeidet og hvordan det bidrar til universelt utformede skolebygg.

Problemstillingen for studien er følgende:

- Hvordan erfarer ergoterapeuter og teknisk ansatte i kommunen at gjennomføring og oppfølging av UU-kartlegginger bidrar til universell utforming av skolebygg?

Følgende underspørsmål bidrar til å besvare problemstillingen:

- Hvordan vurderer ergoterapeuter og teknisk ansatte gjennomføring og oppfølging av UU-kartlegginger av skolebygg i sin kommune?
- Hvilken betydning har oppfølgingen av kartleggingene for muligheten til aktivitet og deltakelse for skolebarn?
- Hvilke faktorer vil være av betydning for god praksis ved gjennomføring og oppfølging av kartleggingene?

Kapittel 4: Metode

4.1 Valg av kvalitativt forskningsdesign

For å utforske teknisk personal og ergoterapeuters erfaringer ved gjennomføring og oppfølging av UU-kartlegginger er det i denne studien brukt et kvalitativt forskningsdesign med en induktiv tilnærming. Dette innebærer å beskrive og analysere egenskaper og kvaliteter ved informantene som undersøkes (Malterud, 2017, s. 30). Siden problemstillingen innebærer å undersøke perspektiver og erfaringer var det hensiktsmessig å velge et kvalitativt forskningsdesign. Ved å bruke dette får man et innblikk i hvordan informantene arbeider, og hvilke erfaringer de har fra feltet.

4.2 Bruk av forskningsintervju og betydningen av forforståelse

Siden hensikten var å undersøke de ansattes tanker og erfaringer ble det benyttet semistrukturerte forskningsintervjuer. At intervjuet er semistrukturert betyr at det er et profesjonelt intervju som verken er en åpen samtale eller totalt avgrenset til temaet (Kvale, 2017, s. 46). Grunnleggende kjennetegn ved et kvalitativt forskningsintervju er at det er fokusert, deskriptivt og gjennomføres i en mellommenneskelig situasjon. Hensikten vil være å finne ut om intervjupersonens oppfattelse, tanker og erfaringer rundt et avgrenset tema. Det er også ønskelig at personen som intervjuer beskriver så detaljert som mulig tanker og erfaringer rundt valgt tema. Overveielser om asymmetriske maktforhold vil være fornuftig å reflektere rundt på forhånd av intervjuet. Betydningen av temaet er bestemt på forhånd, enveidialog, muligheter for manipulerende og fortolkende dialog vil være avgjørende for forståelsen av intervjuet som forskningsprosess (Kvale, 2017, s. 52). Semistrukturerte intervjuer er valgt i dette tilfellet fordi det er enkelte spørsmål som gjennomføring og oppfølging av kartleggingene som kan være utfordrende for de ansatte å svare på dersom det ikke stilles konkret rundt dette. Siden informantene ble oppfordret på forhånd av intervjuene til å dele historier har også studien flere spørsmål med narrative trekk. Mishler (1986) hevdet at å dele slike fortellinger var et forsøk på å vise til kunnskap og meninger på.

Et kjennetegn ved kvalitativ forskning er at studiene vil være påvirket av forskerens bakgrunn og forforståelse (Nilssen, 2012, s. 137). Nilssen viser til forforståelse ikke kun i form av teoretisk rammeverk, men også erfaringer, verdier, kunnskap og holdninger til feltet er har innvirkning på forforståelsen til forskeren (Nilssen, 2012, s. 68). Forforståelsen i studien kan bli påvirket

ved at jeg selv har bakgrunn som ergoterapeut og har kjennskap til hvordan ergoterapeuter arbeider med universell utforming i kommunen. Dermed hadde jeg på forhånd gjort meg opp tanker om hvilke utfordringer det var på feltet og hvordan disse kartleggingene kan være av betydning for barn og unge. Da er det behov for å justere forforståelsen og være klar over egne feil i form av bias. I forskningsprosessen kan man bli utfordret på sin forforståelse og da er det viktig å reflektere rundt dette underveis i prosessen (Nilssen, 2012). I studien måtte jeg sette til side min egen forforståelse og sette søkelys på informantenes tanker og erfaringer. Bevisstgjøring rundt dette gjorde også at jeg bevisst forsøkte å legge vekk egne tanker og erfaringer og la informantenes perspektiver være hovedfokus.

I forkant av denne studien hadde jeg lite kjennskap til kommunens arbeid med universell utforming. Min kunnskap om universell utforming og bakgrunn som ergoterapeut er av betydning, siden den faglige tilnærmingen og bruk av faguttrykk er godt kjent. Derfor var det et bevisst valg å gjennomføre semistrukturerte intervjuer for å fremme informantenes stemme i studien og deres perspektiver og erfaringer med kartleggingsarbeidet. Informantene ble likevel på forhånd informert at de gjerne kunne dele opplevelser, tanker og erfaringer som var relevante. Det krevde likevel mye å stille spørsmål som var åpne og ikke preget av å dra i en viss retning. Spørsmål rundt opplevelser knyttet til kartleggingene, og hvordan dette arbeidet kan være av betydning for barna ble stilt på en åpen som mulig måte. Dermed ble det forsøkt til best mulig evne å stille åpne spørsmål som ikke var bekreftende for min forforståelse.

4.3 Valg av informanter og rekrutteringsprosess

Informantene som ble spurt om deltakelse i studien var kommunalt ansatte som arbeidet som ergoterapeut eller med teknisk bakgrunn og arbeidsoppgaver. I kommunene er det ofte ergoterapeuter som er ute i praksis for å kartlegge universell utforming på skolene derfor ble informanter med denne bakgrunn med kjennskap til dette arbeidet vurdert som relevant å intervju. Alle ergoterapeutene hadde lang erfaring fra arbeid med universell utforming i kommunen og var tydelig engasjert i dette temaet. De hadde også enten gjennomført kartlegginger alene eller deltatt på kartlegginger i samarbeid med andre, slik at de hadde erfaringer med å kartlegge i praksis.

Siden det også var ønskelig å undersøke hvordan kartleggingene følges opp i kommunen, var det også aktuelt å intervju ansatte med teknisk bakgrunn og ansvar for å forvalte kartleggingene. Målet var å ha et strategisk utvalg. Et strategisk utvalg er «sammensatt ut fra

en målsetting om at materialet best mulig kan belyse problemstillingen vår» (Kuzel, 1992; Patton, 2015). For å belyse problemstilling var det nødvendig å få kjennskap til hvordan de ansatte gjennomfører kartleggingene og følger de opp i etterkant. Siden ergoterapeuter arbeider med å gjennomføre slike kartlegginger av skolebygg og har kjennskap til hvordan kartleggingene gjennomføres ble det aktuelt å intervju de. Da det også var ønskelig å vite hvordan kartleggingene følges opp i etterkant som er plassert under Eiendom/Vedlikeholdsavdelingen i kommunene ble det også naturlig å inkludere ansatte med teknisk bakgrunn. Det ble til sammen intervjuet fem ansatte, der tre av de ansatte var ergoterapeuter mens to hadde teknisk bakgrunn. De to ansatte med teknisk bakgrunn og arbeidsoppgaver som ble intervjuet har ulike ansvarsområder. En av informantene med teknisk bakgrunn var utdannet innenfor automatiserte og elektriske systemer og hadde jobbet to år i Eiendomsforvaltningen i en kommune. Den andre var prosjektleder med ansvar for å følge opp i kartlegginger på universell utforming av skolebygg og hadde arbeidet med universell utforming i åtte år. Alle ergoterapeutene hadde lang erfaring med å arbeide med universell utforming og gjennomført UU-kartlegginger av skolebygg.

Å få rekruttert nok informanter var utfordrende til studien. Det ble i starten tatt kontakt med en kontaktperson i en enkelt kommune og hensikten var å intervju ergoterapeuter og teknisk ansatte i denne kommunen. Siden ingen informanter med teknisk bakgrunn ønsket å stille, ble det bestemt at det skulle tas utgangspunkt i kommuner på Østlandet. Dermed ble rekrutteringen utvidet til å gjelde kommuner innenfor Oslo, Viken og Innlandet. Informantene ble forespurt deltakelse i studien på e-post av en kontaktperson med kjennskap til aktuelle informanter og i e-posten ble det vedlagt et informasjonsskriv (Vedlegg II). Informantene som stilte til intervjuene, hadde erfaringer fra ulike kommuner av ulik størrelse. Kommunene vil ikke bli nevnt spesifikt i oppgaven, siden det er vurdert å kunne være personidentifiserende.

4.4 Utforming av intervjuguide og gjennomføring av intervjuer

Det ble på forhånd utarbeidet en intervjuguide for studien (se vedlegg I). En intervjuguide bidrar til en fast struktur og kan inneholde temaer som er relevante for problemstillingen eller konkrete spørsmål (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 162). Intervjuguiden i denne studien inneholdt forslag til spørsmål som var relevante for problemstillingen som for eksempel hvordan de ansatte gjennomførte og fulgte opp kartleggingene, samt et par spørsmål rundt hvordan universelt utformede skolebygg har betydning for aktivitet og deltakelse hos barn og unge. Det ble også stilt spørsmål som omhandlet hvilke faktorer som var av betydning for

implementeringen. I forkant av intervjuene gjennomført et prøveintervju med en studievenninne og samboer med hensikt å se at spørsmålene ble stilt i forståelig form. De formidlet likevel tilbake at de opplevde spørsmålene som konkrete og forståelige. Ved prøveintervjuet fikk jeg også reflektert i større grad rundt spørsmålene og tema for intervjuet, samt formulert spørsmålene mer kvalitativt. Dette førte til at spørsmålene ble mere åpne for at deltakerne kunne snakket fritt rundt spørsmålet og dermed bar mindre preg av kvantitative spørsmål i form av ja/nei.

Siden intervjuet ble gjennomført i semistrukturert form og det ble satt av 45 minutter til hvert intervju bidro dette til at informantene delte fritt opplevelser og tanker rundt temaet. Denne intervjuformen benyttes ofte når det intervjues personer individuelt og hensikten er å gi deltakerne mulighet å hente fram og bidra med erfaringer og tanker (Malterud, 2017, s.133). Dersom informantene delte informasjon som var utenfor temaet ble de avbrutt og stilt spørsmål som bidro til å besvare problemstillingen. Intervjuene hadde en varighet på ca.45 minutter til en time og det ble gjennomført tre individuelle intervjuer og et gruppeintervju med to av informantene.

Grunnet smittesituasjonen i samfunnet av coronaviruset ble intervjuene derfor gjennomført på digitale plattformer som Zoom og Teams og det ble tatt lydopptak på to enheter. En av enhetene var en manuell lydopptaker, mens den andre var i Diktafon-appen i regi av UiO sitt Nettskjema. Opptaket med manuell lydopptaker var kun «backup» og ble slettet i etterkant av intervjuet, siden lydopptaket i Nettskjema hadde god lyd kvalitet. I nettskjema ble lydopptakene kryptert og sikret i form av en totrinns-innlogging og det var ikke mulig å høre opptakene uten å være logget inn i Nettskjema. Dette betyr at opptakene ikke kunne spilles på mobiltelefonen, men ble spilt av på PC i etterkant.

4.5 Transkribering av intervjuer

Intervjuene ble gjennomført i intervallene februar-mars 2021. I etterkant av intervjuene var det ønskelig å transkribere intervjuene så raskt som mulig. En transkripsjon innebærer å oversette intervjudataene fra «talespråk til skriftspråk» og (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 204). I denne studien ble lydopptakene transkribert i kort tid i etterkant av intervjuene. Transkriberingen var en tidskrevende prosess som ble gjort på egenhånd og tok i gjennomsnitt 3-4 timer per intervju. Selve transkripsjonen betegnes som starten på analysen av datamaterialet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 206). Informasjonen fra intervjuene ble

transkribert så ordrett som mulig og det ble forsøkt å skrive ned pauser og uttrykk som for eksempel stavelser som hm, ehhh o.l. Disse stavelsene ble fjernet fra sitatene som ble plukket ut og det ble vektlagt å tolke informantens uttrykksformer som engasjement eller usikkerhet rundt spørsmål eller uttalelser istedenfor. Hensikten med dette var å bidra til bedre forståelse for datamaterialet og hvordan informantene deler sine erfaringer og tanker rundt arbeidet med kartlegginger og universell utforming i kommunen. Når alle intervjuene var ferdig transkribert ble de samlet i et dokument og svarene til informantene ble plassert under relevante spørsmål eller emner i intervjuene.

4.6 Valg av analytisk tilnærming

Analysen av de kvalitative dataene i studien vil være inspirert av Grounded Theory (GT) (Birks & Mills, 2015). En av hensiktene ved å ta i bruk denne metoden er at den gir muligheter for å undersøke sammenhenger mellom kategorier som illustreres i form av en modellskisse. Jeg har valgt å kalle dette en modellskisse siden jeg mener det er behov for mer kunnskap i form av kvalitative intervjuer for å undersøke flere faktorer. Det virket også mer informativt å sette opp kategoriene i en slik skisse for å få bedre innblikk i funnene. Det var også interessant å undersøke hvilke elementer som var av betydning for informantene med utgangspunkt i bruk og oppfølging av kartlegginger for å nå målet med universelt utformede skolebygg. Ved å bruke GT som tilnærming utvikles analytiske ferdigheter underveis i forskningsprosessen, istedenfor å være bestemt på forhånd (Charmaz & Thornberg, 2020, s. 1). Siden metoden er kompleks og utfordrende å gjennomføre grunnet manglende tid og omfang på studien er det kun brukt enkelte elementer fra GT i analysen. Elementer som linje for linje koding, åpen koding og deler av kategorisk koding er tatt i bruk og har resultert i en modellskisse som viser forholdet mellom de ulike kategoriene og hvilke kategorier som er av betydning for gjennomføring og oppfølging av UU-kartleggingene.

Tie, Birks og Francis viser til GT som «Grounded theory (GT) is a structured, yet flexible methodology. This methodology is appropriate when little is known about a phenomenon» (2019, s. 2). Grunnleggerne av Grounded Theory, Glaser og Strauss utfordret den tradisjonelle deduktive tilnærmingen der teori ble til ved testing av hypoteser. De stilte seg også kritiske til at det kun var kvantitativ metodologi som kunne skape teori fra data (Chun Tie et al., 2019, s. 2)(Tie et al, 2019, s. 2). Glaser og Strauss viste til innovativ og systemiske strategi som en del av datasamlingen og analysen. De begynte å kode datamaterialet og sammenlignet dem. Datamaterialet kodes linje for linje siden det bidrar til å se teksten med nye øyne. Hensikten er

å undersøke repeterende mønster i teksten, koder linjene som umiddelbare temaer med nøkkelord, gruppere kodene inn i konsepter og sammenhengen mellom dem, som videre utvikles som en del av en ny teori. Det ble tatt utgangspunkt i en Word-mal som forklarte med eksempler hvordan man kunne kode og sette inn i tabeller i et Word-dokument. Denne ble hentet fra en nettside som det ble henvist til i boken *Grounded Theory* (Birks & Mills, 2015).

En GT-tilnærming utvikles gjennom tre faser koding – åpen, selektiv og teoretisk koding. Som en del av den åpne kodingen ble hendelser og utsagn navngitt i form av en kode som antyder innholdet. Hensikten er å få et helhetsinntrykk av datamaterialet som så kan videreutvikles til begreper og senere til hovedkategorier og underkategorier (Hjalmhult, 2014, s. 27-28). Videre i analysedelen som kalles selektiv eller «intermediate coding» så sammenlignes data og det blir utviklet enkeltstående kategorier og underkategorier for å så videre i denne fasen undersøke hvordan kategoriene står i sammenheng til hverandre og er lenket sammen. I disse to fasene blir dataene tatt fra hverandre og satt sammen på nytt igjen for å undersøke helheten og meningen med dataene (Birks & Mills, 2015).

Videre viser forskerne Birks og Miller (2015) til at man vil man fortsette med den mest omfattende delen som er teoretisk koding. I denne fasen skal man forsøke å komme frem til en forklaring rundt et fenomen eller en prosess. Dette er ofte krevende fordi det er vanskelig å finne en forklaring som dekker alle tilfeller ved et fenomen. I denne fasen blir det utviklet teoretiske koder fra eksisterende data som er med på å forme teorien eller modellen som det er ønskelig å bruke. Det blir også brukt en storyline-tilnærming (Birks & Mills, 2015).

4.7 Analyse av datamaterialet

Analysen er inspirert av en Grounded Theory og i starten av analyseprosessen ble det gjennomført en linje for linje koding der alle setninger ble kodet i malen i Word dokumentet. Resultatet fra linje for linje kodingen var at hver av setningene i transkriptet hadde blitt navngitt med et begrep som f.eks. «Økonomi» eller «deltakelse». Disse ordene ble valgt ut fra hva setningene inneholdt og plassert i bolker som en del av åpen kodingen. Etter at alle linjene var kodet ble kodene sett i sammenheng med hverandre og det ble sett etter mønstre på koder som gikk igjen. Dette bidro til at det ble utviklet mange kategorier som senere ble slått sammen til større kategorier. Alle disse småkategoriene inneholdt koder som kunne knyttes sammen. Eksempler på hovedkategorier er f.eks. «*Betydningen av politisk innflytelse og regelverk*» eller «*Oppfølging av UU-avvik som en del av vedlikehold*». Under disse

kategoriene ble sitatene fra informantene som hadde relevante kodenavn plassert og sitatene til informantene ble sammenlignet for å se etter mønstre. Det ble undersøkt om kategoriene hadde en sammenheng med hverandre tolket ut fra informantens utsagn. Dette var en del av den selektive kodingen. Den siste delen av analysen var inspirert av teoretisk koding ble det laget en modellskisse for å forklare fenomenet med UU-kartleggingene. Sammenhengen mellom kategoriene ble vist til i form av en pil som går begge veier. Dette betyr at det er funn i studien som kan tyde på at disse kategoriene er gjensidig avhengig av hverandre. Grunnet mangel på tid og oppgavens omfang ble ikke alle delene av selektiv og teoretisk koding fulgt i form av å komme frem til en kjernekategori eller undersøke alle sider ved et fenomen. Derfor vises det til en modellskisse istedenfor en fullstendig modell. Skissen blir forklart senere i oppgaven.

4.8 Forskningsetiske aspekter ved studien

En hovedårsak til etiske problemstillinger i et forskningsintervju kommer av kompleksiteten ved å «utforske menneskers privatliv og legge beskrivelsene ut i det offentlige». (Birch et al, 2002, s. 1). Bevissthet rundt rollen som forsker, forskerens integritet har betydning for sluttresultatet av kvalitativ forskning. Dette innebærer forskerens «kunnskap, erfaring, ærlighet og rettferdighet» (Kvale, 2017, s. 108). Denne studien følger prinsippene i Helsinkideklarasjonen. Helsinkideklarasjonen er vedtatte etiske prinsipper for medisinsk forskning på mennesker eller menneskelig materialet. Dette gjelder der det vektlegges for eksempel samtykke fra deltakere og krav til utførelse av medisinsk forskning (Det kongelige kunnskapsdepartementet, 2006, s. 11-12). For å ta hensyn til personvern og oppbevaring av personspesifiserende informasjon som lydopptak av dialog med informantene ble det tatt en avgjørelse på å sende en søknad til Norsk senter for forskningsdata (NSD).

Personopplysninger som det ble søkt om å undersøke er arbeidsoppgaver, utdanningsbakgrunn, alder og kjønn. Det ble foretatt anonymisering av deltakerne og personidentifiserende informasjon. Når NSD søknaden ble godkjent (se vedlegg III) ble det sendt ut informasjonsskriv til deltakerne via en kontaktperson med kjennskap til feltet. De forskningsetiske prinsippene ble også ivaretatt i studien (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2019). Derfor var det ønskelig at jeg som forsker ikke forespurte intervjupersonen direkte, men at dette gikk gjennom en kontaktperson i kommunen med kjennskap til feltet. Informasjonsskrivet (se vedlegg II) inneholdt informasjon om informantens rettigheter og var utformet med utgangspunkt i en mal fra NSD. I denne ble det opplyst om at informantene når

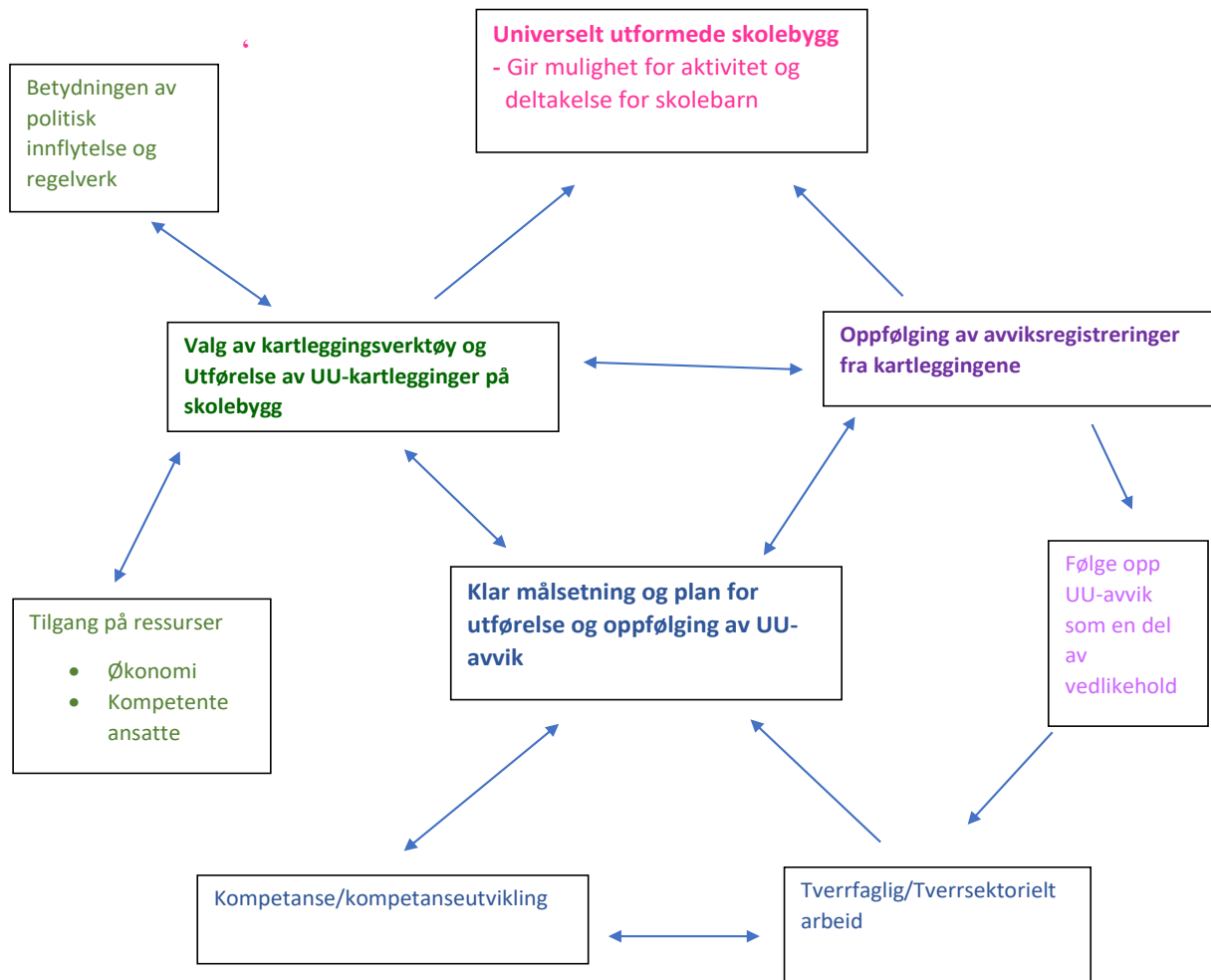
som helst kunne trekke seg fra studien. Grunnet koronasituasjonen ble det nødvendig å sende informasjonsskriv og samtykkeerklæring på e-post til informantene. Samtykkeerklæringene fra informantene ble oppbevart på egen mappe på skolee-posten som krevde to-trinnsverifisering for å logge seg inn. Dette ble vurdert som trygg oppbevaring av persondata. Lydopptakene ble oppbevart på manuell lydopptaker og Nettskjema til UiO. Lydopptakene ble slettet fra den manuelle lydopptakeren rett etter transkribering. I Nettskjema som er utarbeidet av UIO ble lydopptakene blir trygt lagret og slettet automatisk etter seks måneder.

Kapittel 5: Resultater

5.1 Oversikt over resultater fra studien

I denne studien har jeg med utgangspunkt i en Grounded Theory tilnærming kommet frem til et forslag til en modell som besvarer problemstillingen for studien. De utvalgte kategoriene har utgangspunkt i modellskissen nedenfor. Modellen kan forstås slik at øverst er kategorien *Universelt utformede skolebygg: Gir mulighet for aktivitet og deltakelse for skolebarn*. Dette er selve målet med arbeidet med universell utforming og kartleggingene i kommunene. For å nå dette målet kan bruk av kartlegginger være en tilnærming som kan brukes. Kategorien *Valg av kartleggingsverktøy og utførelse av UU-kartlegging på skolebygg* har to underkategorier som er av betydning for å få til dette i praksis. Dette er *Betydningen av politisk innflytelse og regelverk* og *Tilgang på ressurser*. Ut fra datamaterialet tolker jeg det som at dette er faktorer som har betydning for at arbeidet med valg av verktøy og gjennomføring blir gjennomført og vellykket.

Videre i modellen så henger gjennomføring og oppfølging av kartleggingene sammen og har begge betydning for å oppnå universelt utformede skolebygg. Når det gjelder kategorien som omhandler *Oppfølging av avviksregistreringene fra UU-kartleggingene* så er kategorien *Følge opp UU-avvik som en del av vedlikehold* av betydning som videre avhenger av kategorien *Tverrfaglig/Tverrsektorielt samarbeid* som igjen kategorien *Kompetanse/kompetanseutvikling* vil være av betydning for. Videre er både valg av verktøy, gjennomføring og oppfølg av UU-kartlegginger avhengig av kategorien *Klar målsetning og plan for oppfølging av UU-avvik* som igjen blir påvirket av tverrfaglig/tverrsektorielt arbeid og kompetanse/kompetanseutvikling. Kategoriene som ble valgt på bakgrunn av grundig analyse av intervjudata er basert på modellskissen nedenfor. At flere av kategoriene har piler i begge retninger viser at man for eksempel at tilgang på ressurser er av betydning for om man får gjennomført kartleggingene, og for å gjennomføre kartleggingene vil det være nødvendig å ha tilgjengelige ressurser. På samme måte vil man være avhengig av politisk innflytelse og regelverk for å gjennomføre kartleggingene, men kartleggingene kan også bidra til politisk innflytelse. At funn i studien viser at kategoriene kan være gjensidige gjelder for flere av kategoriene illustrert nedenfor. Kategorier med piler som kun går en vei tyder på at det i studien ikke er funn som viser at kategoriene henger sammen.

Figur 3 - Modellskisse baser på funn fra studien. Hovedkategorier er i uthevet skrift med underkategorier i lysere farge. Skissen viser hvordan kategoriene henger sammen

5.2 Kategori 1: Universelt utformedde skolebygg – Gir mulighet for aktivitet og deltakelse for barn

En kategori som kom frem ut fra uttalelser fra informantene var at universelt utformedde skolebygg gir mulighet for aktivitet og deltakelse. Mer spesifikt ble det stilt spørsmål ved hvilke tanker informantene hadde rundt betydningen av universelt utformedde skolebygg for aktivitet og deltakelse for barn og unge, samt hvordan kartleggingene kan være av betydning

for barnas muligheter for aktivitet og deltakelse i skolehverdagen. Alle ergoterapeutene og en teknisk ansatt var tydelige engasjerte og opptatte av dette.

En av informantene hadde klare tanker rundt at de fleste mennesker ønsker å være aktive, deltakende og selvstendige dersom de får mulighet til det. Informanten påpekte at universell utforming er en forutsetning for å få selvstendige barn som opplever selvmestring og trenger minst mulig hjelp. Og at det er viktig at det fysiske miljøet ikke stenger barna ute der eksempelet lekeplass tas i bruk. Informanten nevner også at ønsket er at universell utforming skal være en selvfølge og grunnleggende holdning hos barn.

[...] Konkret da for eksempel en lekeplass, i gamle dager var det vanlig med sånne rammer rundt og kom du trillende da så kom du ikke inn i sandkassa eller inn til lekeapparatene for å være sammen med de andre. Og da gjør utformingen av lekeplassen eller lekene at de ikke er deltakende og får ikke det sosiale samspillet og jeg tenker at det er kjempeviktig for det gjør noe med det enkelte barn.

Jeg tenker også at fordelene med å få det her så selvfølgelig inn i barns liv at de drar det med seg inn som en grunnleggende holdning når de blir voksne og skal ut i arbeidslivet og at de tar det som så selvfølgelig at de fronter det dersom de ser at dette ikke går. Det er jo drømmen også kommer det til å ta den tiden det tar [...]

- Ergo3

I et av intervjuene så påpekte en annen informant at kartleggingene av universell utforming av skolebygg ikke kun ville være av betydning for barn med nedsatt funksjonsevne, men for alle barna med et eksempel som omhandlet lyd miljø. Informanten hevdet også at jobben med å sikre universelt utformede bygg kunne bidra til mestring og deltakelse for alle skolebarn. Dette ville også være av betydning senere for barna ved at de kanskje kan komme inn i et løp der de mestrer egen hverdag og ikke havner på utsiden av felleskapet fra starten av.

Jeg tenker jo at kartleggingene fører jo til at barna kan mestre skoledagene bedre. Mange av de tiltakene som handler om universell utforming i forhold til hørsel har et mye større nedslagsfelt enn for de barna som er hørselshemmede. Alle barn får kanskje med seg mer av undervisningen om man tilrettelegger lyd miljøet med tanke på universell utforming og i tillegg har man den gevinsten av at de som er hørselshemmede klarer å følge undervisningen og lære mer av det de skal da [...]

- Ergo2

Betydningen av et godt klasseroms miljø og at spesielt de yngste barna ville få det bedre ble nevnt under et av intervjuene. At spesielt barneskoleelevene hadde behov for trygge og hyggelige omgivelser, og at om barna er trygge eller ikke virker inn på de voksne.

Informanten argumenterer med at gode funksjonelle skolebygg er viktige for at barna skal fungere sosialt og lære. Informanten antyder at man i større grad bør ta i bruk begrepet mental kapasitet, som handler om i hvilken grad barnet er i stand til å følge med på det som skjer rundt. Informanten hevder at nedsatt mental kapasitet hos elever med for eksempel ADHD eller dysleksi vil være av betydning for om ungene får til å være en del av det sosiale felleskapet og læringsmiljøet på skolen. I forhold til universell utforming handler det om å se rommenes kvaliteter og hvordan de støtter opp kapasitetene til skolebarna.

«Så universell utforming må handle mye mer om innemiljø i seg selv. En ting er inneklimatektorene, men det som også er veldig viktig er hvordan rommene støtter opp under de aktivitetene som skal skje i rommene og da med fokus på de ungene som trenger og ikke har de samme forutsetningene som mange andre barn som f.eks. at man lager sånne trapper som kan bruke til formidling til barn [...]

[...] barn som er ekstra avhengig av ergonomiske sittestillinger vil jo slite i en sånn trapp som ikke har noe støtte [...] Og sitter man i rullestol så må man jo stå foran den trappen og føler du deg ikke utenfor fra før så gjør du det i hvert fall da [...]

-Ergo 1

En av informantene som arbeidet med universell utforming fra teknisk side spesifiserte i intervjuet at kommunen i større grad ønsket i sitt fremtidige arbeid å undersøke og følge opp i hvilken grad elevene kunne ta i bruk større deler av skolen i etterkant av sitt arbeid. I dag har ikke kommunen noe skriftlig grunnlag på om tiltakene som utføres på byggene bidrar til at barn får tatt i bruk flere funksjoner eller aktivitetsmuligheter. Informanten vektla at målet med deres arbeid innenfor universell utforming i kommunen var å legge til rette for at alle har en likestilt opplevelse. I denne kommunen hadde de også fått mulighet til å utføre en del prosjekter som var noe på sidelinjen av deres ansvarsområde, som i større grad la vekt på opplevelse og deltakelse. Dette bidro også til muligheter for tilbakemeldinger på arbeidet de utførte og hvilken betydning dette har for deltakelse og skolehverdagen.

[...] Vi jobber jo veldig mye med det helhetlige. Både det å oppgradere lydmiljø, men også det som går på belysning og den type tiltak. Den type tiltak er noe vi ofte får en direkte tilbakemelding på, at det har en stor effekt på brukeren og det er ofte det vi får

tilbakemeldinger på. Slike tiltak som ofte bidrar til at flere kan delta på lik linje og oppleve en behagelig skolehverdag [...]

[...] Målet er jo å få oppgradert alle bygg til en type standard som gjør at man får mulighet til å gå på sin nærscole som bidrar til likestilt bruk og likestilt opplevelse [...]

- Tek 2

5.3 Kategori 2: Valg av kartleggingsverktøy og gjennomføring av kartlegging

I intervjuene blir det stilt spørsmål rundt hvilket verktøy som tas i bruk og hvordan kartleggingen gjennomføres i praksis. Fire av informantene forteller at kommunen bruker IK-bygg og at dette forvaltningssystemet som avvikene fra kartleggingene registreres inn i. To av informantene med erfaringer fra samme kommune forteller at de har brukt spørsmål om universell utforming som har ligget inne i modulen Universell utforming i IK-bygg. IK-bygg oppdateres fortløpende med gjeldende regelverk og forskrifter. I en annen kommune ble det tatt i bruk en spørsmålsliste som var utviklet av en ergoterapeut. Flere av informantene forteller at når avvikene blir registrert i IK-bygg så blir avviket plassert i fargekodene grønt-gult eller rødt. Grønt betyr at det ikke er behov for utbedring og at det som er registrert er tilfredsstillende ifølge Tek17, mens ved rødt er det behov for tiltak snarest. En av informantene hevder at det er en personlig skjønnsmessig vurdering. Informantene med teknisk og ergoterapi bakgrunn som bruker IK-bygg delte ulike tanker rundt forvaltningssystemet.

*Jeg tenker at det er helt avgjørende at man vet at det er IK-bygg og at det er der [...]
For det blir et naturlig verktøy og som allerede er i bruk og brukes på flere områder
der UU er en del av det, det er kanskje det viktigste for å få det implementert [...]
Og jeg tenker at det er fordeler og ulemper uansett hvilket system du bruker.*

-Ergo 3

*[...] Man må ha på plass er verktøyene, de må være klar over verktøyene som finnes.
Det var veldig enkelt for oss å benytte et verktøy som vi allerede hadde [...]
Det er klart for oss i Eiendomsforvaltningen at det er verktøyet vi benytter og skal det
erstattes må det ha tilsvarende funksjoner [...]*

-Tek1

Jeg tenker jo at alle nærskoler skal kartlegges det er jo det Veikartet legger opp til. Så det er jo behov for å utvikle og forbedre de verktøyene man har da for å få mest mulig effektiv og målrettet kartlegging [...] Kanskje man skal ha ulike typer verktøy i forhold til type kartlegging på ulikt detaljnivå.

-Ergo2

En av representantene med teknisk bakgrunn arbeidet med å utvikle kartleggingsverktøyet som brukes for å kartlegge skolene. I systemet som kommunen er alle skolebyggene lagt inn og avvikene registreres på etasjenivå, og ikke et spesifikt sted i bygget slik som bygg-for alle. Under intervjuene blir det nevnt at i Bygg for alle vil man lage seg en sti gjennom bygget og systemet beskrives som detaljert og komplisert av en av informantene. Informanten nevner likevel at det er en fordel ved at man enklere kan finne tilbake til dataene som er lagt inn og kravsnivået kan justeres etter hvilket bygg man velger å kartlegge. Systemene kan også ha ulike funksjoner som f.eks. telle antall avvik istedenfor å plassere dem for å gi oversikt over omfanget og kostnader. Informanten forteller at utforming av hva kartleggingsverktøyet skal inneholde kan variere ut fra hvilke bestillinger som er gitt. Informanten nevner at det er ulike spørsmål som kan stilles og legges vekt på, men at det i stor grad handler om tilgjengelighet.

[...] Når man har bygget kartlagt og modulert i systemet så er det jo en befaring der man vurderer helhet, men også det som går på detaljer. Det er jo noe med det å finne fram til bygget, komme fram til bygget, komme seg inn i bygget, kunne orientere seg inni bygget horisontalt og vertikalt [...] Det er liksom det som er overordnet da. Men under der er det veldig mange spørsmål som ble besvart [...]

-Tek2

I intervjuene med informantene blir det påpekt av flere at det er viktig at det bestemmes på forhånd hva kartleggingen skal brukes til og hvordan den skal følges opp. En av informantene deler sitt synspunkt rundt kartlegging som noe negativt dersom det blir gjennomført «slavisk» og man krysser av alt på grønt, uten at det i realiteten ville blitt plassert der. At man dermed lukker øynene og vurderer bygget som bra uten at det er det. Da vil kartleggingene være en hindring for å sikre gode funksjonelle skolebygg. En annen av informantene forteller også at det vil ha en negativ innvirkning dersom man er uheldig og velger et kartleggingsverktøy som ikke er hensiktsmessig for å vurdere universell utforming. Da kan man risikere å måtte gjøre kartlegginger på nytt.

Informantene som utfører kartleggingene, forklarer i intervjuet hvordan kartleggingen gjennomføres i praksis. Kartleggingsverktøyet med spørsmålene blir tatt i bruk i form av enten papirform eller på ipad, og det blir gjennomført en befaring på skolene. Informantene forteller at det varierer hvor lang tid en slik kartlegging kan ta, men stort sett kan det ta et par dager. Det kan variere ut fra hva som kartlegges og hvor detaljert kartleggingen som gjennomføres er. Et par av informantene nevner eksempler på utstyr som luxmåler, fiskevekt, stigningsvater og målebånd kunne bli tatt med. Ene informanten nevner også at det ble tatt bilder for å illustrere og skrevet et Word-notat på hvert bygg, slik at informasjon som byggeår ble kjent. Flere av informantene skrev kommentarer rundt hva som burde endres. Et par av informantene forteller også at omfattende kartlegginger ikke gjennomføres på intervall, men viser status på tilstanden til bygget. Følgende kommentarer ble gitt rundt kartleggingene;

[...] Og våre bygg har store endringsprosesser, det blir ombygd eller bygd til. Så det er jo ikke alltid en slik kartlegging er helt reell når det har gått 5-6 år kanskje eller lengre. Det er jo noe man må ta stilling til når man får et nytt prosjekt da [...] Nytteverdien av kartleggingene er veldig viktig, for det betyr jo at man håndterer byggene på et likt grunnlag [...]

-Tek2

[...] Så lenge man ikke har kartlagt så har man ikke analysert eller vurdert mulighetene heller så det mener jeg man burde gjøre [...] For det er jo en del avvik som kanskje ikke lar seg utbedre fordi man har andre viktige hensyn å ta, verneverdig, brannkrav så man kan ikke klare å gjøre alle eksisterende bygg helt universelt utformet. Jeg tenker det er et viktig fagområde å utvikle gode verktøy [...] og det er et arbeid som bør føre til tiltak [...]

-Ergo2

5.3.1 Underkategorier: Betydningen av politisk initiativ

Det kommer tydelig frem fra svarene til informantene at politisk engasjement og initiativ er avgjørende for å kunne gjennomføre og følge opp kartlegginger av UU. En av informantene forteller at kartleggingene kom om en konkret bestilling og krav fra politikerne, og at dette var et krav for å jobbe mot nasjonale målet om universelt utformet Norge 2025. Dette var av betydning fordi;

[...] Hadde ikke vi hatt denne bestillingen så hadde vi ikke hatt noe konkret å henvise til. [...] Jeg mener det er veldig viktig å ha et styre i ryggen som mener noe rundt hva som skal utredes og hvorfor kartlegging er viktig [...]

-Tek2

Når det gjelder hvem som står ansvarlig for å gjennomføre kartlegginger og følge disse opp, nevner to av informantene fra samme kommune at de har et politisk vedtak i form av en handling og strategiplan som forteller noe om hvem som har ansvaret. De deler også at dette er noe politikerne i deres kommune er opptatt av og at politisk engasjement og initiativ har vært avgjørende for at UU som område har fått så stor oppmerksomhet og fokus i kommunen. Mandatet for utarbeiding av avvik ligger hos Eiendomsavdelingen i denne kommunen. Følgende deles;

[...] Nå skal det sies at det politikerne våre som tok initiativ opprinnelig ved at rådet for funksjonshemmede med politikere der sendte en henvendelse til en politiker i kommunen som omhandlet lydutredningsanlegg som startet ballen litt, som gjorde at de hadde fokus også tok man tak i det [...]

-Ergo3

En av informantene deler at nasjonale målsetninger kan oppleves utfordrende, fordi de kan være mindre konkrete;

Man hadde jo en ambisjon om et universelt utformet Norge i 2025 men det var lite spesifikt for hvordan man skulle jobbe for å nå det målet. Men det har man gjort i Statsbygg og enkelte aktører rundt omkring så har man jo jobbet målrettet med universell utforming. Kommunene ligger generelt etter spesielt på det [...]

-Ergo1

Mens en annen av informantene mener det er helt nødvendig med nasjonale føringer

Ja regjeringen har jo stilt krav om at Norge skal være universelt utformet innen 2025. Og det er jo nummer 1, at det må på et nasjonalt nivå. [...]

-Tek2

5.3.2 Underkategori: Betydningen av regelverk

Under intervjuene blir det tydelig at regelverket er av betydning når man gjennomfører UU-kartleggingene av skolebyggene. De tre informantene med ergoterapeut bakgrunn nevner at de forholder seg til TEK10 eller TEK17 når de gjennomførte kartlegginger. Det ble også henvist til teknisk forskrift underveis i kartleggingene. En av informantene delte at det ble svart på spørsmål knyttet til prinsippene på universell utforming og Tek 17 under kartleggingene. En av informantene opplever at Tek17 i liten grad dekker barn med andre typer utfordringer som;

Det er jo andre barn om har andre typer utfordringer, alle ungene som er sensitive, sensoriske vansker f.eks. og ikke minst barn med konsentrasjonsvansker, nedsatt oppmerksomhet/konsentrasjon. Det er veldig mange andre typer utfordringer som barn har som ikke blir omhandlet i Tek10 eller Tek17. – Ergo1

Når det gjelder kartleggingene mener alle informantene at kunnskapsgrunnlaget er basert på teknisk forskrift. To av informantene deler at de i stor grad har benyttet seg av en omfattende sjekklister med 154 spørsmål som er utviklet av en ergoterapeut i en annen kommune. En av informantene hevder at teknisk forskrift i stor grad baserer seg på tilgjengeligheten til byggene, mens en annen vektlegger at kartleggingene bygger på kunnskap om brukerbehov. To av informantene deler følgende om deres oppfatninger av teknisk forskrift og kartleggingsgrunnlaget;

Så man kan jo kanskje si at kunnskapsgrunnlaget for teknisk forskrift handler om det med hvordan de kommer seg fram i byggene, kommer seg til og fram i byggene

-Ergo1

Det bygger jo på regelverket TEK 17 da, men det bygger jo også på kunnskap om brukerbehovene. Men for å kunne definere noe som et avvik så må man kunne knytte det til et formelt krav selv om man inne i hodet sitt vet mer enn reglene enn hva som er til nytte og til hinder for brukerne. – Ergo2

Det ble også minnet om i intervjuene at kommunene er pålagt å følge opp mange lovverk som omhandler universell utforming og bygg, deriblant internkontrollforskriften. Det ble også nevnt i gruppeintervjuet av en av informantene det er ingenting som ikke sier at man ikke

kan utføre UU bedre enn TEK. To av informantene med teknisk bakgrunn deler følgende knyttet til regelverk;

Men vi har som en del av internkontroll forskriften og det fagprogrammet så må vi egentlig følge opp dette årlig. Det er jo lovpålagt at vi skal ha kontroll på bygningsmassen vår på en måte i henhold til internkontrollforskriften. Så en del av de aspektene ivaretas der, for det er lovfestet.

-Tek1

Så vi utfører jo tiltak, ikke bare i henhold til forskriften, men veldig mye basert på hvilke typer skoler det er og hvilke behov de har. Så det går veldig hånd i hånd, dels å oppgradere byggene etter krav.

-Tek2

To av informantene som arbeider i samme kommune deler tanker rundt at de opplever at lov om offentlige anskaffelser kan begrense kommunens handlingsrom når det blir utdelt store summer. I en periode på 4 år mottok de til sammen ca. 2 millioner kroner, men siden UU-tiltak ofte er småtteri og lov om offentlig anskaffelser setter krav for hvordan midlene skal brukes. Det nevnes for eksempel at det ofte må utføres tiltak til over 100 000 kroner for å kunne bruke av potten. Informantene informerer om at det endte opp med at midlene ble brukt til å utforme heiser på sykehjem og omsorgsboliger, men kunne i stor grad blitt brukt til å følge opp mindre UU-tiltak. En annen informant med teknisk bakgrunn opplever at det er opp til de i stor grad å bestemme hvilke krav man skal stille til UU offentlige anskaffelser. De to tekniske ansatte deler ulike erfaringer;

Så det er veldig problematisk, når man får tildelt investeringsmidler så har man noen utfordringer med tanke på lov om offentlige anskaffelser og hvordan man egentlig benytter seg av investeringsmidler

-Tek1

Hvordan man skal jobbe med det aktivt i nye og eksisterende prosjekter, hvilke krav man kan stille til UU i offentlige anskaffelser for eksempel. Per i dag er det jo i stor grad opp til oss

5.3.3 Underkategori 2: Tilgang på ressurser og økonomiske midler

Når det gjelder i hvilken grad gjennomføring av kartlegging og oppfølging av kartlegger krever ressurser og økonomiske midler varierer dette fra kommune til kommune. En av informantene som arbeider i en større kommune med tilgang på egne ressurser på universell utforming forteller at de har gode muligheter for å få ting gjennomført. Andre av informantene viser til at de har måtte søke midler hos Bufdir eller KS for å få frikjøpt tid til å gjennomføre kartleggingene. En av informantene deler følgende:

[...] Ideelt sett hadde det vært lurt å ha med noen fra drift, men det var litt vanskelig å få til i forhold til ressursbruk og så videre -Ergo2

Informantene deler også tanker rundt ressursbruk og at dette er utfordrende i kommune. En av informantene forteller at usikkerhet rundt byggets levetid kan ha innvirkning på prioritering av ressurser. Mens en annen av informantene forteller at de foretrekker å utføre UU-tiltak som en del av vedlikehold siden dette krever mindre ressurser. En av ergoterapeutene deler engasjert at tiltak som utføres riktig i første omgang vil bidra til at man sparer tid og penger.

De må jo sette av ressurser, så må de sette av ressurser for å følge opp resultatene av kartleggingene og legge en plan så det er jo utfordringer [...] Men samtidig så har ikke de gruppene hatt avsatt ressurser i forhold til tid. [...] Fra helsesiden hvert fall så ja, jeg har jo erfaringer med at det har hatt positive effekter, men at det har vært krevende fordi det ikke har vært satt av ressurser for ergoterapeutene i hvert fall

-Ergo2

I intervjuene kommer det også frem at økonomiske midler er av betydning. Flere av informantene med ergoterapibakgrunn viser til begrepet «lavt hengende frukter» som tiltak som er enkle og lite kostbare å iverksette. Følgende ble delt om «lavt hengende frukter»:

[...] Kartlegging ble mer klassifisert i forhold til at det var lettere å gå i gang med det som var enkelt og det som var lite kostnadskrevende. Sånn at det var det som kostet lite og som var såkalte «lavt hengende frukter» som ble prioritert å gjøre noe med. For eksempel trappemakeringer.

-Ergo2

[...] Spesielt de såkalte lavt hengende fruktene sånn at når de skal gjøre noe drift eller vedlikehold eller et eller annet så kan de gjøre UU samtidig fordi da koster det ikke så veldig mye penger [...]

-Ergo3

Videre i intervjuene legger flere av informantene vekt på betydningen av kost-nytte. En av informantene deler at de er nødt til å forholde seg til kost-nytte når det gjelder hvilke tiltak som skal prioriteres. En annen av informantene forteller at kommunen har fått satt av en egen pott med økonomiske midler til universell utforming og opplever at den tekniske avdelingen i kommunen som følger opp UU tiltak ser på dette som positivt. Flere av informantene anser også de økonomiske midlene som utslagsgivende for at kartleggingsarbeidet har vært mulig å gjennomføre. Det er tydelig at kostnad også kan være en del av bestillingen for kartleggingsarbeidet. En av informantene med teknisk bakgrunn deler følgende;

Ja, da må jeg også bare si det at når skolebyggene ble kartlagt så var det bestillingen som gikk på å vurdere i hvilken grad skolene faktisk er tilgjengelig og hvilken kostnad det ville være å oppgradere til gjeldende krav. Så den gangen var det en veldig detaljert kartlegging som skulle til [...]

-Tek2

5.4 Kategori 3: Oppfølging av avviksregistreringene fra UU-kartleggingene

I intervjuene blir behovet for oppfølging av avviksregistreringene fra UU-kartleggingene vektlagt stor verdi. Alle informantene forteller at oppfølging av arbeidet med kartleggingene har stor betydning for muligheten for å implementere tiltak. Informantene har likevel ulike erfaringer rundt hvordan dette utføres i praksis. Flere av informantene forteller at de opplever at det er et stort fokus på oppfølging og systematisering av kartleggingene. I etterkant av kartleggingene forteller flere informanter at det har blitt laget prioriteringslister på hvilke tiltak som skal implementeres. Disse listene har i stor grad vært basert på avviksregistreringene fra kartleggingene og har hatt stor verdi for hvordan de ansatte jobber med universell utforming av skolebygg i kommunene. To av informantene forteller følgende:

Vi er i en sånn, vi har valgt å kalle det en UU ressursgruppe. Og der har vi tatt avvikene og satt opp i en prioriteringsliste. Men det har vært en helhetlig prioritering på alle bygg, ikke bare skolebygg for seg selv [...]

-Tek1

[...] Så vi har jo alltid en liste over prioriterte tiltak som haster og når det haster med oss med tanke på universell utforming så er det et definert behov av en viss type tiltak [...] Vi jobber kontinuerlig med å følge opp avvikene og tiltak basert på innputt vi har fra i kartleggingsverktøyet.

-Tek 2

To av informantene forteller at de usikre på hvordan de tekniske ansatte i kommunen følger opp kartleggingene og i hvilken grad disse registreringene har betydning for den videre oppfølgingen som utføres av teknisk etat. En av informantene hevdet at det er usikkert i hvilken grad registreringene ble brukt i etterkant og ønsket i større grad at de skulle føre til flere tiltak. Begge informantene, som har kjennskap og erfaringer fra arbeidet med universell utforming i samme kommune forteller at de savner en systematisk handlingsplan etter at kartleggingene ble gjennomført. De uttrykker behov for å systematisere og følge opp kartleggingene på en bedre måte, dersom slike kartlegginger skal gjennomføres på nytt. Hensikten er å ha en plan for hvordan avvikene skal lukkes. En av informantene forteller følgende;

Jeg har ikke et veldig klart bilde av hvordan de jobber, og har ikke noe klart bilde av hvordan de faktisk forholder seg til og implementerer det som ligger der av dokumentasjon når de skal prioritere og utføre vedlikeholdsarbeid og driftsarbeid og sånn. Det har jeg ikke [...]

-Ergol

Så i en del tilfeller så burde det kanskje vært et system for krav om rapportering og hvordan man ivaretar denne aktivitetsplikten som kommunene har [...] For eksempel i forhold til digitale flater er det jo et krav om at alle digitale apper og så videre også de eksisterende skal være tilgjengelig i henhold til visse krav fra 1.1.2021. Mens det finnes ikke tilsvarende krav for eksisterende bygg og utearealer at det skal være oppgradert til universelt utformet innen en gitt frist det er mer frivillig [...] Jeg tenker

at kommunen må ha en plan på hva de vil bruke kartleggingene til før de iverksetter den [...]

-Ergo2

Blant informantene med teknisk bakgrunn blir det også snakket rundt hvilke behov det var for forbedring med tanke på oppfølging av kartleggingene. Der nevner en av informantene at det er dårlig med tidfesting i planene og at dette er noe som bør legges større vekt på fremover. Hen nevner også at gjennomføring av UU-kartlegginger har bidratt til å belyse problemstillingen rundt arbeidet med UU i kommunen og belyst omfanget for andre. En annen informant nevner også at de i større grad ønsker å systematisere og ta i bruk tilbakemeldinger som gis fra andre brukere som for eksempel elever og lærere. Dette er ikke noe som gjøres eller vektlegges i dag i den aktuelle kommunen, men som er ønskelig å ta inn i fremtidig praksis. Informanten forteller også at det er ønskelig at kartleggingene av universell utforming på skolebygg skal bli integrert sammen med andre vedlikeholdsplaner i fremtiden.

5.4.1 Underkategori av kategori 3: Oppfølging av UU kartlegging som en del av vedlikehold

At flere av avvikene som kommer frem under UU-kartleggingene kan følges opp av de i kommunen som arbeider med vedlikehold kommer tydelig frem. Flere av kommunene nevner at universell utforming håndteres som en del av vedlikeholdsplanene og mindre tiltak (også kalt lavt hengende frukter) kan følges opp der. Informantene med teknisk bakgrunn anser universell utforming til å være en del av tilstanden til bygget og at vaktmestere er rundt og sjekker tilstanden på byggene. Det påpekes av en av informantene med teknisk bakgrunn at det ved store rehabiliteringer er ønskelig å komme inn tidlig i prosessen og UU-teamet til begge kommunene som de informantene med teknisk bakgrunn representerer er underlagt Vedlikehold. Flere av informantene anser det også som mindre krevende med tanke på ressurser og økonomiske midler å følge opp avvik i forbindelse med vedlikeholdsarbeid. De deler følgende knyttet til å jobbe med universell utforming som en del av vedlikehold:

Viser det seg at vedlikehold har planer om å oppgradere skolen i løpet av et halvt år så er det jo fint at man kan implementere det i et prosjekt. Så det er jo ofte den løsningen vi foretrekker. Og det tenker jeg er en god løsning for da kommer vi veldig tett på utførelse, alle typer tiltak i alle fag har jo en.. det er jo planlagt vedlikehold i års hjulet på en del ting.

-Tek2

Så vi benytter også programmet for å få en tilstand på hver eneste bygning vi forvalter, og som en del av tilstanden eller UU er på en måte også en del av tilstanden da. Så vi må si noe om tilstanden om universell utforming på alle de byggene vi forvalter og det er jo i hovedsak publikums og formålsbygg da. Sånn at vi har vaktmestere og byggmestere som er rundt og sjekker tilstanden på det overnevnte.

-Tek 1

5.5 Kategori 4: Klar målsetning og plan for utførelse og oppfølging av UU-avvik

Betydningen av å ha tydelige mål og lage en plan for hvordan arbeidet skal utføres og følges opp kommer tydelig frem i intervjuene. Det legges stor vekt på at kartleggingene må være målrettet. Flere av informantene deler erfaringer og tanker som tilsier at de ønsker arbeidet med kartleggingene i større grad ble fulgt opp og etterlyser en tydelig plan for gjennomføring og oppfølging av kartleggingene. Et par av informantene forteller at det er viktig med en tydelig plan og bestilling på hva man ønsker å bruke kartleggingene til og hva som er hensikten med å ta de i bruk. To av informantene deler at kartleggingene ble i etterkant brukt for å utarbeide en strategi og handlingsplan for universell utforming i kommunen. De vektlegger at politikerne i deres kommune er meget opptatt av dette, men at de i større grad også skulle satt mer detaljerte mål istedenfor å kun forholde seg til overordnede mål;

*[...] Men kommunene må jo ha en plan for å systematisk jobbe seg gjennom for å fjerne hindringer og avvikene for at det skal føre til mer likeverdig bruk for barna [...]
Det var kanskje forankret på overordnet nivå, men at det ikke var forankret i eiendom i forhold til at man skulle sette av ressurser til å utarbeide en plan og gå gjennom resultatene på en systematisk måte. Det ble ikke gjort. Og derfor ligger på en måte dataene bare der og er tilgjengelige, men de er ikke blitt satt inn i en plan for å arbeide seg gjennom tiltakene og enten lukke dem eller utarbeide dem så vidt jeg vet [...]*

-Ergo2

Informantene deler også ulike oppfatninger når det kommer til hva de tenker målet med kartleggingsarbeidet er. I intervjuene deles det følgende:

[...] Det å kunne legge til rette for at alle har en likestilt opplevelse er vårt mål i kommunen [...] Målet er jo å få oppgradert alle bygg til en type standard som gjør at man får mulighet til å gå på sin nærscole som bidrar til likestilt bruk og likestilt opplevelse.

-Tek2

Nei altså målet er jo å gjøre skolehverdagen enklere for barn med nedsatt funksjonsevne og særlig da disse store gruppene med bevegelseshemmede, syn og hørselshemmede [...]

-Ergo1

Målet er å identifisere avvik sånn at man kan utbedre avvikene og utvikle bedre løsninger og mer inkluderende omgivelser.

-Ergo 2

Få et mer inkluderende samfunn for alle uansett alder og uansett arena [...]

-Ergo3

Målet er et universelt utformet samfunn. Sånn jeg ser det er det en praktisk tilnærming for å nå dette målet [...]

-Tek1

5.5.1 Underkategori: Kompetanse og kompetanseutvikling er av betydning

Et tema som kommer tydelig fram under intervjuene er hvor viktig kompetanse og utviklingen av dette er hos ulike aktører. Tre av informantene har erfaringer med å holde kurs om universell utforming i kommunen. En av informantene deler at er blitt gitt tilbakemeldinger som «Dette har jeg ikke tenkt på» og at de som har deltatt på kursene i stor grad har knyttet

universell utforming til rullestol. Og at de i etterkant ser dette på en helt annen måte. Flere av informantene forteller også at de har fått god oppfølging i KS-nettverket, som i stor grad oppfordret kommunene til å gjennomføre UU-kartlegginger av eksisterende bygg. I en av kommunene ble det tatt kontakt med en ekstern konsulentvirksomhet som hadde spesialkompetanse på UU. Dette var av stor betydning mente en av informantene;

[...] Det var derfor det selskapet universell utforming AS var en del av det siden de hadde spesialkompetanse på universell utforming. Ikke bare dette med å kartlegge bygget etter teknisk forskrift, men å ha en viss fagkompetanse som gjør at man kan forstå helheten også [...] Det var tett oppfølging av kompetente personer hos de som gjennomførte kartleggingen.

- Tek2

Videre blir det stilt spørsmål til informantene om hvilken type kompetanse det er viktig at ansatte som jobber med UU har. Flere av informantene påpeker at det er viktig å ha fagkompetanse på universell utforming og en forståelse for det grunnleggende. En av informantene ser følgende behov knyttet til utvikling av kompetanse og hva som er viktig å ha kompetanse på;

[...] Utvikle en felles kunnskap og kompetanse som består av både brukerkunnskap og om de tekniske løsningene og om kostnadene [...] Og da stilles det spesielt store krav til at man må kunne noe om brukergruppene og brukerbehovene for å kunne vurdere hva som er konsekvensene av. Som for eksempel da i eksisterende bygg så kan det være veldig kostnadskrevende og utarbeide avvik og da trengs det en sammensatt kompetanse både på det tekniske og på universell utforming og brukerbehov [...]

-Ergo 2

Informantene hadde ulike tanker knyttet til hvilke utdanningsbakgrunn som de som utfører og følger opp kartlegginger bør ha. Ene informanten deler at det er ønskelig at det skal være så konkret å bruke slik at de fleste kan bruke det i praksis og dermed ikke behøver en spesiell utdanning for å utføre kartlegginger. Hen mener at IK-bygg er konkret og enkelt å ta i bruk. En annen av informantene mener det fullt er mulig å tilegne seg kompetanse på universell utforming ved å ha teknisk eller helsefaglig utdanningsbakgrunn. Den tredje av informantene løfter frem grupper som ergoterapeuter og landskapsarkitekter som aktuell bakgrunn å ha for å

gjennomføre kartleggingene, men påpeker at fagkompetanse på universell utforming er det viktigste.

På spørsmålet om hvordan man jobber med å utvikle kompetanse på UU i kommune gis det det ulike svar. En av informantene deler at de i kommunen har jobbet mye med å synliggjøre sitt arbeid med universell utforming og få tydelig frem at de skal ha en rolle i de fleste prosjekter. To av informantene som representerer samme kommune forteller at det er blitt utført kompetanseheving i praksis med hensikt å få en forståelse om at universell utforming er nødvendig for noen, men bra for alle. Kommunen jobber aktivt med hensikt at teknisk ansatte skal kunne kombinere fagkompetanse på UU. De forteller at spesielt det de kaller «brukerne på bygg» har behov for kompetanse på universell utforming. Kommunen har også sendt ut ansatte med påførte funksjonsnedsettelse. Informantene deler følgende;

[...] Det jeg kaller brukerne på bygg altså alle ansatte til å forstå noe om hva det handler om, og forstå at det har en betydning eller bare det å få håndverkerne våre til å forstå at visse ting har en betydning. For du aner ikke hvor mange håndverkere der ute som synes det er helt banalt at vi skal begynne å bygge baderom som er så store som de er fordi de skal være lett tilgjengelig, at de ikke forstår hvorfor det skal være kontrast fordi det ikke er fint [...]

– Tek1

[...] Når det har vært mulig sendt de ut på befaring eller ut med påførte funksjonshemninger enten det er med blindfold eller om det er med simuleringsbriller eller ørepropper eller rullator når de går for vi har brostein i sentrum. Og sendt ut flere på teknisk og anlegg og lederen på prosjektkontoret med rullator og simuleringsbriller [...] Sånn at det gir en del sånne ringvirkninger om at dette handler ikke om noen andre, dette handler om oss. Om våre [...]

-Ergo 3

5.5.2 Underkategori: Tverrfaglig/Tverrsektorielt samarbeid i kommunen

I intervjuene med informantene blir tverrfaglig samarbeid tatt opp og vurdert å være av stor betydning. Når det gjelder planleggingsprosessen av kartleggingsarbeidet så hevder en av informantene med teknisk bakgrunn at dette var et samarbeid mellom kommunal og privat sektor. Informanten mener samspill i form av samarbeid er av stor betydning siden det handler

om å finne de gode løsningene i samarbeid. I forbindelse med gjennomføringen av kartleggingene kommer det frem at en av informantene med ergoterapibakgrunn ønsket at det var med en representant fra drift i kommunen. En annen av informantene nevnte at kartleggingene ble gjort i samarbeid med en ansatt med teknisk bakgrunn og rektor, verneombud og elevråd ble invitert til å være med å kartleggingen.

Det er delte erfaringer rundt om det arbeides tverrfaglig i forbindelse med vedlikeholdsarbeidet i kommunene. Informanten sier at det de på teknisk etat i kommunen som er dialog med skolelederne, men bør ikke ta avgjørelsene om UU alene. Et par av informantene deler følgende erfaringer. Det er nødvendig å påpeke at de representerer to forskjellige kommuner.

Ja altså vi jobber jo tverrfaglig spesielt rundt nybygg da er det jo mer sånn team som jobber sammen da i planleggingen av nybyggene. Jeg har ikke den erfaringen med at de jobber systematisk tverrfaglig og tverrsektorielt i forhold til vedlikehold og rehabilitering av skolebyggene. Det er mer tilfeldig, det hender jo at man kan som ergoterapeut få et spørsmål, men vanligvis ikke [...]

– Ergo 1

[...] Vi jobber jo tverrfaglig i team så vedlikehold er jo involvert så vi deler våre tanker om hva planene er for en utvalgt skole [...] For eksempel utskifting av belysninger er ofte noe som ligger i vedlikeholdsplanen til vår avdeling og da er jo det en type tiltak som man gjerne samarbeider om.

-Tek2

Begge informantene med teknisk bakgrunn har tanker rundt betydningen av samarbeid og samhandling mellom avdelingene i kommunen. Ene informantene deler at har føringer på avdelingsnivå om hvordan UU skal implementeres i planlagte vedlikeholdstiltak. Dermed er intern dialog også viktig. Informanten påpeker videre at det ikke er slik at systemene samhandler slik at vedlikeholds ingeniørene får opp krav på UU, det er noe som er ønskelig og er dessverre ikke mulig i dag. Informanten meddeler at de har et godt samarbeid med skolene og ofte er i kontakt med ledelsen i skolene og de som utfører driftsarbeid.

[...] Her handler det egentlig om at avdelingene samhandler om hvordan man skal iverksetter tiltak på universell utforming. Det handler like mye på system som det går

på intern dialog. Det er klart at det på avdelingsnivå blir styrt hvordan vi skal implementere universell utforming i planlagte vedlikeholdstiltak [...]

-Tek2

[...] Jeg tenker at kanskje det som er viktig er at det som er viktig er gode prosesser og at det å jobbe tverrsektorielt og tverrfaglig er viktig og det er viktig for skolene å ha et team rundt seg som har fokus på kvalitet [...] Det er mange ulike fagbakgrunner som sammen må jobbe for å finne, jobbe tverrfaglig og tverrsektorielt for å finne de gode løsningene.

-Ergo1

Å ha ressursgrupper på universell utforming i kommunen er noe som påpekes av flertallet av informantene. Det er stor enighet om at dette er viktig og gir mulighet til å jevnlig møtes og diskutere problemstillinger i plenum. Av en av informantene påpekes det at veien for å få etablert en UU-ressursgruppe i kommunen nok kan være lang. Men flere av informantene er tydelig på hvilken betydning dette har for deres arbeid med UU. Slike grupper har ifølge informantene bidratt til økt kunnskap på UU og deltakelse i disse gruppene oppleves som nyttige for flere av informantene, og for en av de så avgjørende dette ikke hadde fungert uten.

Jeg tenker at det må settes av ressurser for at man kan jobbe da både folk med helsebakgrunn og ansatte med teknisk bakgrunn må kunne samarbeide. Tverrfaglige grupper som har avsatt tid til å utvikle kompetanse på universell utforming i kommunen tror jeg er viktig. Ellers så sitter man med hver sin halvpart av helheten så får man ikke det helhetsbildet som man får dersom man er et tverrfaglig team som samarbeider [...]

-Ergo2

[...] Det jeg tror er å bare ha en UU-ressursgruppe og snakke om det her med jevne mellomrom gjør at det kommer litt lenger fram i panna, enn om vi ikke hadde hatt den gruppa. Jeg ser at det gjelder for meg selv og jeg tror det gjelder for flere i den gruppa at vi får muligheten til å møtes av og til å ha det sånn [...]

– Ergo 3

Kapittel 6: Diskusjon

Hovedproblemstillingen for studien «Hvordan erfarer ergoterapeuter og teknisk ansatte i kommunen at gjennomføring og oppfølging av UU-kartlegginger bidrar til universell utforming av skolebygg?» vil bli diskutert i lys av resultater, empiri og teori. Diskusjonen vil være delt i tre ulike deler. Hvert av forskningsspørsmålene vil bli diskutert i eget delkapittel. Det første forskningsspørsmålet omhandler hvordan de ansatte vurderer gjennomføring og oppfølgingen av UU-kartleggingene. I den neste delen av oppgaven blir forskningsspørsmålet som omhandler hvilken betydning oppfølging av disse kartleggingene har for mulighet til aktivitet og deltakelse diskutert i et rettighetsperspektiv. Den siste delen av oppgaven diskuterer hvilke kontekstuelle faktorer som har betydning for implementeringen av UU-kartleggingene med utgangspunkt i CICI rammeverket (Context and Implementation in Complex Interventions). Funn fra studien blir plassert der de kan ha betydning for ulike typer kontekst og avslutningsvis i denne delen vil det bli diskutert hvilken betydning det har å kartlegge kontekst. Til slutt vil det bli gitt en oppsummering på hovedproblemstilling som inkluderer alle forskningsspørsmålene.

6.1 Gjennomføring og oppfølging av UU-kartlegginger av skolebygg

Det første forskningsspørsmålet er «*Hvordan vurderer ergoterapeuter og teknisk ansatte gjennomføring og oppfølging av UU-kartlegginger av skolebygg i sin kommune?*». Funnene fra studien indikerer at alle av informantene er enige at kartlegging av universell utforming på skolebygg kan være et nyttig virkemiddel for å få oversikt over tilgjengelighet og byggets tilstand. Likevel påpeker flere av de ansatte at kartlegginger har liten verdi dersom de ikke følges opp i etterkant. Evalueringsrapporten på universell utforming konkluderer også med at det i liten grad er gjennomført systematiske målinger av universell utforming innenfor universell utforming, det foreligger kartlegginger, men tallene er varierende grunnet kompetanse, gjennomføring av måling og valg av indikatorer (Barne-ungdoms-og familiedirektoratet, 2020, s. 6).

Funn fra studien viser også at det er varierende hvilken type kartleggingsverktøy kommunene bruker. De fleste informantene har brukt Interkontroll-bygg (IK-bygg), mens en av kommunene har utviklet sitt eget verktøy og begrunnet dette med at de ønsket et verktøy som var tilpasset bestillingen. En av kommunene som tok i bruk IK-bygg brukte en detaljert sjekklister under gjennomføringen av kartleggingen og skrev inn i IK-bygg i etterkant.

Flere av de ansatte som brukte IK-bygg opplevde spørsmålene i IK-bygg som omfattende. Et av spørsmålene i IK-bygg under kategorien Adkomst er: «Er oppholdsareal og lekeplass universelt utformet? (Adkomst, horisontalt felt med fast dekke ved areal for lek og ved sitteplasser.) (IK-bygg, u.å; Norsk Kommunalteknisk Forening, u.å). Spørsmålene har mange detaljer og omhandler i stor grad tilgjengelighet og adkomst. Begrepet tilgjengelighet er knyttet opp mot samfunnsdeltakelse og et samfunn vil være tilgjengelig når det fysiske miljøet er utformet slik at mennesker med funksjonsnedsettelse vil kunne delta i samfunnet (NOU 2005:8, 2005, s. 40). En av informantene opplever at det kan være utfordrende for folk generelt å skille mellom universell utforming og tilgjengelighet og at flere blander begrepene. Dette kan medføre at ikke alle ser nytteverdien av universell utforming siden de ikke har kunnskap om hvorfor og hvordan man skal tenke universell utforming. Dette samsvarer også med en rapport som forteller at det er vanskelig å se nytteverdien av universell utforming siden resultatene vises over tid (HR prosjekt AS, 2017). I intervjuene ble det likevel nevnt at kartleggingene gir oversikt i hvilken grad byggene er tilgjengelige og at dette er en subjektiv vurdering som baserer seg på fagkunnskap om universell utforming og brukerbehov, samt TEK17. Likevel bør det diskuteres videre i hvilken grad ulike kartleggingsverktøy har overføringsverdi og om det er noen som er mer egnet å bruke enn andre.

Selv om flere av informantene hadde positive opplevelser med å bruke IK-bygg, kunne spørsmålene som omhandlet universell utforming oppleves overordnet og lite detaljerte. Karde AS konkluderer i sin rapport at det er behov for å utvikle flere typer kartleggingsverktøy som lar seg bruke av kommunene og folk flest (Hellman, 2019, s. 28). I studien kom det også frem fra flere av informantene at det var ønskelig å ta i bruk et verktøy som ikke krevde spesialkompetanse på universell utforming, men som var enkelt å ta i bruk og fleksibelt. Dette utsagnet samsvarer med et ønske om at verktøyet skal være utformet etter de syv prinsippene for universell utforming, gitt ved for eksempel at verktøyet skal være enkelt og intuitivt å ta i bruk, gi like muligheter for bruk og fleksibelt i bruk (Lid, 2013). Dette viser at prinsippene for universell utforming også har betydning for utformingen av kartleggingsverktøyene og fremtidig utvikling.

Flere av informantene deler også tanker rundt behovet for å utforme forskjellige typer kartleggingsverktøy basert på bestillingen de får. De mener at det er bestillingen som må være grunnlaget for hvordan kartleggingsverktøyet skal utformes og i hvilken grad det skal kartlegges, og at verktøyene skal være mulig å utforme etter eget ønske. Både USA og Finland har utviklet detaljerte sjekklister og veiledere for ulike typer bygg som man kan ta i

bruk i form av detaljerte eksempler og illustrasjoner (Department of Justice, 2010; Hellman, 2019). Disse er lett tilgjengelig på nettet og kan lastes ned gratis for de som ønsker å ta de i bruk. Karde AS viste i sin rapport til at informasjon rundt universell utforming er spredt og vanskelig å finne (Hellman, 2019). Det er mulig om det hadde blitt utarbeidet veiledere til hva man skal se etter når man gjør befaringer universell utforming på eksisterende skolebygg at dette hadde vært til hjelp for kommunene. KS har utviklet veileder generelt for publikumsbygg (KS, u.å) men det kunne også vært nyttig å gjort som Finland og USA og utviklet sjekklister for flere ulike typer bygg. Slike veiledere eller sjekklister kunne bidra til å gi føringer for hvordan universell utforming kan kartlegges på enkeltområder som lekeplasser og klasserom. Da burde også faktorer som inneklima og lydmiljø i større grad inkluderes siden dette kan være av betydning for barnas opplevelse av klasserommet.

For teknisk personell og ergoterapeuter i denne studien var det et viktig poeng at kartleggingene har liten verdi om de ikke systematisk følges opp i etterkant. Funn fra studien viser at kommunene har ulik tilgang på ressurser. Dette er kontekstuelle faktorer som har innvirkning på arbeidet og blir diskutert senere i diskusjonen. De ansatte arbeider i ulike kommuner, så både størrelsen og tilgang på ressurser varierer fra kommune til kommune. Flere av informantene hevder at det er minst ressurskrevende å følge opp universell utforming som en del av vedlikeholdsarbeidet. Det er varierende i hvilken grad kommunen har ressurser til å følge opp dette arbeidet. Av funnene resultatene kommer det frem at informantene opplever det hensiktsmessig at tiltak på universell utforming gjennomføres som en del av vedlikeholdsarbeidet. Ingen av rapportene på universell utforming undersøker hvordan universell utforming følges opp av vedlikehold. Informantene med teknisk bakgrunn legger likevel vekt på at kartleggingene følges opp ved å lage prioriteringsliste og sette inn nok personell for å utføre tiltak. Det er likevel naturlig å tenke at dette kan variere fra kommune til kommune i Norge, da både kapasitet og kompetanse på feltet varierer (Barne-ungdoms-og familiedirektoratet, 2020). Funn fra studien viser også at de ansatte opplever at tydelig plan og mål for arbeidet er viktig. Dette samsvarer med tidligere kvalitative studier som vektlegger at plan for arbeidet og rolleavklaring er av betydning (Ryhl, 2014). Likevel gir studien interessante implikasjoner på at kartleggingene og arbeidet med universell utforming i kommunene følges godt opp dersom det er lagt til rette for det, selv om flere av informantene deler erfaringer som motsier dette. Ved å følge opp universell utforming som en del av vedlikeholdsarbeidet kan de enkelte tiltakene bli implementert på et tidligere tidspunkt og det blir enklere å følge opp.

6.2 Betydningen av rett til aktivitet og deltakelse for skolebarn

Det andre forskningsspørsmålet har følgende formulering «*Hvilken betydning har oppfølgingen av kartleggingene for muligheten til aktivitet og deltakelse for skolebarn?*». Funn fra denne studien indikerer at informantene mente at dersom kartleggingene ble fulgt opp systematisk i etterkant ville det ha betydning for mulighet til aktivitet og deltakelse for skolebarn. Retten til aktivitet og deltakelse, i aktivitetsvitenskap referert til som occupational justice er en grunnleggende rettighet og innebærer at man har rett til å delta i aktiviteter i omgivelsene (Morville & Larsen, 2017, s. 200). Dette er også i tråd med likestillings og diskrimineringsloven (Likestillings-og diskrimineringsloven, 2017). Et eksempel som blir trukket frem fra flere av informantene er betydningen universell utforming har for utbedring av lydmiljø. Utbedring av lydmiljø vil ha betydning for flere enn hørselshemmede barn, men også bidra til bedre konsentrasjon for de andre barna. Universell utforming av klasserom med tanke på lydmiljø vil kunne ha betydning for om skolebarn klarer å konsentrere seg og om de får mulighet til å delta i undervisningen. Steinfield og Maisels forståelse av universell utforming viser betydningen av et samfunn som er tilgjengelig og helsefremmende for alle, ikke kun for de med nedsatt funksjonsevne (Steinfeld & Maisel, 2012, s. 68).

Å få frem at universell utforming av skolebygg vil være positivt for alle barn er viktig. Dette kan bidra til å få frem at universell utforming vil være av betydning og nødvendig, uavhengig av funksjonsevne. Opplæringslova viser til nærskoleprinsippet der alle barn har rett til å gå på sin nærskole (Opplæringslova, 1998, §8-1). Dette blir også trukket fram hos flere av informantene som deler at arbeidet med universell utforming av skolebygg er av betydning for om elevene får mulighet til å gå på sin nærskole. Målet med Veikart universell utformet nærskole 2030 var å sikre at alle barn fikk mulighet til å gå på sin nærskole (Barne-ungdoms- og familiedirektoratet, 2018). Selv om forslaget om Veikart ble polisk nedstemt så er det viktig å få frem betydningen av universell utforming av skolebygg og at kommunene jobber systematisk med dette.

Dersom barna ikke får mulighet til likeverdig deltakelse i skolehverdagen kan dette medføre aktivitetsdeprivasjon. Aktivitetsdeprivasjon kan skyldes ulike faktorer og oppstår når man ikke får likeverdig deltatt i aktiviteter (Whiteford, 2010, s. 305). Flere eksempler blir delt av informantene om utforming av lekeplasser og at dersom det ikke er mulig å delta grunnet barrierer i form for eksempel terskler kan dette hindre barnas mulighet for deltakelse i aktivitet. Dersom dette også er en aktivitet som oppleves som meningsfull for barna og som

barnet har et ønske å delta i vil dette være diskriminerende. Både likestillings og diskrimineringsloven og barnekonvensjonen poengterer at det ikke er lovlig å diskriminere på bakgrunn av for eksempel kjønn, alder eller funksjonsevne (Barne- og familiedepartementet, 1989; Likestillings- og diskrimineringsloven, 2017). En utfordring er at diskrimineringen ikke alltid er synlig. Dette kan da omtales som indirekte diskriminering. For eksempel vil utformingen av en lekeplass med høye terskler eller manglende kontraster rundt virke diskriminerende ovenfor rullestolbrukere eller synshemmede, men det er mulig at planleggerne av denne lekeplassen ikke har tilstrekkelig kunnskap eller ikke har tenkt på en slik problemstilling i planleggingsfasen. Det bør legges til rette for at alle barn kan delta likeverdig i aktiviteter de mener er meningsfulle. Å få muligheten til å delta i de aktivitetene man ønsker vil oppleves meningsfylt for den enkelte (Wilcock, 2006). Ved å sikre universell utforming av bygg basert på prinsippene for UU som f.eks. at byggene er lett tilgjengelig og like muligheter (Lid, 2013) og dermed legge til rette for likeverdig deltakelse for alle barn. Da vil det bli enklere for barn å delta på sin nærskole og delta i aktiviteter i skolehverdagen, som vil bidra til et inkluderende skolemiljø. Funn fra studien indikerer at alle barn har behov for gode og funksjonelle skolebygg, og et skolemiljø som støtter deres utfordringer istedenfor å begrense. Det er derfor viktige at barn som ønsker å delta i lek får mulighet til dette og oppleve mestring ved deltakelse i aktiviteten.

Deltakelse i lek kan ifølge Goltman bidra til utvikling av motoriske og sosiale ferdigheter, og for at barna skal oppleve mestring er det behov for trygge og tilpassede omgivelser (Goltzman, 2011). Universell utforming etter prinsippene som er utviklet ved for eksempel Enkel og intuitiv i bruk eller lett tilgjengelig kan bidra til at omgivelsene oppleves trygge og mer forutsigbare for barna. Forskning har vist at barn med nedsatt funksjonsevne har lavere deltakelse i aktiviteter enn sine medelever (Eriksson et al., 2007; Nordström, 2002; Simeonsson et al., 2001). Derfor er det viktig at skolebyggene blir universelt utformede slik at omgivelsene bidrar til å fremme deltakelse i aktivitet for alle skolebarn. Dersom alle byggene blir universelt utformet vil ikke selve utformingen virke som en barriere for deltakelse, dermed kan barna selv velge om de ønsker å delta i aktivitetene eller ikke på en likeverdig måte.

Deltakelse i aktiviteter vil også være av betydning for sosialt velvære. Flere av informantene deler erfaringer rundt betydningen av å være sammen med andre, delta i lek med andre og oppleve å bli inkludert i fellesskapet. Ifølge Nutbeam består begrepet sosialt velvære av flere komponenter som sosiale nettverk og sosial støtte. At barna opplever å bli inkludert som en

del av et felleskap har betydning for å skape sosiale nettverk og oppleve sosial støtte. Basert på aktivitetsvitenskapelig perspektiv vil sosialt velvære være av betydning for individets muligheter til deltakelse i aktivitet og ivaretagelse av sosiale forhold mellom familien og i samfunnet man lever i (s.21). Doyal og Gough hevdet også at å bli nektet fullverdig sosial deltakelse er å bli fratatt en grunnleggende menneskerett (kilde 87). Ut fra et rettighetsperspektiv er det viktig å legge til rette for at barn og unge får oppleve sosialt velvære og muligheter til å delta og utvikle sosiale relasjoner med medelever og andre i skolehverdagen.

6.3 Betydningen av kontekst for implementering av UU-kartlegginger med utgangspunkt i CICI rammeverket (Context Implementation of Complex Interventions)

Det siste forskningsspørsmålet presiseres slik; «Hvilke faktorer vil være av betydning for god praksis ved gjennomføring og oppfølging av kartleggingene?» Ut fra funn i studien er det tydelig at det er mange forskjellige faktorer som har betydning for implementeringen av UU-kartleggingene. Disse kan også knyttes opp til ulike mikro-makro-meso nivåer og vil ha betydning for konteksten til intervensjonen som skal implementeres. Chaudoir viser til kontekstuelle faktorer som politiske føringer, økonomiske ressurser og tilgang på ressurser kan ha innvirkning på mesonivå (Chaudoir et al., 2013). Faktorene fra studien vil også plasseres under ulike nivåer som en del av den analytiske forståelsen av universell utforming (Lid, 2020). Faktorene fra studien til Chaudoir et al fra 2013 samsvarer med funn som har blitt gjort i denne studien der alle disse er av ytterlig betydning. I dette tilfellet vil mesonivået omhandle lokal kontekst og disse faktorene vil være fremtredende på dette nivået. Det kommer frem i funnene at tilgang på ressurser og økonomiske midler varierer fra kommune til kommune. Flere av kommunene vektla også behovet med tydelig politisk forankring og hadde ulike erfaringer med i hvilken grad arbeidet med universell utforming var tilstrekkelig politisk forankret.

Funn fra studien kan plasseres i ulike kontekster under CICI-rammeverket. Med utgangspunkt i Pfadenhauger et al sitt rammeverk vil de ulike kontekstene bli diskutert opp mot funn i studien (Pfadenhauer et al., 2017). Selv om rammeverket i størst grad er brukt ved implementering av helseteknologiske intervensjoner, ble det vurdert som det rammeverket som var mest passende å bruke for å forklare hvordan faktorene kan ha innvirkning på kontekst. Det blir også nevnt at CICI kan være nyttig å bruke ved gjennomføring av primære

forskningsstudier, noe som er aktuelt dersom man i fremtiden ønsker å undersøke mer rundt kommunens arbeid med universell utforming og kartlegging av skolebygg.

6.3.1 Geografisk kontekst

Det første kontekstuelle domenet i Pfadenhaugers CICI-rammeverk er geografisk kontekst. Faktorer som kan ha betydning for geografisk kontekst ut fra funn i studien er kommunens plassering og størrelse. Resultatet fra denne studien viste at størrelsen på kommunene hadde innvirkning på tilgjengelige ressurser på universell utforming. Dermed er det mulig at det er enklere å systematisk følge opp arbeidet med universell utforming i større kommuner enn de mindre. I studien fortalte informanten fra en større kommune at de har stort fokus på universell utforming av skolebygg og mange skolebygg som skal følges opp. Basert på dette utsagnet kan det være av betydning for geografisk kontekst i hvilken fysisk stand skolebyggene er i.

6.3.2 Epidemiologisk kontekst

Epidemiologisk kontekst handler om hvilke behov samfunnet har (5). Faktorer fra studien som kan plasseres her er i hvilken grad kommunene har behov å følge opp gjennomføre kartlegginger og hva som er målet med disse kartleggingene. Dette er faktorer på makronivå som må kartlegges i den enkelte kommune. Flere av informantene hevder i denne studien at det må være en hensikt med kartleggingsarbeidet og presiseres i hvilket omfang den skal gjennomføres. Behovet for å utføre kartlegginger kan variere mellom kommunene i studien og det kommer frem at kartleggingene som er gjennomført kan brukes i etterkant dersom tilstanden på bygget oppdateres. Derfor er det mulig det ikke vil være behov for å gjennomføre kontinuerlige kartlegginger dersom de er utført på en god måte og det er mulig å bruke kartleggingsdata i etterkant. Dersom det er behov for økt kompetanse og kompetanseutvikling i kommunene vil dette også være av betydning for epidemiologisk kontekst. Dette vil avhenge av hvilke behov den enkelte kommune har.

6.3.3 Sosiokulturell kontekst

Sosiokulturell kontekst omhandler atferdsmønstre, verdier og ideer (72). Ut fra studien vil kompetanse være en faktor som vil kunne plasseres som sosiokulturell og være av betydning på mikro og makronivå. Det må også presiseres at barnas mulighet til deltakelse i

skolehverdagen vil kunne være en sosiokulturell faktor. I studien trekkes det frem at de ansatte arbeider kontinuerlig med å øke kompetansen til ledere og ansatte som utfører tiltak. For at ansatte i kommunen som f.eks. håndverkere skal utføre tiltak fortalte flere av informantene at det ble arbeidet med kompetanseheving. Basert på en holistisk forståelse av kompetanse innebærer dette ulike krav til jobbe i form av konseptuell (kunnskap og forståelse) og operasjonell (funksjonell og ferdigheter) (Le deist & Winterton, 2007, s. 39). Dermed vil det være behov for å arbeide med mål om å øke både den konseptuelle kompetansen i form av at ansatte i kommunen som jobber med drift eller vedlikehold får bedre fagforståelse og kunnskap rundt hva universell utforming er og hvorfor man jobber med universell utforming. Å forbedre konseptuell kompetanse kan også få betydning for det praktiske arbeidet som ansatte på drift eller vedlikehold utfører praktisk og dermed ha betydning for utvikling av ferdigheter og funksjoner. I en evaluering av den siste handlingsplanen for universell utforming ble det vist til at enkelte målsetninger som blant annet omhandlet kompetanseutvikling var uklare (Oslo Economics & Universell utforming AS, 2013, s. 31). Dette kan tyde på at det ikke kommer tydelig frem hvordan man innfører spesifikke tiltak for å nå målet. Slik kompetanseheving kan på sikt bidra til økt forståelse for grunnlaget til universell utforming og behovet for å prioritere dette i kommunene.

Det kommer tydelig frem at det er av betydning å bidra til at ansatte i kommunen i ulike sektorer får en forståelse rundt hva universell utforming er, og hvordan dette utføres i praksis. Kompetanseheving er en implementeringsfaktor som er av stor betydning for om implementeringen av en intervensjon skal bli vellykket. Derfor er det nødvendig å legge til rette for at kommunene får mulighet til å heve kompetansen på universell utforming i sine kommuner. Dette vil også være i samsvar med Bufdir sin oppfordring om å heve kompetansen på universell utforming i kommunene (Bufdir). Det er mulig at dersom kompetansenivået i kommunene på universell utforming økes, så blir arbeidet i praksis mer motiverende og dette kan bidra til bedre oppfølging. Flere av informantene forteller at de i stor grad arbeider med å øke kompetanse rundt hva universell utforming er og hvorfor det er viktig. Barne-ungdoms og familiedirektoratet og Karde AS presiserer i sine rapporter om universell utforming at det er behov for et kompetanseløft i kommunene (Barne-ungdoms-og familiedirektoratet, 2020; Hellman, 2019). Slike kompetanseløft bør også være i form av tilgjengelig utdanning på universell utforming, gjerne på masternivå som Karde AS etterlyser i sin rapport (Hellman, 2019). At informantene i kommunene arbeider med å øke kompetanse hos ansatte i kommunen er viktig. Det er også mulig at slik bevisstgjøring vil gjøre det lettere å ta bevisste

fagvurderinger og bidra til at det blir enklere for ansatte som utfører tiltak å tenke universell utforming. Dermed kan det å jobbe med kompetanse være av betydning også for den etiske konteksten som i dette tilfellet vil omfatte de ansattes evne til å reflektere og ta moralske og etiske valg rundt for eksempel prinsippene til universell utforming. Ved å gi opplæring til ansatte i de syv prinsippene på universell utforming (Lid, 2013) som er oversatt til norsk av Inger Marie Lid vil dette kunne ha betydning for faktorene som påvirker den etiske konteksten. Dermed er det mulig at det vil bli enklere å implementere kartleggingene dersom man blir bevisst rundt mulige etiske og sosiokulturelle kontekstuelle faktorer.

De fleste av informantene arbeider i stor grad med kompetanseheving av ansatte i kommunen i form av kurs, befaringer og simulerte funksjonsnedsettelse. En tilstandsvurdering fra kommunene viser at de har varierende kompetanse på feltet, samt at det er behov for målrettet kunnskap i form av høyere utdanning (Barne-ungdoms-og familiedirektoratet, 2020, s. 7). Ved å tilby ansatte fra ulike avdelinger i kommunen kurs, gi muligheter for deltakelse i befaringer og med påførte funksjonshemminger er det mulig at de ansatte vil få bedre forståelse rundt hvorfor man skal tenke universell utforming og hva det er. Flere av informantene hevder at mange ansatte i kommunen blander universell utforming, tilrettelegging og tilgjengelighet. Å bidra til at de ansatte får en forståelse for at universell utforming har betydning for alle mulighet til deltakelse, ikke kun de med funksjonsnedsettelse er viktig. Ved å inkludere universell utforming av bygg i en tidlig fase kan dette medføre lavere økonomiske kostnader (Vista Utredning AS, 2008, s. 9) Dette kan bidra til at de ansatte får en bedre forståelse av hva universell utforming er og hvorfor man skal tenke universell utforming i forbindelse med drifts eller vedlikeholdsarbeid.

Som en del av arbeidet med universell utforming har også flere av kommunene laget ressursgrupper på universell utforming. Dette er en form for tverrfaglig samarbeid som skal sikre samkoordinering av tjenester som omhandler universell utforming. Tverrfaglig samarbeid er av betydning viser studien og flere av informantene viser til at det bør i større grad legges til rette for å arbeide tverrfaglig. Å arbeide tverrfaglig med universell utforming er viktig for å løse komplekse problemstillinger (Lid, 2020). En rapport viser at det er ansatte med ulike bakgrunn som jobber med universell utforming (HR prosjekt AS, 2017). Dette kan også være av betydning når det kommer til kompetanse hos de ansatte, at ergoterapeuter har en annen innfallsvinkel når det gjelder forståelsen av universell utforming enn teknisk personalet. Slike faggrupper kan bidra til å videreutvikle kunnskapsbasert praksis siden de bidrar med ulike erfaringer og fagkunnskap. Ved at de ansatte får mulighet til å dele

erfaringer og tanker om universell utforming kan dette bidra til økt bevisstgjøring på feltet. Dermed kan det legges til rette for at de ansatte utvikler bredere forståelse av feltet som kan være betydning for arbeidet i praksis.

6.3.4 Politisk kontekst

Andre domener som er av betydning, er politisk kontekst. Politisk forankring kan ha betydning både i form av nasjonalt og lokalt engasjement, samt retningslinjer og vil derfor være av betydning både på makro og meso nivå. I studien deler flere av informantene at en tydelig politisk forankring er viktig for å kunne arbeide systematisk med å følge opp universell utforming. Flere av informantene forteller at arbeidet de gjør på universell utforming ikke hadde vært mulig uten engasjement fra politikerne. Det blir også delt erfaringer der informantene oppfatter at det er forsøkt å forankre kartleggingsarbeidet politisk, men at dette har vært utfordrende. At Bufdir sitt nasjonale forslag om Veikart 2030- universelt utformet nærscole (Barne-ungdoms-og familiedirektoratet, 2018) ble nedstemt kan også tyde på det ikke alle ser behovet for å arbeide mot universelt utformede skolebygg slik at alle barn får mulighet til å dela på sin nærscole.

Et interessant funn var at informantene løftet tydelig frem betydningen av politisk innflytelse. Å få frem behovet for å jobbe med universell utforming og hvorfor man skal arbeide for universelt utformede skolebygg var en viktig del av strategien hevdet flere av informantene. I intervjuene ble det også nevnt at flere av kommunene hadde utarbeidet handlingsplan og strategi for arbeidet med universell utforming. I Norge har det nasjonale målet om universelt utformet Norge 2025 blitt satt på vent av dagens regjering. Da forslaget Veikart – universelt utformet nærscole 2030 ble nedstemt ble dette et nederlag for Arbeiderpartiet ettersom de er et parti som vektlegger betydningen av universell utforming av skolebygg (Barne- ungdoms-og familiedirektoratet, 2019). Det er viktig at kommunene arbeider aktivt for å fremme behovet for å arbeide med universell utforming og få støtte fra politikerne. Det er naturlig å tenke at slik støtte kan medføre enklere tilgang til økonomiske midler og tidsressurser.

Å sette et mål for arbeidet og lage en plan for hva man skal bruke kartleggingsdataene til er nødvendig for god praksis viser studien. Den nasjonale målsettingen på universell utformede Norge 2025 viser til at «kommunene bør ha vedtatt kommuneplan med retningslinjer for universell utforming innen 2025» (Barne-og likestillingsdepartementet, 2009, s. 8). Det er få av målsetningene som vektlegger universell utforming av skolebygg for barn og unge. Flere

av informantene i denne studien etterlyser at det er behov for en plan på formålet med kartleggingene, hva som skal kartlegges og hvordan de skal følges opp. En studie fra 1999 viste at kommunene i liten grad satt konkrete målsetninger på arbeidet med universell utforming (Hanssen & Stokke, 1999). Funn fra studien kan dermed tyde på at det er behov for tydeligere nasjonale og lokale føringer for hvordan kommunene skal arbeide konkret med slike. Det er naturlig å tenke at dersom kartleggingene ikke følges opp vil de heller ikke ha betydning som bidrag for universelt utformede skolebygg. Det er derfor behov for tydelig målsetting og plan for arbeidet, noe som også etterlyses på nasjonalt nivå. Klare bestillinger blir også etterlyst i studien, der ledelsen tydelig klargjør hva som skal utføres og ikke samt hvordan det skal utføres i praksis. Det å ha en klar plan for arbeidet med tydelig politisk forankring er nødvendig for å lykkes (Miljøverndepartementet, 2008, s. 6)

6.3.5 Sosioøkonomisk kontekst

I hvilken grad kommunene er politisk engasjert i universell utforming kan også ha betydning for om det blir prioritert å sette av ressurser til arbeidet. Faktorer som kan ha innvirkning på sosioøkonomisk kontekst er tilgangen til arbeids og finansielle ressurser i kommunene. Det kommer tydelig frem i studien at tilgang på ressurser har stor betydning for i hvilken grad det vil være mulig å gjennomføre arbeidet med universell utforming. De fleste av informantene har søkt om midler til gjennomføring av kartleggingsarbeidet gjennom KS-nettverket eller Bufdir. I 2021 oppfordrer Bufdir kommunene til å søke om midler for å gjennomføre UU-kartlegginger av skolebygg og presiserer på sin nettside at søknader som omhandler dette vil bli prioritert (Barne-ungdoms-og familiedirektoratet, 2015). Vista AS har også gjennomført en utredningsrapport som viser at det vil være økonomisk kostnadsbesparende å utføre tiltak i tidlig fase, men å gjøre tiltak i etterkant på eksisterende bygg er dyrt (Vista Utredning AS, 2008). Derfor kan det være utfordrende å få midler til å gjennomføre dyre tiltak som heiser i etterkant grunnet økonomi. Informantene opplever at såkalte «lavt hengende frukter» som er tiltak som er mindre krevende er enkle å rette opp i og mindre tidskrevende.

Økonomiske midler er det som bidrar til at det er mulig å gjennomføre tiltak på skolebyggene og tiltakene var av ulik økonomisk betydning. Informantene viser til begrepet «lavt hengende frukter» for tiltak som er enkle å gjennomføre i form av for eksempel trappemarkeringer, kontraster og lignende. Det vil være naturlig å anta at slike tiltak krever mindre økonomiske midler enn andre former for tiltak. Et eksempel på mer omfattende tiltak som vises til i intervjuet er heiser. Det kommer tydelig frem at heiser er et dyrt tiltak som i flere tilfeller tar

lang tid å få på plass og i noen tilfeller som en av informantene nevner enda ikke er på plass mange år senere. At økonomi er av betydning for om implementering av kartlegginger av skolebygg skal være vellykket er tydelig. Økonomisk betydning kan med utgangspunkt i implementeringsteori plasseres som både strukturelle og organisatoriske faktorer (Chaudoir et al., 2013, s. 2). Som strukturell faktor kan den økonomiske situasjonen i kommunene bidra til å fremme eller hemme arbeidet med UU-kartlegginger av skolebygg. I dette tilfellet kan økonomiske faktorer omfatte konteksten, altså bruk og gjennomføring av kartleggingene. Samtidig kan tilgang til økonomiske midler også anses som en organisatorisk faktor ved at det medvirker at de ansatte må ha tilgang til økonomiske ressurser for å frikjøpe seg arbeidskraft. Ved at kommunen søker og får tildelt økonomiske midler til å kartlegge kan de ansatte få frikjøpt tid fra sine arbeidsoppgaver for å arbeide systematisk og målbevisst med universell utforming for en periode. Dermed vil de økonomiske midlene være av betydning for om de ansatte har kapasitet og evne nok til å følge opp kartleggingene i praksis.

Resultatene viste også at tilgang på ressurser var avgjørende for arbeidet med universell utforming og kartlegging i kommunene. Det varierte i hvilken grad kommunene hadde tilgang til ressurser. Den kommunen som hadde eget team som arbeidet med universell utforming hadde i større grad mulighet til å følge opp arbeidet med universell utforming av skolebygg, enn andre kommuner. I dag er det mulig å søke midler fra Bufdir til å gjennomføre kartlegginger av skolebygg (Barne-ungdoms- og familiedirektoratet, 2015). Informantene delte at de ikke fikk bevilget ressurser til å gjennomføre kartleggingene, men søkte midler fra KS-nettverket og Bufdir. Ved å legge til rette for at kommunen får ressurser til å kartlegge vil det være mulig å belyse arbeidet med universell utforming og opprettholde fokus på dette. Da vil kommunen i større grad kunne gi status rundt skolebygg og dette vil gi oversikt over hvilke skolebygg som er universelt utformede og ikke. Dermed ville det gjøre det lettere å fordele midler ut fra hvor det er behov. At kommunene mangler ressurser for å kunne gjennomføre slike kartlegginger samsvarer med resultater fra tilstandsrapport relatert til arbeidet med universell utforming (Barne-ungdoms- og familiedirektoratet, 2020). Dette tyder på at det er nødvendig for kommunene å få tilgang til tilstrekkelige ressurser for å kunne følge opp kartleggingene og arbeidet med å sikre universell utforming på best mulig måte. Bufdir viser til at det er mulig å søke etter ressurser for å gjennomføre kartlegginger på sine sider. Det er ønskelig at flere kommuner skal gjennomføre og følge opp kartlegginger av skolebygg, da det er mulig dette gir statlige myndigheter en status rundt universell utforming av skolebygg. En av informantene delte også at kartleggingene bidrar til å vise status, dette kan bidra til at

nasjonale myndigheter får bedre oversikt over hvilket behov det er for bedre universell utforming av skolebygg i kommunene.

6.3.6 Lovgivende kontekst

Den siste av dimensjonene er den lovgivende kontekst om omhandler reguleringer, lover og føringer (75). I studien kommer det frem at regelverk er av betydning for oppfølgingen av kartleggingsdataene. En begrensende faktor i lovverket for å fremme universell utforming er økonomi. I likestillings og diskrimineringsloven vises det til at universell utforming er et krav på bygg for allmenheten så fremt det ikke er en «uforholdsmessig byrde» for virksomheten. Flere av informantene deler erfaringer rundt prioriteringer i form av kost-nytte. En av informantene viser til at det kan være problematisk når kommunen får tildelt midler av høyere beløp som skal brukes på universell utforming. Det trekkes frem at spesielt lov om offentlige anskaffelser begrenser mulighet for å disponere midlene. Loven gjelder alle bygg og anlegg som går utover 100 000 kr (Anskaffelsesloven, 2016, §2). Ulempen ved denne loven er at den følge flere av informantene begrenser muligheten til å disponere midler, slik at konsekvensen er at dyre tiltak som heiser ofte blir prioritert ovenfor mindre tiltak. En slik kontekstuell faktor har betydning for oppfølgingen av kartleggingsarbeidet når det blir bestemt hvilke tiltak som er aktuelle å iverksette. Dermed er det mulig at flere kommuner kan få utfordringer med å få økonomiske ressurser til mindre tiltak.

Det kom også frem fra studien at det kunne være utfordrende for folk flest å forstå forskjellen på universell utforming, tilrettelegging og tilgjengelighet. I en tilstandsanalyse av universell utforming i Norge hevder brukerorganisasjonene at universell utforming i lovverket er under sterkt press siden Kommunal og moderniseringsdepartementet foreslo å sidestille tilgjengelighet definert som spesialløsninger for funksjonshemmede med universell utforming (Barne-ungdoms-og familiedirektoratet, 2020, s. 45-46). Dette bryter mot Steinfeld og Maismels forståelse av universell utforming som noe helsefremmende og inkluderende for alle mennesker. Dersom lovverket ender med å sidestille universell utforming med tilgjengelighet der den nye forståelsen blir spesialløsninger for funksjonshemmede vil dette bryte mot en av informantenes forståelse der «*universell utforming er nødvendig for noen, bra for alle*». Flere av informantene opplever også at enkelte utfordringer som atferdsmessige og kognitive utfordringer i liten grad er dekket i lovverket. Dette kan bidra til utfordringer på sikt med hvordan man skal lage «spesialløsninger» for barn med funksjonsnedsettelse som ikke er synlig. Dermed er det mulig det er behov for å sikre andre former for medvirkning. En måte

å kartlegge på er å vektlegge brukerkompetanse i form av subjektive erfaringer mennesker med og uten funksjonshemming de forteller om hvilke barrierer de opplever i forhold til tilgjengelighet og omgivelsene (Medby, 2011, s. 14). I fremtiden kan det være aktuelt å vektlegge erfaringer fra barn og unge med andre utfordringer som ikke omfattes av TEK17 for å få kunnskap rundt deres behov og ønsker for et inkluderende skolebygg. Dermed vil det være mulig at disse elevene også klarer å delta i ordinær undervisning og opplever å være en del av det sosiale felleskapet.

En av informantene delte også at lov om offentlige anskaffelser kunne være problematisk når det gjaldt hvordan midler kommunen hadde fått skulle fordeles og brukes til tiltak. Dette samsvarer også med konklusjonen i rapporten fra HR prosjekt AS som har undersøkt offentlige anskaffelser i kommunene. Rapporten viste at ansatte som jobber med offentlig anskaffelser har god kjennskap til anskaffelses loven, men det er varierende kunnskap om universell utforming (HR prosjekt AS, 2017, s. 41). Det er derfor interessant at anskaffelsesloven løftes frem for å være begrensende for arbeidet med universell utforming i kommunen. I denne studien kommer det frem at begrensningene er i form av hvilke prosjekter de økonomiske midlene kan brukes på. Ifølge lov om offentlige anskaffelser omfatter verdier som er lik eller overstiger 100 000 kr (Anskaffelsesloven, 2016, §2). Dette medførte ifølge en av de tekniske informantene at det var utfordrende at man ikke kan fordele midlene til mindre tiltak på universell utforming som koster mindre enn nevnt sum. Resultatet av dette var at kommunen var nødt til å bruke av disse midlene på større utarbeidinger, i dette tilfellet nye heiser. I realiteten var det ønskelig for kommunen og bruke potten på mindre utarbeidinger. Dermed er det mulig at loven er for begrensende for hva man kan bruke midlene på og at det er behov for at kommune i fremtiden kan bruke skjønn rundt hvordan midler på universell utforming skal benyttes. Resultatet av dette kan bli at kommunen får utført utbedringer i raskere tempo og får større handlingsrom til å utføre utbedringer.

6.3.7 Betydningen av å undersøke kontekstuelle faktorer

Faktorene som diskuteres ovenfor har alle betydninger for implementeringen av UU-kartlegginger av skolebygg. Ved å plassere og komme frem til hvilke faktorer som har betydning for ulike typer kontekst kan dette bidra til en tydeligere oversikt over hvilke faktorer som har innvirkning og belyse i større grad hvilke typer kontekst det er behov for mer informasjon. Det er mulig at andre kontekstuelle faktorer som annet lovverk og retningslinjer kan ha betydning for implementeringen, men faktorene som er nevnt ovenfor er basert på funn

fra studien. Hensikten er å vise fordeler med å få oversikt over hvilke faktorer som kan begrensende eller fremme implementering av kartlegginger, og dermed på sikt kanskje ha betydning for i hvilken grad implementeringen blir vellykket eller ikke.

6.4 Betydningen av gjennomføring og oppfølging av UU-kartlegging for ergoterapeuter og ansatte med teknisk bakgrunn

Kort oppsummert viser studien at de ansatte har ulike erfaringer med UU-kartlegginger. Det er stor enighet om at kartleggingene er et av flere virkemidler som kan bidra til å sikre universelt utformede skolebygg. Det varierer hvilke typer verktøy informantene bruker, og kartleggingene er basert på befaringer av bygget med ulike typer måleutstyr. Funn viser at de ansatte har ulike erfaringer med oppfølgingen av kartleggingene og at for noen har samarbeid på tvers av sektorer vært utfordrende. Oppfølgingen av kartleggingene vil være av betydning for barn og unges muligheter til aktivitet og deltakelse dersom de fører til tiltak som bidrar til universelt utformede skolebygg.

Det kommer også frem i funnene at det er ulike faktorer som har betydning for god praksis. Faktorer som økonomiske midler er av betydning for å gjennomføre kartleggingene og implementere tiltak på universell utforming. Regelverket kan ha en positiv og negativ innvirkning på kartleggingsarbeidet. Den positive innvirkning regelverk har er at det legger føringer i form av Tek17 og plan- og bygningsloven. Lov om offentlige anskaffelser virker begrensende i form av at tiltak på UU ofte koster lite og dermed vil loven kreve at større økonomiske midler brukes til dyrere prosjekter. Politisk innflytelse har også betydning i form av at politisk engasjement kan sette i gang arbeidet med universell utforming i kommunene og bidra til utvikling av feltet. I forbindelse med både gjennomføring og oppfølging av kartleggingene er det av betydning at det er utarbeidet en plan og mål for arbeidet. At tiltak gjøres i forbindelse med vanlig vedlikeholdsarbeid er -også en viktig faktor i arbeidet med universell utforming av skolebygg. At tiltak som er basert på kartleggingene av skolebygget iverksettes i vedlikeholdsteam er både økonomisk og hensiktsmessig. Tverrfaglig samarbeid kommer også frem som en faktor som har betydning for arbeidet med kartleggingene. Funn i studien tyder på at det er utfordrende å få oversikt over om kartleggingene følges opp dersom det ikke er lagt til rette for samarbeid på tvers av sektorer. Kompetanse og utvikling av kompetanse er også en viktig faktor. At faggrupper som skal utføre tiltak på bakgrunn av kartleggingene krever kunnskap og forståelse for hvorfor man skal tenke universell utforming.

Dette er noe de ansatte arbeider mye med for å heve forståelsen for universell utforming og få frem behovet.

6.5 Metodediskusjon

Når man gjennomfører et forskningsarbeid er det relevant å vurdere valgt metode. Ifølge Kvale & Brinkmann kan studiens troverdighet og generalisering diskuteres ved å bruke begreper som reliabilitet, validitet og generaliserbarhet (2017, s. 272). I denne delen av diskusjonen vil hvert av begrepene pålitelighet, gyldighet og generalisering bli diskutert i hvert sitt avsnitt ut. Avsnittene bygger på Kvaless & Brinkmanns forståelse av begrepene. Ut fra egen forståelse opplever jeg at begrepene dekker hverandre og omhandler studiens troverdighet. Å validere studier handler om å stille spørsmål om i hvilken grad studien er gyldig og avklare hvilke muligheter og begrensninger studien gir (Malterud, 2017, s. 192).

6.5.1 Studiens pålitelighet

Studiens pålitelighet handler om i hvilken grad studien vurderes som troverdig. Studiens troverdighet handler om i hvilken grad studien formidler opplysninger og unngår misforståelser (Nilssen, 2017, s. 141). For å vurdere dette er begrepet reliabilitet sentralt og handler om i hvilken grad samme resultat kan gjentas av andre forskere. En utfordring er om intervjupersonene gir forskjellige svar til andre forskere (Kvale & Brinkmann, 2017, s. 276). I denne studien ble det bevist stilt åpne spørsmål som «Kan du kort forklare hvordan du gjennomfører kartleggingene?» eller «Hvordan vurderer du at kartleggingene kan ha betydning for barnas muligheter til aktivitet og deltakelse?» for å få frem informantenes perspektiver og unngå spørsmål som ledet i en viss retning. Det ble også forsøkt å få frem både fordeler og ulemper for å belyse feltet bredt.

Selv om det ble forsøkt å få frem informantenes egne perspektiver, var jeg klar over at min forforståelse kunne prege studien. Min forforståelse er preget av at jeg selv har bakgrunn som ergoterapeut og hadde klare tanker rundt hvordan universell utforming av skolebygg hadde betydning for barn og unges muligheter til aktivitet og deltakelse. At studien også skrives som en del av en masteroppgave i folkehelsevitenskap var det selvsagt ønskelig å finne resultater i form av at kartleggingene hadde betydning for barn og unge i form av at de fremmet deltakelse i aktivitet. Dette var noe jeg var bevisst på under hele forskningsprosessen ved for eksempel å analysere intervjudataene så objektivt som mulig for å fremme informantenes

stemme. Jeg hadde også god kjennskap til fagbegrepene som ble brukt noe som gjorde det enklere å stille oppfølgingsspørsmål. Likevel har jeg vært bevisst på min forforståelse under både utforming av intervjuguide og intervjuene ved stille åpne spørsmål og oppfordret informantene i forkant av intervjuene å dele egne erfaringer. Dette har medført at både fordeler og ulemper på feltet kom frem av resultatet. Bevissthet på egen forforståelse bidrar til å styrke denne studiens pålitelighet.

En svakhet ved studiens reliabilitet er at ene intervjuet ble transkribert på norsk fra et nordisk språk. Både selve intervjuet og transkriberingen var utfordrende siden det krevde stor konsentrasjon og stille oppfølgingsspørsmål på en måte som gjorde at de ikke ble mistolket. Det kan hende at enkelte begreper som «tilgjengelighet» og «tilrettelegging» kan ha ulik betydning i Norden og dette kan bidra til ulike forståelser rundt begrepene. Konsekvensen av dette er at det er mulig enkelte utsagn som blir oversatt kan misforstås eller være tenkt annerledes etter de ble oversatt. Dermed er det mulig at en forsker fra samme nordiske landet som informanten ville ha tolket intervjusvarene på en annen måte og dermed ville fått andre svar og stilt andre oppfølgingsspørsmål. Til tider medførte også lav lyd kvalitet på enkelte deler av lydopptakene at det var utfordrende å høre hva informantene sa og at enkeltord ble kuttet. Dette kan også ha innvirkning på hvordan svarene ble transkribert og en konsekvens av dette er at verdifulle svar gikk tapt fordi det var for utfordrende å tolke lydopptaket i etterkant. En annen faktor som har innvirkning på studiens reliabilitet er at informantene som deltok var svært engasjert i arbeidet med universell utforming. Dersom det ble valgt ut andre informanter enn de som ble kontaktet ville det mest sannsynlig gitt andre svar og kategorier i resultatet.

6.5.2 Studiens gyldighet

Studien gyldighet handler om i hvilken grad funn i studien kan vurderes som gyldige og besvarer problemstillingen. Validiteten handler om at studiene måler det som skal undersøkes (Kvale & Brinkmann, 2015) Siden hensikten med studien var å undersøke ansattes erfaringer ble det vurdert som passende å velge et kvalitativ forskningsdesign. Det ble også valgt en semistrukturert intervjuguide siden jeg ønsket å undersøke hvordan de ansatte arbeidet med kartlegginger av universell utforming av skolebygg. Dette hadde vært utfordrende uten å bruke semistrukturert intervju siden universell utforming omfatter ulike områder. Siden tilnærmingen til studiet er induktiv vil det si at teori og problemstillingen ble valgt på. Studiens informanter var tre ergoterapeuter og to tekniske ansatte og samsvarer dermed med problemstillingen. Det var egentlig ønskelig å intervju tre ergoterapeuter og tre tekniske

informanter for å få like mange fra hvert felt. Dette var dessverre ikke mulig og dette kan være negativt for studiens validitet siden ergoterapeuter er i større grad representert.

Valg av teori med utgangspunkt i aktivitetsvitenskap og implementeringsteori ble tilpasset for å forklare funnene i studien. I form av aktivitetsvitenskapelig teori valgte jeg occupational justice og occupational deprivation siden jeg skulle undersøke muligheter for aktivitet og deltakelse. Jeg fikk også resultater som viste til eksempler på at kvaliteten av oppfølgingen var viktig, og mangelfull oppfølging kunne ha en negativ betydning for aktivitet og deltakelse på hvilken betydning mangelfull oppfølging av kartleggingene kan ha. Og siden et av forskningsspørsmålene omhandlet hvordan kontekstuelle faktorer har betydning for god praksis var det hensiktsmessig så valgte jeg et implementeringsrammeverk som undersøkte ulike kontekstuelle faktorer. Dette mener jeg styrker studiens validitet siden teorien som er valgt kan benyttes for å diskutere resultatene.

Grounded Theory ble valgt som passende for analyse av datamaterialet, siden den førte til en grundig analyse med mulighet for å illustrere kategoriene i form av en modell. Jeg mener også at GT som metodisk tilnærming fungerer godt for å se hvordan ulike kategorier kan henge sammen. Siden det ene forskningsspørsmålet omhandler hvilke kontekstuelle faktorer som ville påvirke implementering av kartlegginger i kommunal praksis er GT en grundig tilnærming for å besvare blant annet dette forskningsspørsmålet. Det skal likevel påpekes at modellen representerer funn fra studien basert på utsagn fra de fem informantene. Modellen er for mangelfull for å forklare for arbeidet med UU-kartlegginger generelt siden det er behov for innhenting av informasjon fra flere informanter for å få frem flere faktorer og perspektiver. Dette kan svekke studiens validitet. Modellen var likevel nyttig for å forklare resultatene i denne studien og er basert på en omfattende analyse i form av linje for linje koding, åpen koding og selektiv koding.

6.5.3 Studiens generaliserbarhet

Når det gjelder studiens generaliserbarhet vil dette innebære å vurdere i hvilken grad resultatene kan overføres til andre intervjupersoner, kontekster og situasjoner (Kvale & Brinkmann, 2017, s. 289). Siden intervjupersonene i denne studien deler egne perspektiver og erfaringer fra arbeid med universell utforming i kommunal praksis er det mulig at funnene kan ha verdi for ergoterapeuter og teknisk ansatte som arbeider med universell utforming. Spesielt hvilke kontekstuelle faktorer som påvirker implementering kan ha betydning for

arbeidet med universell utforming i andre kommuner når det skal implementeres slike kartlegginger i praksis. Kvale viser til at få intervjupersoner er en vanlig innvendig ved generalisering av kvalitativ forskning, og en form for generalisering er den analytiske generaliseringen som innebærer i hvilken grad funnene kan være veiledende for hva som kan skje i en annen situasjon (Kvale & Brinkmann, 2017, s. 289). Selv om funn i studien i stor grad representerer hvilke erfaringer og perspektiver fem informanter med ergoterapeutisk bakgrunn har så kan studien bidra til å belyse og vise eksempler på hvordan enkelte ansatte på feltet arbeider med å gjennomføre og følge opp UU-kartlegginger. Funnene av hvilke kontekstuelle faktorer som er av betydning for implementeringen kan være av betydning for andre kommuner å kartlegge på forhånd dersom de skal implementere slike kartlegginger. Selv om det kun er noen få kommuner som er representert i studien er det mulig at andre kommuner ønsker kunnskap i form av erfaringer og perspektiver fra ansatte om hvordan man kan gjennomføre og følge opp kartlegginger, samt hvilke faktorer som påvirker en slik prosess. Det er likevel en utfordring å sammenligne de ulike kommunene som deltok opp mot hverandre siden de bruker ulike kartleggingsverktøy og gjennomfører kartleggingene på ulike måter. Likevel gir studien innblikk i ulike måter å gjennomføre og følge opp slike kartlegginger.

Kapittel 7: Oppsummering

7.1 Oppsummering fra studien

Oppsummert vil svaret på det første forskningsspørsmålet være at informantene har varierende erfaringer med kartleggingsarbeidet i sin kommune. Funn fra studien viser til at det brukes ulike kartleggingsverktøy og sjekklister for å gjennomføre kartleggingene. Det å velge riktig verktøy og ta dette i bruk i praksis på en god måte er en viktig del av arbeidet. Ved å benytte et godt verktøy får man mulighet til å gjennomføre og følge opp kartleggingene på en god måte. Informantene har også erfaringer med mangelfull oppfølging og samarbeid mellom ergoterapeutene og de som arbeider teknisk. Å legge til rette for tverrfaglig samarbeid i grupper kan bidra til å styrke UU-arbeidet på tvers av fagfelt og løfte arbeidet med universell utforming i kommunene. Funn i studien viser også til at det er rom for forbedring i form av å tidfeste tiltak og arbeide med å fremme betydningen av universell utforming i kommunene.

Når det gjelder det andre forskningsspørsmålet kan det konkluderes med at oppfølgingen har betydning for aktivitet og deltakelse hos barn. Funn fra studien viser at dersom kartleggingene følges opp og fører til tiltak vil dette bidra for barn og unges muligheter for aktiv deltakelse i skolehverdagen. Universelt utformede klasserom vil også være av betydning for alle barn, og ikke kun barn med nedsatt funksjonsevne. Dette er i tråd med en helsefremmende forståelse av begrepet universell utforming. Det kommer også frem i studien at det bør legges mer vekt på innemiljø og lydmiljø som en del av universell utforming, ettersom dette også er av betydning for barn og unges aktivitet og deltakelse. Målet er å oppgradere alle skolebygg slik at alle barn får mulighet til å delta på sin nærscole. Slik kan man på en bedre måte ivareta barns rett til utdanning og opplæring på sin nærscole.

Det siste forskningsspørsmålet omhandler kontekstuelle faktorer som har innvirkning på implementering av slikt arbeid. Funn fra studien viser at flere faktorer som regelverk, politisk innflytelse, økonomiske midler, kompetanse og tverrfaglig samarbeid er av betydning. Det bør legges bedre til rette for at kommunene får tilstrekkelig økonomisk støtte til dette arbeidet. Slik kan flere kommuner gjennomføre kartlegginger og dermed bruke resultatene fra disse som virkemiddel for å sikre universell utformede skolebygg. Studien viser også at det er behov for et kompetanseløft som er i tråd med tidligere vurderinger gjort av Bufdir. Å sikre tilstrekkelig fagkompetanse hos de som skal arbeide med universell utforming er nødvendig for forståelse og sikring av at tiltakene blir gjennomført. Det også nødvendig å legge til rette for tverrfaglig samarbeid. Ulikt regelverk kan bidra til oversikt og virke begrensende. Det er

også nødvendig å legge til rette for tverrfaglig samarbeid. Det er viktig å få frem disse faktorene fordi det er nyttig å kartlegge slike forhold i forkant av et implementeringsarbeid. Dermed kan man få oversikt over mulige faktorer som kan ha innvirkning på arbeidet og vurdere styrker og svakheter ved disse.

Som svar på problemstillingen viser studien at informantene har erfaring med at kartleggingsarbeid har betydning for universelt utformede skolebygg. Kartleggingene er virkemiddel for å nå selve målet om universelt utformede skolebygg og gir en vurdering av byggets tilstand over tid. Funn fra studien viser at dersom man ikke har kartlagt får man heller ikke vurdert muligheter for forbedringer og videre utforming av byggene. Det vises også til at universelt utformede skolebygg er viktig for barn og unge, og at det er ulike kontekstuelle faktorer som har innvirkning på kartleggingsarbeidet og som også vil bidra i form av å hemme eller fremme arbeidet med kartleggingene. Dermed kan kartlegginger være en bidragsyter for universelt utformede skolebygg og bidra til at alle barn får aktiv deltakelse og medvirkning i skolehverdagen.

7.2 Implikasjoner for videre forskning

Studien gir et innblikk i hvordan ergoterapeuter og teknisk ansatte erfarer arbeidet med kartleggingene, arbeidets betydning for barn og hvilke faktorer som har innvirkning på dette arbeidet. Siden denne studien kun er basert på intervjuer med fem informanter er det behov for mer kunnskap om hvordan kommunene arbeider med kartleggingene. Å gjennomføre undersøkelser i form av spørreskjemaer og kvalitative intervjuer vil gi mer informasjon og bidra til å utvikle forståelsen av arbeidet med kartlegginger. Dette kan gi flere perspektiver om hvilke faktorer som hemmer og fremmer kartlegginger. I fremtiden er det også ønskelig å gjennomføre kvalitative intervjuer med barn for å få frem deres opplevelser med skolebyggene, og gjøre deltakende observasjoner for å undersøke om barna får muligheter til å delta i Norske skolebygg. Det er barna som er brukere av skolebygg og som skal oppleve et trygt og godt skolemiljø. Videre er det også mer behov for forsknings om arbeidet med universell utforming og hvordan dette kan videreutvikles i kommunene.

Referanser

- (EUnetHTA), E. N. f. H. T. A. (2011). *HTA Core Model for screening technologies. Work Package 4 Core HTA EUnetHTA Joint Action 2010 - 2012*. eunetha. https://www.eunetha.eu/wp-content/uploads/2018/01/EUnetHTA-Core-Model-for-screening-technologies_first-draft-2011-sep..pdf
- Albert, B., Shlonsky, A., Mildon, R. . (2020). *En Route to Implementation Science 3.0*. I B. Albert, Schlonsky, A., Mildon, R. (Red.), *Implementation Science 3.0*. Springer
- Americans with Disabilities Act Title II Regulations. (2010). *Americans with Disabilities Act Title III Regulations: Nondiscrimination on the Basis of Disability by Public Accommodations and in Commercial Facilities*. Department of Justice. https://www.ada.gov/reg2010/titleIII_2010/titleIII_2010_regulations.pdf
- Anskaffelsesloven. (2016). *Lov om offentlige anskaffelser* Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2016-06-17-73>
- Arntzen, C., Gramstad, A. & Kristiansen, H. K. (2017). *Aktivitet i et hverdagsperspektiv*. I K. H. Kristensen, B. S. A. Schou & L. J. Mærsk (Red.), *Nordisk aktivitetsvitenskap* (s. 171-192). Munksgaard.
- Aslaksen, F. (2019). *Komme igang med å bruke Bygg for alle - BFA*. Vista Utredning AS. <https://vistautredning.no/komme-igang-med-a-bruke-bygg-for-alle-bfa/>
- Aslaksen, F., Bergh, S., Bringa, O. R. & Heggem, E. K. (1997). *Universell utforming planlegging og design for alle*. Bufdir. <https://www.bufdir.no/contentassets/9244e0c638c34b18bf1e0c21c633768f/universell-utforming---planlegging-og-design-for-alle.pdf>
- Asmervik, S. (2014). *All senses matter*. I H. e. a. Caltenco (Red.), *Universal Design 2014: Three Days of Creativity and Diversity* (s. 17-25). The authors and IOS Press. <https://doi.org/doi:10.3233/978-1-61499-403-9-17>
- Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet. (2007). *Konvensjon om rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne* (Q-1199 B). Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet. https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/sla/funk/konvensjon_web.pdf
- Barne- og familiedepartementet. (1989). *FNs konvensjon om barnets rettigheter*. Regjeringen. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/fns-barnekonvensjon/id88078/>
- Barne- og likestillingsdepartementet. (2009). *Norge universelt utformet 2025: Regjeringens handlingsplan for universell utforming og økt tilgjengelighet 2009-2013*. Barne- og likestillingsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/planer/2009/norge-universelt-utformet-2025-web-endelig.pdf>

- Barne-ungdoms-og familiedirektoratet. (2015, 22.01.2021). *Universell utforming - Kunnskapsutvikling, kompetanseheving og informasjon* Bufdir.
https://bufdir.no/Tilskudd/Soke_om_tilskudd/Likestilling_og_inkludering/tilskudd_uu/
- Barne-ungdoms-og familiedirektoratet. (2018). *Veikart - Universelt utformet nærscole i 2030*.
<https://bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00004557>
- Barne-ungdoms-og familiedirektoratet. (2020). *Universell utforming – Tilstandsanalyse og kunnskapsstatus*. Bufdir.
https://bufdir.no/globalassets/global/nbbf/universell_utforming/universell-utforming---tilstandsanalyse-og-kunnskapsstatus_uu.pdf
- Barne og familiedepartementet. (1991). *FNs konvensjon om barnets rettigheter*.
https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf
- Birks, M. & Mills, J. (2015). *Grounded Theory: A Practical Guide*. SAGE Publications Ltd.
- Bringa, O. R., Lund, E. & Ringard, K. (2011). NORWAY'S PLANNING APPROACH TO IMPLEMENT UNIVERSAL DESIGN. I Wolfgang F.E. Preiser. & K. H. Smith (Red.), *UNIVERSAL DESIGN HANDBOOK* (2. utg.). McGraw Hill.
- Burns, J., Boogaard, H., Turley, R., Pfadenhauer, L. M., Van Erp, A. M., Rohwer, A. C. & Rehfues, E. (2014). *Interventions to reduce ambient particulate matter air pollution and their effect on health* (CD010919). Cochrane Database of Systematic Reviews.
- Bygg for alle. (u.å). *Bygg for alle* <https://byggforalle.no/>
- Byggteknisk forskrift. (2017). *Forskrift om tekniske krav til byggverk* (FOR-2017-06-19-840). Kommunal- og moderniseringsdepartementet. <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2017-06-19-840>
- Bögelsack, K. & Michaelis, S. (2016). Mapping Norway – A Method to Register and Survey the Status of Accessibility. I H. Petrie, J. Darzentas, T. Walsh, D. Shallow, L. Sandoval, A. Lewis & C. Power (Red.), *Universal Design 2016: Learning from the Past, Designing for the Future* (s. 673-). The authors and IOS Press. <http://ebooks.iospress.nl/volume/universal-design-2016-learning-from-the-past-designing-for-the-future-proceedings-of-the-3rd-international-conference-on-universal-design-ud-2016-york-united-ki>
- Campell, B. G. (1988). *Humankind Emerging* (5. utg.). Harper Collins Publishers.
- Cane, J., O'Connor, D. & Michie, S. (2012). Validation of the theoretical domains framework for use in behaviour change and implementation research. *Implementation Science*, 7(37).
<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/22530986/>
- Chaudoir, S. R., Dugan, A. G. & Barr, C. H. (2013). Measuring factors affecting implementation of health innovations: A systematic review of structural, organizational, provider, patient, and innovation level measures. *Implementation Science*, 8(1).
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4406164/>

- Chun Tie, Y., Briks, M. & Francis, K. (2019). Grounded theory research: A design framework for novice researchers. *SAGE Open Medicine*.
<https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/2050312118822927>
- Compact Oxford English Dictionary of Current English* (2005). Oxford University Press.
- Cunningham, F. C., Ranmuthugala, G., Plumb, J., Georgiou, A., Westbrook, J. I. & Braithwait, J. (2011). Health professional networks as a vector for improving healthcare quality and safety: A systematic review. *BMJ Quality & Safety*, 21(3), 239-249.
<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/22129933/>
- De nasjonale forskningsetiske komiteene. (2019). *Generelle forskningsetiske retningslinjer*
<https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/generelle/>
- Department of Justice. (2010). *2010 ADA Standards for Accessible Design*.
<https://www.ada.gov/regs2010/2010ADASTandards/2010ADASTandards.htm>
- Direktorat for byggkvalitet. (2016). *Veiledning om tekniske krav til byggverk*. DIBK.
<https://dibk.no/globalassets/byggteknisk-forskrift-tek102/byggteknisk-forskrift-tek10-med-veiledning.pdf>
- Direktorat for byggkvalitet., Tekna., Arkitektbedriftene i Norge & Norske arkitekters landsforbund. (u.å). *Kompetanseplan for prosjekterende universell utforming: Gode løsninger oppnås ved å aktivt søke kunnskap* Direktorat for byggkvalitet. dibk. <https://dibk.no/globalassets/2.-verktoy-og-veivisere/universell-utforming/kompetanseplan.pdf>
- Durlak, J. A. & DuPre, E. P. (2008). Implementation Matters: A Review of Research on the Influence of Implementation on Program Outcomes and the Factors Affecting Implementation. *American Journal of Community Psychology*, 41. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/18322790/>
- Ellerin, B. E. (2015a). The Culinary Origins of Human Occupation: Part 2 (Communication and Interaction Skills). *Journal of Occupational Science*, 22(1), 106-123.
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14427591.2013.775917>
- Ellerin, B. E. (2015b). The Culinary Origins of Human Occupation: Part 1 (Motor and Process Skills). *Journal of Occupational Science*, 22(1), 82-105.
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14427591.2013.775916>
- Eriksson, L., Welander, J. & Granlund, M. (2007). Participation in everyday school activities for children with and without disabilities. *Journal of Developmental and Physical Disabilities*, 19(5), 485-502.
- Finnvold, J. E. (2013). *Langt igjen?*
- Levekår og sosial inkludering hos menneske med fysiske funksjonsnedsetjingar* (NOVA rapport nr 12/13). Velferdsforskningsinstituttet NOVA. <http://www.hioa.no/Om-OsloMet/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjonar/Rapporter/2013/Langt-igjen>

- Fixsen, D. L., Naoom, S. F., Blase, K. A., Friedman, R. M. & Wallace, F. (2005). *Implementation Research: A Synthesis of the Literature* (FMHI Publications #231). University of South Florida., Louis de la Parte Florida Mental Health Institute. & The National Research Network.
<https://nirn.fpg.unc.edu/resources/implementation-research-synthesis-literature>
- FN. (2021, 19.04). *FNs bærekraftsmål FN-sambandet*.
<https://www.fn.no/view/content/33936/full/1/22014>
- Goldsmith, S. (2001). The Bottom-Up Methodology of Universal design IW. Preiser & E. Ostraff (Red.), *Universal Design Handbook*. McGraw-Hill.
- Goltsman, S. (2011). Outdoor play settings: An Inclusive approach. I.
- Hanssen, M. A. & Stokke, K. B. (1999). *Funksjonshemmedes interesser i planlegging etter plan- og bygningsloven*. Norsk institutt for by- og regionforskning.
- Hellman, R. (2019). *422 ulike universelle utforminger? Kartlegging av kommuners metoder og verktøykasser innen universell utforming i Norge og med referansekommuner fra Finland*.
<http://www.karde.no/wp-content/uploads/2019/02/422-ulike-universelle-utforminger-sluttrapport-05022019.pdf>
- HR prosjekt AS. (2017). *Universell utforming i offentlige anskaffelser: Kartlegging av praksis i norske kommuner*. Bufdir.
https://bufdir.no/contentassets/c6bc3a9c4fc94ab6bfc39ce1497eb6c5/prosjektrapport_kommunale_anskaffelser.pdf
- IK-bygg. (u.å). *OM IK-BYGG: Egenskaper*. IK-bygg.no. Hentet 15.03.21 fra <https://www.ikbygg.no/>
- Internkontrollforskriften. (1996). *Forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter* (FOR-1996-12-06-1127). Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/1996-12-06-1127>
- Jacobsen, L. L. & Winge, C. L. (2017). Meningsfulde aktiviteterets betydning for sundhed og velvære. I H. K. Kristensen, A. S. B. Schou & J. L. Mærsk (Red.), *Nordisk Aktivitetsvidenskab* (s. s. 61-74). Munksgaard.
- Kermit, P., Tharaldsteen, A. M., Haugen, G. M. D. & Wendelborg, C. (2014). *En av flokken? Inkludering og ungdom med sansetap – muligheter og begrensninger* (NTNU rapport 2014). NTNU samfunnsforskning, .
- Krogh, E. K. (2010). *En skole for alle: En evaluering av tre skoler i Oslo kommune i forhold til universell utforming* [Masteroppgave, Norges biovitenskapelige universitet]. Brage NMBU.
<http://hdl.handle.net/11250/188107>
- KS. (u.å). *Hva ser vi etter? Universell utforming - tips ved befaring av publikumsbygg og opparbeidet uteareal* KS. <https://www.ks.no/globalassets/hva-ser-vi-etter--hefte-om-universell-utforming.pdf>
- Kuzel, A. J. (1992). Sampling in qualitative inquiry. I B. F. Crabtree & W. L. Miller (Red.), *Research methods for primary care* (3. utg., s. 31-44). CA:Sage.

- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervjuet* (3. utg.). Gyldendal Akademiske.
- Kvistum, I. (2013). Åtte av ti skoler stryker på tilgjengelighet. *Handicapnytt*.
<https://www.handicapnytt.no/atte-av-ti-skoler-stryker-pa-tilgjengelighet/>
- Le deist, F. D. & Winterton, J. (2007). What is competence? *Human Resource Development International*, 8(1), 27-46.
https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1367886042000338227?casa_token=5Nws9nIg-IMAAAAA%3AIt6Re2kuRGBk3MR4s634UX2gSnkswZr-G6aNbApEwHxqL8K-aeGRi3xWDy5zr5e9fQcCkna5ouiasg
- Lid, I., M. (2013). *Universell utforming: Verdigrunnlag, kunnskap og praksis*. Høyskoleforlaget.
- Lid, I. M. (2020). *Universell utforming og samfunnsdeltakelse*. Cappelen Damm Akademiske.
- Lid, I. M. & Nordh, H. (2018). Universell utforming i et planperspektiv IN. Aarsæther, E. Falleth, R. Kristiansen & T. Nyseth (Red.), *Plan og samfunn: System, praksis og teori* (s. 211- 229). Cappelen Damm akademisk
- Likestillings-og diskrimineringsloven. (2017). *Lov om likestilling og forbud mot diskriminering* (LOV-2017-06-16-51). Lovdata. <https://lovdata.no/lov/2017-06-16-51>
- Mace, R. (1885). Universal Design, Barrier Free Environments for Everyone.
- Malterud, K. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder for medisin og helsefag* (4. utg.). Universitetsforlaget.
- May, C. R., Johnson, M. & Finch, T. (2016). Implementation, context and complexity. *Implementation Science*, 11(1), Artikkel 141.
<https://implementationscience.biomedcentral.com/articles/10.1186/s13012-016-0506-3>
- Medby, P., Denizou, K. & Christophersen, J. (2011). *Kartlegging av statistikk om universell utforming og tilgjengelighet: Bygg og tilhørende uteområder* (O-2968). NIBR/SINTEF.
<https://fagarkivet.oslomet.no/handle/20.500.12199/5574>
- Mendel, P., Meredith, L. S., Schoenbaum, M., Sherbourne, C. D. & Wells, K. B. (2008). Interventions in organizational and community context: a framework for building evidence on dissemination and implementation in health services research. *Administration and policy in mental health*, 35(1-2), 21-37. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/17990095/>
- Metz, A. & Bartley, L. (2020). Implementation Teams: A Stakeholder View of Leading and Sustaining Change. I B. Albert, Schlonsky, A., Mildon, R. (Red.), *Implementation Science 3.0*. Springer
- Michie, S., Atkins, L. & West, R. (2014). *The behavior change wheel: A guide to designing interventions*. UK: Silverback.
- Miljøverndepartementet. (2008). *Universell utforming som kommunal strategi: Erfaringer og resultater fra pilotkommunesatsingen 2005-2008*. Miljøverndepartementet.
<https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/md/vedlegg/rapporter/t-1472.pdf>

- Mishler, E. G. (1986). *Research interviewing: Context and narrative* MA: Harvard University Press.
- Morville, A. & Larsen, E. A. (2017). Occupational justice- at fremme retten til aktiviteter. I K. H. Kristensen, B. S. A. Schou & L. J. Mærsk (Red.), *Nordisk aktivitetsvidenskab* (s. 193-213). Munksgaard.
- Mozygemba, K., Hofmann, B., Lysdahl, K. B., Pfadenhauer, L., Van Der Wilt, G. J. & Gerhardus, A. (2015). Guidance to assess socio-cultural aspects. I K. B. Lysdahl, K. Mozygemba, J. Burns, J. B. Chilcott, J. B. Brönneke & B. Hofmann (Red.), *Guidance for assessing effectiveness, economic aspects, ethical aspects, socio-cultural aspects and legal aspects in complex technologies* Integrate- HTA. https://www.integrate-hta.eu/wp-content/uploads/2016/08/IPP_Guidance-INTEGRATE-HTA_Nr.3_FINAL.pdf
- Nash, R., Hudson, A. & Luttrell, C. (2006). *Mapping political context: A toolkit for Civil Society Organisations* O. D. I.-R. a. P. i. D. Programme. <https://odi.org/en/publications/mapping-political-context-a-toolkit-for-civil-society-organisations>
- Nelson, D. L. (1988). Occupation: Form and performance. *American Journal of Occupational Therapy*, 42(10), 633-641. <https://ajot.aota.org/article.aspx?articleid=1881548>
- Nilsen, P. (2015). Making sense of implementation theories, models and frameworks. *Implementation Science*, 10(1).
- Nilsen, P. & Bernhardsson, S. (2019). Context matters in implementation science: a scoping review of determinant frameworks that describe contextual determinants for implementation outcomes. *BMC Health Services Research*, 19(1), Artikkel 189. <https://bmchealthservres.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12913-019-4015-3>
- Nilssen, V. (2012). *Analyse i kvalitative studier: Den skrivende forskeren*. Universitetsforlaget
- Nilsson, I. & Townsend, E. (2010). Occupational justice- bridging theory and practice. *Scand Occup Ther*, 17(1), 57-63. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/20170412/>
- Nordström, I. (2002). *Samspel på jämlika og ojämlika villkor: om lindrigt utvecklingsstörda skolbarns samspel och relationer till kamrater [Interaction on equal and unequal terms: Conditions for the peer relations of school children with intellectual disabilities]* [Doktorgradsavhandling, Universitet i Stockholm].
- Norsk Kommunalteknisk Forening. (u.å). *IK-bygg tilstandsbarometer for kommunale bygg*. NKF. Hentet 15.03.21 fra
- NOU 2005:8. (2005). *Likeverd og tilgjengelighet: Rettslig vern mot diskriminering på grunnlag av nedsatt funksjonsevne. Bedret tilgjengelighet for alle*. Justis-og beredskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2005-8/>
- NOU 2011:18. (2011). *Struktur for likestilling*. Barne og familie departementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2011-18/id663064/?ch=5>
- Nutbeam, D. (1986). Health promotion glossary *Health Promotion International*, 1.

- O'Donnell, M. P. (1989). Definition of Health Promotion: Part III: Expanding the Definition. *American Journal of Health Promotion*, 3(5), 5.
- Opplæringslova. (1998). *Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa* (LOV-1998-07-17-61). Lovdata. <https://lovdata.no/pro/lov/1998-07-17-61>
- Oslo Economics. (2018). (OE-rapport 2018-36). (Samfunnsøkonomisk analyse av universelt utformet grunnskole i 2030 Issue. <https://bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00004767>
- Oxford University press. (1989). *The Oxford English Dictionary* (2. utg.). Clarendon Press.
- Patton, M. Q. (2015). *Qualitative reseach & evaluation methods: integrating theory and practice* (4. utg.). Sage Publications.
- Pfadenhauer, L. M., Burns, J., Rohwer, A. & Rehfuess, E. (2016). Effectiveness of interventions to reduce exposure to lead through consumer products and drinking water: A systematic review. *Environmental Reseach*, 147, 525-536. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/26990846/>
- Pfadenhauer, L. M., Gerhardus, A., Mozygemba, K., Lysdahl, K. B., Booth, A., Hofmann, B., Wahlster, P., Polus, S., Burns, J., Brereton, L. & Rehfuess, E. (2017). Making sense of complexity in context and implementation: the Context and Implementation of Complex Intervetions (CICI) framwork. *Implementation Science*, 12(1). <https://implementationscience.biomedcentral.com/articles/10.1186/s13012-017-0552-5?report=reader>
- Pfadenhauer, L. M., Rohwer, A., Burns, J., Booth, A., Lysdahl, K. B., Hofmann, B., Gerhardus, A., Mozygemba, K., Tummers, M., Wahlster, P. & Rehfuess, E. (2016). *Guidance for the Assessment of Context and Implementation in Health Technology Assessments (HTA) and Systematic Reviews of Complex Interventions: The Context and Implementation of Complex Interventions (CICI) Framework*. Integrate-HTA. <https://www.integrate-hta.eu/wp-content/uploads/2016/02/Guidance-for-the-Assessment-of-Context-and-Implementation-in-HTA-and-Systematic-Reviews-of-Complex-Interventions-The-Co.pdf>
- Plan-og bygningsloven. (2008). *Lov om planlegging og byggesaksbehandling* (LOV-2008-06-27-71). Lovdata. <https://lovdata.no/lov/2008-06-27-71>
- PROBA samfunnsanalyse. (2020). *Kunnskapssammenstilling og evaluering av regjeringens handlingsplaner for universell utforming* (Proba-rapport nr 2019-16, Prosjekt nr 19011). Bufdir.
- Reeves, S., Xyrichis, A. & Zwarenstein, M. (2018). Teamwork, collaboration, coordination, and networking: Why we need to distinguish between different types of interprofessional practice. *Journal of Interprofessional Care*, 32(1), 1-3. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13561820.2017.1400150>
- Rychetnik, L., Frommer, M., Hawe, P. & Shiell, A. (2002). Criteria for evaluating evidence on public health interventions *Journal of Epidemiology and community health*, 56(2). <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/11812811/>

- Ryhl, C. (2014). The missing link in implementation of universal design: the barrier between legislative framework and architectural practice IH. Caltenco, P. O. Hedvall, A. Larsson, K. R. Gröhn & B. Rydeman (Red.), *Universal Design 2014: Three Days of Creativity and Diversity*. <http://ebooks.iospress.nl/volume/universal-design-2014-three-days-of-creativity-and-diversity>
- Ryhl, C. & Frandsen, A. K. (2016). *Handicaporganisationernes Hus – Evaluering af proces og værk*. A. U. Statens Byggeforskningsinstitut.
- Sabatier, P. A. (2007). *Theories of the policy process*. Westview Press.
- Shortell, S. M. (2004). Increasing Value: A Research Agenda for Addressing the Managerial and Organizational Challenges Facing Health Care Delivery in the United States. *Medical Care Research and Review*, 61, 12-30. <https://implementationscience.biomedcentral.com/articles/10.1186/1748-5908-3-29>
- Simeonsson, R. J., Carlson, D., Huntington, G. S., McMillen, J. S. & Brent, J. L. (2001). Students with disabilities: A national survey of participation in school activities. *Disability and Rehabilitation*, 23(2), 49-63.
- Skjerdal, N. V. (2005). *Universell utforming - Fra ideal til rettnorm, vedlegg I NOU 2995:8 Likeverd og tilgjengelighet*
- Stadnyk, R., Townsend, E. & Wilcock, A. (2010). Occupational justice. I C. H. Christiansen & E. A. Townsend (Red.), *Introduction to occupation: The art and science of living* (s. 329-358). Nj: Pearson Education.
- Steinfeld, E. & Maisel, J. (2012). *Universal Design: Designing inclusive Environments*. John Wiley & Sons.
- Stortinget. (2020). *Referat fra møter i Stortinget (74)*. Stortingstidene <https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/referater/stortinget/2019-2020/refs-201920-04-24.pdf>
- Story, M. F. (2011). The Principles of Universal Design. I W. F. E. Preiser. (Red.), *Handbook of Universal Design* (2. utg.).
- Tøssebro, J. (2010). *Hva funksjonshemming?* (Bd. Universitetsforlaget).
- Tøssebro, J. & Wendelborg, C. (2014). *Oppvekst med funksjonshemming. Familie, livsløp og overganger*. Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Utdanningsdirektoratet. (2020). *Fakta om grunnskolen 2020-21*. <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/tema/tall-om-grunnskolen-skolearet-202021/>
- Victoria, C. G., Schellenberg, J. A., Huicho, L., Amaral, J., El Arifeen, S., Pariyo, G. & Manzi, F. (2005). Context matters: interpreting impact findings in child survival evaluations. *Health Policy and Planning*, 20, 18-31. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/16306066/>
- Vista Utredning AS. (2008). *Samfunnsøkonomisk analyse av krav til universell utforming av undervisningsbygg*. Regjeringen.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/samfunnsokonomisk-analyse-av-krav-til-un/id630796/>

- Websert's *Revised Unabridged Dictionary of the English Language* (1919). G Bell and Sons
- Wendelborg, C. & Paulsen, V. (2014). Inkludering i skolen – inkludering på fritida? I J. Tøssebro & C. Wendelborg (Red.), *Oppvekst med funksjonshemming. Familie, livsløp og overganger* (s. 59-79). Gyldendal Akademisk.
- Whiteford, G. (2000). Occupational Deprivation: Global Challenge in the New Millennium. *British Journal of Occupational Therapy*, 65(5), 200-204.
<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/030802260006300503>
- Whiteford, G. (2010). Occupational Deprivation: Understanding Limited Participation. I C. H. Christiansen & E. A. Townsend (Red.), *Introduction to Occupation: The Art and Science of Living* (2. utg., s. 303-328). Pearson.
- Whiteford, G. & Townsend, E. (2011). Participatory Occupational Justice Framework (POJF 2010): Enabling occupational participation and inclusion. I F. Kronenberg, N. Pollard & D. Sakellariou (Red.), *Occupational Therapies without Borders. Vol 2: Toward an Ecology of Occupation-based Practices* (s. 65-84). Churchill Livingstone Elsevier.
- WHO. (2006). *Constitution of the World Health Organization*. WHO.
http://www.who.int/governance/eb/who_constitution_en.pdf
- Wilcock, A. & Hocking, C. (2015). *An Occupational Perspective of Health* (3. utg.). SLACK Incorporated
- Wilcock, A. A. (1998). *An occupational perspective of health*. NJ: Slack.
- Wilcock, A. A. (2006). *An occupational perspective of health* (2. utg.). Slack Inc.
- World Health Organization. (2007). *International Classification of Functioning, Disability and Health - Children and Youth Version*. WHO.

Vedlegg

Vedlegg I Utkast intervjuguide

Utkast til intervjuguide

Foreløpig problemstilling til masteroppgaven: • Hvilke erfaringer og oppfatninger har ledelsen og ansatte i kommunen om kartlegginger av universell utforming og registrering av disse?

Spesifiserte underproblemstillinger er hvilke erfaringer og oppfatninger har de av:

- 1) Bruk og bruksverdien av kartlegginger som verktøy for å bidra til deltakelse hos barn og unge.
- 2) Muligheter og barrierer for implementering av slike kartlegginger i fremtidig praksis i kommunen.

Vurdert tidsbruk: Ca. 45 minutter

Spørsmål om bakgrunn og kompetanse:

- Hvilken utdanningsbakgrunn har du? (Bachelor, master, videreutdanning o.l).
- Hvor mange år har du arbeidet med direkte eller indirekte med universell utforming?
- Har du deltatt på kurs i regi av kommunen om universell utforming?

1) **Bruk og bruksverdien av kartlegginger av universell utforming (UU) av skolebygg og kartleggingene som verktøy.**

- Har du kjennskap til bruk av kartlegginger av universell utforming på skolebygning i kommunen og hvordan dette gjennomføres i praksis?
- Hvem har ansvaret for forvaltningen av slike kartlegginger i kommunen og har kommunen egne prosedyrer på behandling og oppbevaring av kartleggingene?
- Hvilke kunnskapsgrunnlag bygges UU-kartlegginger av skolebygg på og hvilke verdier/perspektiver tas i betraktning når dette skal vurderes?
- Kan du forklare kort hvordan en UU-kartlegging gjennomføres i praksis og hvordan mye tid/ressurser som kreves til dette? (Antall kartlegginger årlig, osv).
- Blir kartleggingene av UU av skolebygg klassifisert eller vurdert etter hvorvidt det haster å utføre tiltak eller ikke? Hvor lang tid tar det før det iverksettes tiltak?
- Hvordan vil du vurdere kartleggingene av UU når det gjelder deres betydning for å iverksette tiltak som omhandler skolebygg?
- Opplever du at kartleggingene har betydning for hvilke tiltak som velges/prioriteres å iverksettes?

- Opplever du at det er stort fokus rundt bruk av kartlegginger av UU på skolebygg?
- Hvordan vil du vurdere en samlet betydning av kartleggingene? Hvorfor/hvorfor ikke bør det prioriteres å utføre slike kartlegginger og på hvilken måte har slike UU-kartlegginger betydning for aktivitet og deltakelse hos barn?

2) Muligheter og barrierer for implementering av slike kartlegginger i fremtidig praksis i kommunen

- Kartlegginger av universell utforming er ikke lovpålagt og kommunene velger selv hvilke kartlegginger som utføres og hvem som utfører de. Hvilke tanker har du rundt fremtidig implementering av slike kartlegginger?

Bør slike kartlegginger være lovpålagt?

Er det behov for å lage retningslinjer for hvem som skal utføre de og hvilken type som skal velges?

- Hvilket behov tror du er det vil være for UU-kartlegginger av skolebygg i fremtiden?

Hvilke fordeler vil det være med å implementere slike kartlegginger i fremtidig praksis i kommunen, både for skolebarna og kommunen?

-Hvilke ulemper ville det være å implementere slike kartlegginger i fremtidig praksis i kommunen, både for skolebarna

-Har du noen tanker om hvordan kommunene kan i større grad kan legge til rette for bruk av UU-kartlegginger av skolebygg og følge disse opp på en mer effektiv måte?

- Mener du det i større grad bør brukes og legge til rette for bruk av UU-kartlegginger av skolebygg?

-Er det noe dere vil legge? Kommentarer eller andre problemstillinger som belyser bruk av UU-kartlegginger av skolebygg i kommunen?

Vedlegg II Informasjonsskriv til informantene

Vil du delta i et forskningsprosjekt?

Registrering av universell utforming på skolebygg: Kartlegging i praksis

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke bruk og bruksverdi av kartlegginger av den universelle utforming (UU) i skolebygg. Målet for prosjektet er å undersøke tanker og erfaringer rundt kartleggingene som verktøy og hvordan de bidrar til aktivitet og deltakelse for barn og unge i skolehverdagen. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet til studien er å bidra til mer kunnskap rundt forvaltning/administrering av UU-kartlegginger. Studien ønsker også å bidra til kunnskap rundt kartlegging som verktøy, samt betydningen for aktivitet og deltakelse for barn og unge. Det vil også bli undersøkt informanters tanker og erfaringer rundt muligheter/barrierer for implementering av slike eller lignende UU-kartlegginger av skolebygg.

Problemstillingen som skal undersøkes er følgende:

- Hvilke erfaringer og oppfatninger har ledere på teknisk avdeling og ansatte som jobber direkte med universell utforming om kartlegginger av skolebygg og registrering av disse?

Spesifiserte underproblemstillinger er hvilke erfaringer og oppfatninger har de av

- 1) Bruk og bruksverdien av kartlegginger som verktøy knyttet til deltakelse hos barn og unge i skolehverdagen
- 2) Muligheter og barrierer for implementering av slike kartlegginger i fremtidig praksis i kommunen.

Prosjektet er en masteroppgave i folkehelsevitenskap ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet er ansvarlig for prosjektet (NMBU).

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du som er aktuell for deltakelse i dette prosjektet fordi du har kjennskap kartlegginger av UU, har en relevant arbeidsstilling eller lang arbeidserfaring på området. Det er ønskelig å intervju 6 personer. Prosjektansvarlig har ikke kjennskap til deg eller dine personopplysninger, og en representant fra kommunen har derfor sendt ut invitasjonen til deltakelse i prosjektet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Dersom du velger å delta i prosjektet innebærer det at du vil bli intervjuet. Varigheten på intervjuet vil være ca. 45 minutter. Det er ønskelig med fysisk tilstedeværelse på intervjuet, men grunnet Covid-19 situasjonen er det mulig at det må gjennomføres digitalt på Zoom eller Teams. Det vil ikke samles inn andre personopplysninger enn arbeidsstilling, arbeidserfaring og utdanningsbakgrunn. Det er ønskelig at opplysningene registreres i form av lydopptak, samt notater underveis i intervjuet. Intervjuets innhold vil være likt for alle deltakerne. Dersom det er utfordrende å svare på et spørsmål eller ikke ønskelig vil intervjuet fortsette videre med neste spørsmål.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke tilbake samtykket til deltakelse uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Veileder Grete Patil ved NMBU og masterstudent Tanya Garnes vil ha tilgang ved behandlingsansvarlig institusjon
- Navn og personopplysninger fra intervjuet bli erstattes med en kode som lagres fysisk på papir og adskilt fra øvrig data. Avskrift av intervjuene og analysefiler vil bli lagret i forskningsserver «Sky» ved NMBU.
- Programvaren NVIVO vil brukes for å skrive av og analysere intervjuene. Det er masterstudent Tanya Garnes som samler inn, bearbeider, transkriberer og analyserer intervjuene.
- Ekstern veileder Mona Asbjørnslett ved OsloMet vil få tilgang til avskrift av intervjuene etter at personopplysninger er fjernet.

I masteroppgaven vil navn på personer anonymiseres. Det vil fremgå at undersøkelsen er utført i Oslo, Viken eller Innlandet.. Kun stillingstittel og arbeidserfaring knyttet til UU-kartlegginger vil oppgis i oppgaven. Deltakerne vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjonen, da det eneste som fremgår i oppgaven er at det er kommuner i Oslo og Viken og det er mange som jobber i slike stillinger.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er 31.12.2021.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra NMBU har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

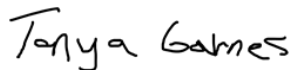
- Norges biovitenskapelige universitet (NMBU), ved Institutt for folkehelsevitenskap Grete Patil
Epost: Grete.Patil@nmbu.no eller masterstudent Tanya Garnes, epost: tanya.garnes@nmbu.no
- Vårt personvernombud:

Hanne Pernille Gulbrandsen
Mobil: 402 81 558
E-post: personvernombud@nmbu.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig
(Forsker/veileder)

Student

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Registrering av Universell utforming på skolebygg: Kartlegging i praksis*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg III NSD godkjenning

NSD sin vurdering

Prosjekt tittel

Kartlegging av universell utforming av skolebygg

Referansenummer

369974

Registrert

21.12.2020 av Tanya Garnes - tanya.garnes@nmbu.no

Behandlingsansvarlig institusjon

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet – NMBU / Fakultet for landskap og samfunn / Institutt for folkehelsevitenskap

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Grete Grindal Patil , grete.patil@nmbu.no, tlf: 67231260

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Tanya Garnes, garnes.tanya@gmail.com, tlf: 41201023

Prosjektperiode

04.01.2021 - 31.12.2021

Status

26.02.2021 - Vurdert

Vurdering (3)

26.02.2021 - Vurdert

NSD har vurdert endringen registrert 26.02.2021.

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 26.02.2021. Behandlingen kan fortsette.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til videre med prosjektet!

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

26.02.2021 - Vurdert

Vi viser til endring registrert 26.02.2021. Vi kan ikke se at det er gjort noen oppdateringer i meldeskjemaet eller vedlegg som har innvirkning på NSD sin vurdering av hvordan personopplysninger behandles i prosjektet.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til videre med prosjektet!

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

27.01.2021 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet den 27.01.2021 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

<https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema>

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 31.12.2021.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet
Noregs miljø- og biovitenskapelige universitet
Norwegian University of Life Sciences

Postboks 5003
NO-1432 Ås
Norway